

2020

Autorský kolektív RÚZ

**Námety pre možnosti zlepšenia
podnikateľského prostredia pre
Programové vyhlásenie vlády na
obdobie 2020 – 2024**

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

NÁRODNÝ PROJEKT

Podpora kvality sociálneho dialógu

Typ projektu:

Termín realizácie projektu:

ITMS projektu:

Autorský kolektív :

Autorské dielo bolo vypracované v rámci hlavnej aktivity „Posilnenie odborných a analytických kapacít sociálnych partnerov, budovanie infraštruktúry a komunikačnej platformy sociálneho dialógu a rozvoja sociálneho partnerstva na národnej a medzinárodnej úrovni“ v rámci podaktivity 1.1 Posilnenie kapacít sociálnych partnerov prostredníctvom analytickej činnosti Národného projektu Podpora kvality sociálneho dialógu expertným tímom sociálneho partnera (názov sociálneho partnera). Vyjadruje názory a postoje sociálneho partnera na predmetnú tému. Autorské dielo nevyjadruje názory ani postoje prijímateľa projektu a bolo schválené Riadiacim výborom Národného projektu Podpora kvality sociálneho dialógu.

OBSAH

ZOZNAM ILUSTRÁCIÍ A ZOZNAM TABULIEK	5
ZOZNAM SKRATIEK A ZNAČIEK.....	6
ZOZNAM PRÍLOH	8
ÚVOD.....	9
SLOVENSKO DNES	11
1. REFORMA DAŇOVO-ODVODOVÉHO SYSTÉMU A ODSTRÁNENIE SKRYTÉHO ZDAŇOVANIA..	17
.....	17
2. ZAVEDENIE SYSTEMATICKÉHO LEGISLATÍVNEHO PROCESU A ZNÍŽENIA BYROKRACIE	22
3. ZVÝŠENIE VYMOŽITEĽNOSTI PRÁVA.....	29
4. PREPOJENIE VZDELÁVACIEHO SYSTÉMU S POTREBAMI THRU PRÁCE	32
5. ZAVEDENIE MODERNEJ PRACOVNEJ LEGISLATÍVY A PODPORA TVROBY NOVÝCH PRACOVNÝCH MIEST.....	42
6. POSILNENIE PODPORY APLIKOVANÉHO VÝSKUMU A INOVÁCIÍ.....	49

7. REFORMA REGULAČNÉHO RÁMCA V ENERGETIKE A ZABEZPEČENIE KONKUREČNÝCH CIEN ENERGIÍ	57
8. ZAMEDZENIE PLYTVANIA VO VEREJNÝCH FINANCIÁCH A ELIMINOVANIE KORUPCIE	62
9. DOSIAHNUTIE ÚČELNÉHO A TRANSPARENTNÉHO VYUŽÍVANIA PROSTRIEDKOV Z FONDOV EURÓPSKEJ ÚNIE	65
10. PRESADZOVANIE KONKURENCIESCHOPNÉHO SLOVENSKA A KONKURENCIESCHOPNEJ EURÓPSKEJ ÚNIE	67
11. ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO	75
ZÁVER	83
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	85
PRÍLOHY	87

ZOZNAM ILUSTRÁCIÍ A ZOZNAM TABULIEK

Graf 1 HDP Slovenskej republiky (v miliónoch eur)	11
Graf 2 Príjmy a výdavky verejného sektora (v miliónoch eur).....	12
Graf 3 Rozsah kľúčových zákonov	13
Graf 4 Výdavky na výskum a vývoj	14

ZOZNAM SKRATIEK A ZNAČIEK

APVV – Agentúra na podporu výskumu a vývoja

BOZP – Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci

DPH – Daň z pridanej hodnoty

EEA – Európska environmentálna agentúra

EIA – Environmental Impact Assessment

ENQA – European association for quality assurance in higher education

EÚ – Európska únia

EÚ ETS – Národný register emisných kvót

HDP – Hrubý domáci produkt

IFP – Inštitút finančnej politiky

KDH – Kresťanskodemokratické hnutie

KEGA – Kultúrna a edukačná grantová agentúra

MH SR – Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky

MF SR – Ministerstvo financií Slovenskej republiky

MKS – Maďarská komunitná spolupatričnosť

MŠVVaŠ – Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky

MV SR – Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky

NR SR – Národná rada Slovenskej Republiky

OECD – Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj

PO – Právnická osoba

RIA – Regulatory Impact Assessment

RÚZ – Republiková únia zamestnávateľov

SaS – Sloboda a Solidarita

SEPS – Slovenská elektrizačná prenosová sústava

SHMÚ – Slovenský hydrometeorologický ústav

SNS – Slovenská národná strana

SR – Slovenská republika

TDI – Nástroje na ochranu obchodu

ÚHP – Útvaru hodnoty za peniaze

UNFCCC – Rámcový dohovor OSN o zmene klímy

ÚRSO – Úrad pre reguláciu sieťových odvetví

VEGA – Vedecká grantová agentúra

WTO – Svetová obchodná organizácia

ZSSK – Železničná spoločnosť Slovensko

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Hodnotenie volebných programov 2020 z hľadiska zamestnávateľov

ÚVOD

Slovensko sa ocitlo na rúžcestí. Po dynamickom vstupe do nového tisícročia, ktorý sprevádzali reformy a integrácia do štruktúr spoločného európskeho trhu, sa naša krajina stala modernou, konkurenčnou a prosperujúcou ekonomikou. Roky „tatranského tigra“ sú však už spoľahlivo za nami a dnes čelíme celkom novým výzvam. Po viac ako dekáde politik sústredených najmä na prerozdeľovanie bohatstva z minulých reformných a integračných úspechov začína naša krajina opäť zaostávať.

Slovensko už dávno nie je len montážnou dielňou či destináciou pre centrá zdieľaných služieb. Už nie je krajinou, ktorá dokáže konkurovať nižšími daňami a lacnejšou pracovnou silou, ako tomu bolo ešte pred dvoma desaťročiami. Slovensko je dnes vyspelou ekonomikou, ktorá ponúka kvalifikovaných pracovníkov, inovačnú kapacitu a dokáže vytvárať vyššiu pridanú hodnotu. Tento svoj potenciál však naša krajina nevyužíva ani zďaleka dostatočne a otvorene tým hazarduje s vyhliadkami budúcej prosperity. Vlády prichádzajú a odchádzajú, no zúfalo potrebná reforma vzdelávacieho systému naďalej ostáva len v rovine plánov, byrokracie neustále pribúda a v podpore inovácií ostávame v rámci Európy len koncovými svetlami.

Slovensko je však malou a otvorenou ekonomikou, ktorá je veľmi citlivá na trendy globálneho trhu. V rámci OECD patríme medzi tie krajiny, ktorým hrozí strata konkurenčnej schopnosti a pracovných miest v dôsledku digitalizácie a automatizácie. Nedostatočne využitý potenciál našej ekonomiky sa tak v relatívne krátkom časovom horizonte môže premeniť na reálne ekonomické škody. Slovenský vzdelávací systém a trh práce preto potrebujú bezodkladne prejsť zásadným prerodom tak, aby reflektovali novú realitu a zodpovedali potrebám súčasnej ekonomiky a súčasnej spoločnosti, nie predstavám z minulého storočia. Potrebujú priame prepojenie na dnešný svet, v ktorom hybnú silu a pridanú hodnotu predstavujú talent, inovácie a priemysel 4.0. Nové typy pracovných pozícií, revolučná zmena v pracovnoprávných vzťahoch a neustály dopyt po nových

zručnostiach zásadne ovplyvňujú to, ako ľudia, firmy a štát budú fungovať. Tento vývoj skrátka nie je možné ignorovať.

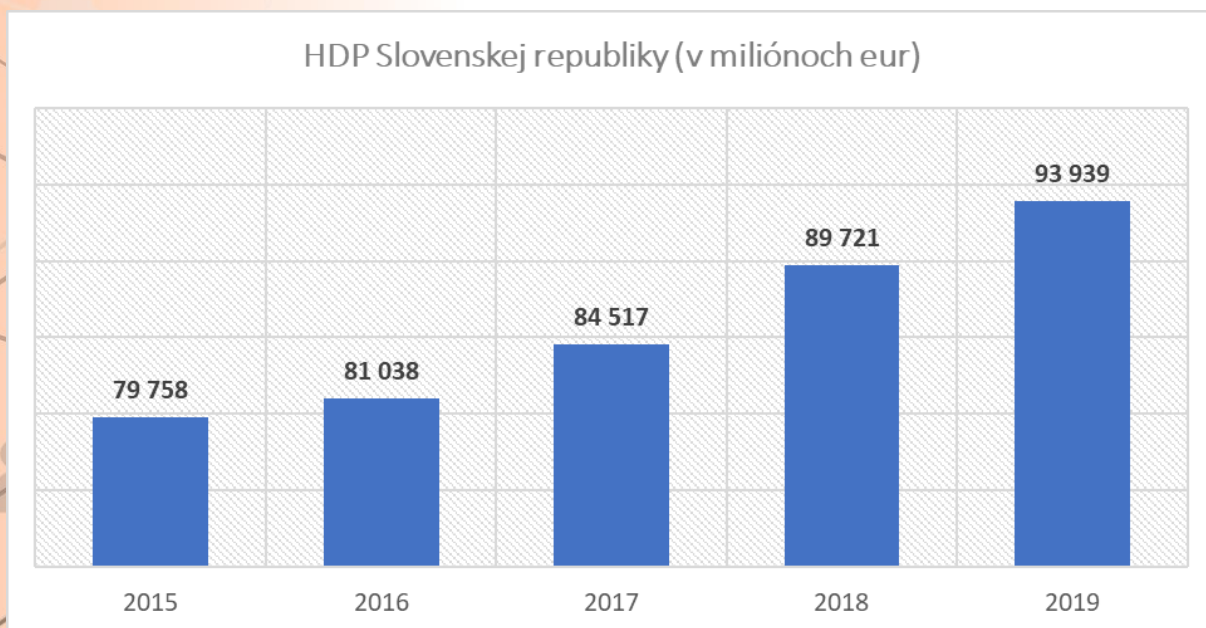
V týchto časoch rozsiahlych technologických a spoločenských zmien máme pred sebou ako krajina jednoduchú voľbu. Môžeme sa ich ešte dnes chopiť ako príležitosti, alebo sa neskôr vyrovnávať s ich negatívnymi dôsledkami. Priaznivé podnikateľské prostredie je jedným z kľúčových prvkov ekonomickej prosperity, tvorby pracovných miest aj sociálneho rozvoja Slovenska. V uplynulom období však zaznamenávame jeho kontinuálne zhoršovanie a naša ekonomika postupne stráca schopnosť konkurovať voči iným členským štátom Európskej únie. Zamestnávateľia združení v RÚZ považujú preto za nevyhnutné zvrátiť túto tendenciu formou realizácie opatrení v jedenástich prioritných oblastiach. V záujme dosiahnutia vyššej konkurencieschopnosti Slovenska bude RÚZ tieto opatrenia presadzovať v komunikácii s Vládou SR, politickými zoskupeniami a sociálnymi partnermi. Úloha, pred ktorou dnes stojíme, však svojou dôležitosťou ďaleko presahuje dĺžku jedného volebného cyklu.

SLOVENSKO DNES

Slovensko je dnes ekonomicky úspešnou krajinou. Najmä vďaka pokrízovému oživeniu sme boli za ostatné roky svedkami robustného rastu hrubého domáceho produktu, zahraničných investícií aj ziskovosti súkromného sektora. Azda najväčší úspech však zaznamenal trh práce. Za obdobie rokov 2014 až 2018 totiž dokázal súkromný sektor vytvoriť až 186-tisíc nových pracovných miest, čo prinieslo nielen najnižšie úrovne nezamestnanosti v novodobej histórii Slovenska, ale aj rýchly nárast miezd.

Tento ekonomický úspech má však aj svoju tienistú stránku. Spočíva v tom, že nebol dosiahnutý s podporou vlády a jej politik, ale do veľkej miery napriek nim. Namiesto zodpovedného hospodárenia s verejnými prostriedkami a opatrení na podporu rastu a konkurenčnej schopnosti súkromného sektora sme boli svedkami rozdávania verejných zdrojov a nárastu byrokracie. Naša krajina sa tak ocitá v situácii, keď nazbierala významný reformný dlh, ktorý ohrozuje pokračovanie jej ekonomického úspechu.

Graf 1 HDP Slovenskej republiky (v miliónoch eur)

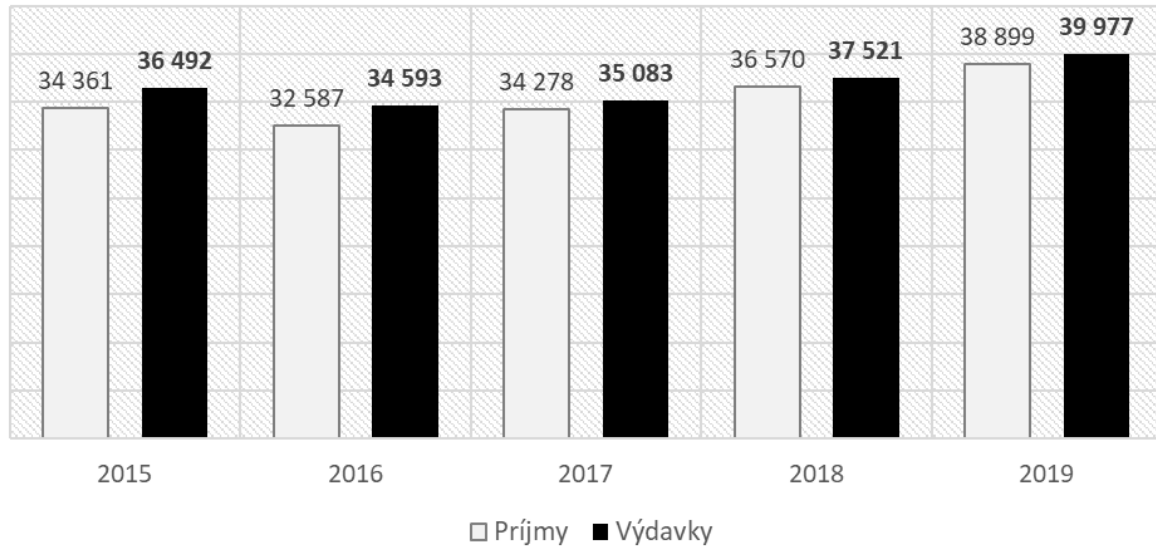

Zdroj: Štatistický úrad SR a Národná banka Slovenska

Prvým vážnym úskalím je stabilita verejných financií. Podnikatelia a ich zamestnanci neboli jediní, komu sa počas pokrízového oživenia výrazne darilo. Spolu so ziskami firiem a mzdami zamestnancov citeľne rástli aj príjmy verejnej správy. Tento vývoj sa však nepodarilo využiť na dokončenie konsolidácie verejných financií. Namiesto toho sa vláda vydala cestou rozdávania sociálnych benefitov, v čoho dôsledku spolu s verejnými príjmami neustále rástli aj verejné výdavky. Ani desať rokov od vypuknutia poslednej krízy tak slovenská verejná správa nehospodári ani len s vyrovnaným rozpočtom. Bez rezervy na horšie ekonomické časy sú však nadmerné záväzky pre sociálne výdavky neudržateľné a navyše predstavujú vážne riziko významného zvyšovania daní v budúcnosti. Obzvlášť vážne ohrozenie pre stabilitu a dlhodobú udržateľnosť verejných financií predstavuje rozhodnutie zastropovať vek odchodu do dôchodku. Slovensko prechádza zásadnou demografickou zmenou, ktorá znamená, že na čoraz väčší počet dôchodcov pripadá čoraz menej pracujúcich. Už pred týmto opatrením bola udržateľnosť slovenského dôchodkového systému neistá. V jeho dôsledku však do budúcnosti vznikli verejným financiám ničím nepokryté záväzky v objeme rádovo desiatok miliárd eur. Výhľadovo tak čelíme riziku, že bude nutné ďalej výrazne zvyšovať už dnes vysoké daňové a odvodové zaťaženie.

Graf 2 Príjmy a výdavky verejného sektora (v miliónoch eur)

Príjmy a výdavky verejného sektora (v miliónoch eur)

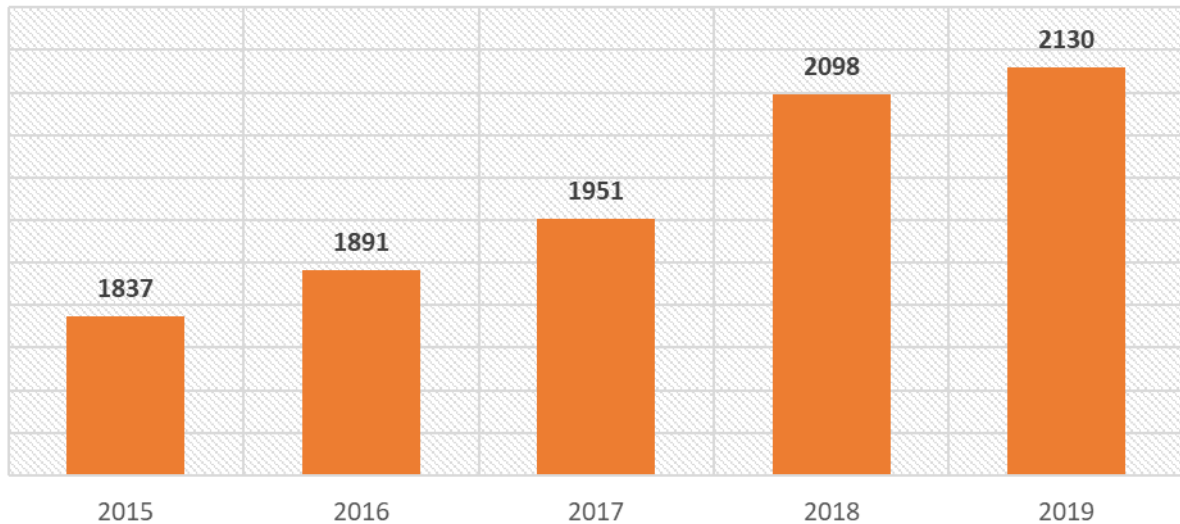

Zdroj: Štatistický úrad SR a Národná banka Slovenska

Ďalším vážnym úskalím, ktoré ohrozuje vyhliadky slovenskej ekonomiky, sú regulácie. Podnikanie na Slovensku sa dnes ponáša priam na byrokratickú odyseu. Podnikatelia, hoc iba začínajúci, sú okrem rozvíjania vlastných biznis plánov nútení venovať dôslednú pozornosť aj desiatkam právnych predpisov, ktoré regulujú všetky aspekty ich podnikania. Ak sa pozrieme iba na desať kľúčových zákonov upravujúcich podnikanie na Slovensku, tieto majú ku koncu roka 2019 celkový rozsah 2 130 normostrán textu. Vplyvom častých novelizácií pritom ich celkový rozsah iba v priebehu posledných piatich rokov narástol o 16 percent. Regulácia a z nej vyplývajúce náklady tak tvoria vo všeobecnosti jednu z najzásadnejších bariér pre podnikanie na Slovensku.

Graf 3 Rozsah kľúčových zákonov

Súhrnný počet strán desiatich kľúčových zákonov pre podnikanie

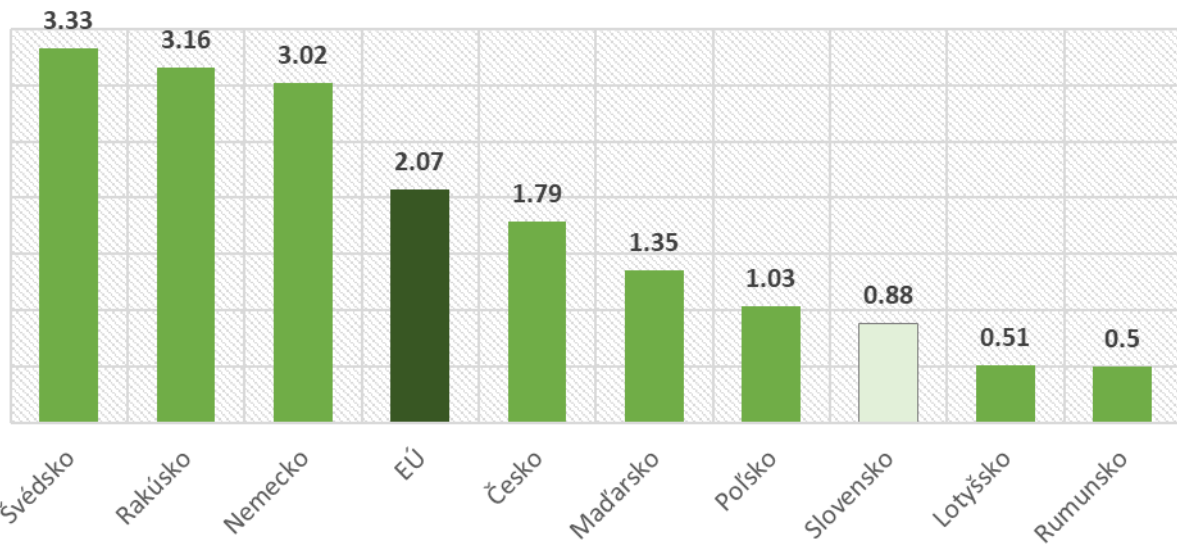
Zdroj: Slov-Lex

Nezanedbateľným úskalím pre vyhliadky ďalšieho rastu slovenskej ekonomiky je v neposlednom rade aj kumulujúci sa investičný dlh. Slovensko dnes patrí ku krajinám Európskej únie s najnižšou mierou výdavkov na výskum a vývoj v pomere k veľkosti ekonomiky. Situácia sa za posledné roky významne nezlepšila. Podľa posledných dát Eurostatu, za rok 2017, vláda navyše presúva zodpovednosť za financovanie výskumu a inovácií na podniky a sama tieto rozpočty škrtí. Slovensko zároveň patrí medzi tie krajiny, kde veľká časť financií na vedu a výskum prichádza zo zahraničia. V dobe rozsiahlych technologických zmien tento stav predstavuje vážne ohrozenie udržania konkurenčnej schopnosti domácich podnikov na ostro konkurenčných trhoch odvetví s vysokou pridanou hodnotou.

Toto riziko sa však netýka len ziskovosti podnikov. Podľa odhadov Európskej komisie je až 45 percent pracovných miest na Slovensku ohrozených ekonomickou transformáciou. Nečinnosť v podpore výskumu a vývoja tak bude mať v budúcnosti vážne dopady na celú ekonomiku.

Graf 4 Výdavky na výskum a vývoj

Výdavky na výskum a vývoj ako % HDP (2017)

Zdroj: Eurostat

1. REFORMA DAŇOVO-ODVODOVÉHO SYSTÉMU A ODSTRÁNENIE SKRYTÉHO ZDAŇOVANIA

Pokrízové obdobie sa vo verejných financiách nieslo v znamení troch silných trendov. Prvým trendom bolo výrazné oživenie aktivity v súkromnej ekonomike aj na trhu práce, ktoré sa prejavilo v neustále sa zlepšujúcom výbere daní a odvodov. Verejné financie vďaka tomuto vývoju vykazovali po niekoľko rokov rekordné príjmy.

V rámci pokrízovej konsolidácie verejných financií – a v posledných rokoch aj v rámci krytia zvýšených sociálnych výdavkov – sa však prejavil aj druhý silný trend, ktorým bolo výrazné zvyšovanie daňového a odvodového zaťaženia. V prevažnej miere bolo pritom cielené práve na podnikateľský sektor. Jednalo sa predovšetkým o zvýšenie sadzby dane z príjmu právnických osôb, zavedenie daňových licencií, dane z dividend, bankového odvodu, osobitného odvodu z podnikania v regulovaných odvetviach a odvod (respektíve neskoršia daň) z neživotného poistného. Aj napriek neskoršiemu zrušeniu daňových licencií a určitým úpravám v sadzbách dane z príjmu právnických osôb však priame zaťaženie podnikania ostáva aj naďalej vysoké. Ani napriek tomu sa žiadnej pokrízovej vláde nepodarilo dosiahnuť ani len vyrovnané hospodárenie verejných financií.

Tretím silným trendom vo verejných financiách bol samotný spôsob, akým bolo zvyšovanie daňového a odvodového zaťaženia realizované. Vo veľkej miere malo formu zavádzania a zvyšovania nesystémových odvetvových daní a odvodov, no taktiež rôznych foriem skrytého zdanenia, akým boli napríklad nové pravidlá pre odpisovanie dlhodobého majetku firiem. Výsledkom je zložitý a nepredvídateľný daňovo-odvodový systém, ktorý zvrátil úspechy niekdajšej reformy spojenej so zavedením systému rovnej dane.

Daňovo-odvodový systém potrebuje novú reformu

Po rokoch nekonceptných zásahov dnes slovenský daňovo-odvodový systém vyžaduje novú reformu, ktorá by v prvom rade mala byť cielená na jeho opätovné zjednodušenie. Je potrebné vrátiť sa k posúdeniu základných atribútov spravodlivého daňového systému, ako ich zdefinovali klasickí ekonómovia. Aj na Slovensku v 21. storočí musí platiť zásada

spravodlivosti, zásada určitosti, zásada výhodnosti pre daňovníka a zásada minimalizácie nákladov na správu daní. Dnes musíme, žiaľ, konštatovať, že slovenský daňový systém vo viacerých detailoch tieto zásady nespĺňa. Potrebné je tiež udržať aspoň aktuálnu úroveň efektívnosti pri výbere daní. Prispieť by k tomu v nemalej miere mohlo posilnenie partnerského vzťahu medzi daňovníkmi a správcami daní, ktoré by vo väčšej miere motivovalo k dobrovoľnému plneniu daňových povinností. Každá vláda, ktorá sa hlási k princípom právneho štátu si tiež musí byť vedomá toho, že v prípade, ak daňový zákon z dôvodu svojej nejasnosti, nezrozumiteľnosti, nepresnosti, či z dôvodu „medzery v zákone“ umožňuje viacero presvedčivých výkladov, musí byť použitý ten z nich, ktorý je voči daňovým subjektom miernejší, nakoľko je vecou štátu aby formuloval svoje zákony natoľko jednoznačne, zrozumiteľne, presne a úplne, aby minimalizoval výkladové nejasnosti.

Reforma by mala zahŕňať aj zmeny v aktuálne drahom a neefektívnom systéme zdravotného, sociálneho a dôchodkového zabezpečenia. Úplným minimom musí byť aspoň zjednodušenie plnenia týchto povinností zo strany zamestnávateľov. Nezanedbateľná zložka regulačných nákladov totiž zamestnávateľom vzniká práve pri pravidelnom mesačnom spracovaní mzdovej agendy. S ňou okrem samotného vyplácania mzdy zamestnancovi súvisí aj odvádzanie platieb a predkladanie výkazov Sociálnej poisťovni, zdravotnej poisťovni a daňovému úradu. Za účelom zjednodušiť zamestnávateľom plnenie týchto troch platobných a troch vykazovacích povinností by bolo vhodné ich nahradiť jedinou daňovo-odvodovou platbou a jediným výkazom.

Súčastou reformy by v neposlednom rade malo byť aj zrušenie predošlých nekonceptných zásahov do daňovo-odvodového systému v podobe osobitných odvetvových daní a odvodov. Selektívne zdaňovanie vážnym spôsobom deformuje podnikateľské prostredie, nakoľko bez zrejmých dôvodov nespravodlivo znevýhodňuje prakticky len hŕstku vybraných firiem. Tie tak nesú disproportčne vyššie bremeno oproti zvyšku trhu. Takéto neúmerne zaťaženie určitej skupiny slovenských podnikateľov ich zároveň podstatným spôsobom znevýhodňuje a diskriminuje na spoločnom európskom trhu, kde sa stávajú nekonkurencieschopnými. Opakované využívanie selektívneho zdaňovania ako formy zvyšovania verejných príjmov

zároveň vyvoláva neistotu aj v ostatných odvetviach a prispieva tak k celkovej nepredvídateľnosti daňovo-odvodového systému.

Príkladom je zvýšený bankový odvod, ktorý výrazne zníži ziskovosť bankového sektora, čo ovplyvní finančnú stabilitu bánk. Len stabilný a ziskový bankový sektor je schopný podporiť rast slovenskej ekonomiky poskytovaním dostatočného objemu úverovania pre podnikateľské subjekty podnikajúce na Slovensku, štát ako aj jeho obyvateľov. V posledných rokoch sa náklady na rôzne poplatky a odvody bánk výrazne zvyšujú a dosahujú úroveň, ktorú je možné považovať za prekážku pre budúcu stabilitu sektora. Kým v roku 2015 tieto náklady spolu tvorili 20 percent z čistého zisku bánk, v roku 2020 budú atakovať úroveň 50 percent. Práve v dôsledku bankového odvodu sa niektoré banky dostali do straty. Takto nastavený bankový odvod je hazardovaním aj s finančnou stabilitou slovenskej ekonomiky.

Zaťaženie práce musí klesnúť

Vplyvom robustného pokrízového oživenia ekonomiky dosahuje historicky najlepšie výsledky aj slovenský trh práce. Zamestnávateľia predovšetkým v západných regiónoch sa pre mimoriadne nízke úrovne nezamestnanosti vôbec prvýkrát potykajú s problémom nedostatku kvalifikovaných pracovníkov. Táto situácia v posledných rokoch spôsobila tlak na rýchly rast miezd, ktorý definoval tempo rastu produktivity práce. Takýto vývoj je výhľadovo neudržateľný, nakoľko hrozí stratou konkurenčnej schopnosti slovenských zamestnávateľov. Cena práce na Slovensku sa skrátka stáva neúmernou.

Zásadný podiel na tomto stave má daňovo-odvodové zaťaženie, ktoré tvorí viac ako polovicu celkových nákladov práce. Zaťaženie ešte citeľne narástlo v rámci pokrízovej konsolidácie verejných financií, ktoré okrem zamestnávateľov zasiahlo aj široké spektrum zamestnancov. Na jednej strane bola zavedená vyššia sadzba dane z príjmu fyzických osôb pre zamestnancov s vyšším zárobkom, no taktiež boli výrazne zvýšené odvody na prácu mimo trvalého pracovného pomeru. Zaťaženie práce bolo zvýšené tiež skrytým zdanením v podobe zvýšenia maximálneho mesačného vymeriavacieho základu na platenie poisťného. Všetky tieto opatrenia sa negatívne prejavili na čistej mzde zamestnancov naprieč všetkými

vekovými aj príjmovými skupinami, no rovnako zasiahli aj zamestnávateľov. V záujme obmedzenia neúmerného rastu celkovej ceny práce je preto nutné citeľne znížiť súčasné odvodové zaťaženie zamestnávateľov.

2. ZAVEDENIE SYSTEMATICKÉHO LEGISLATÍVNEHO PROCESU A ZNÍŽENIA BYROKRACIE

Zavedenie systematického legislatívneho procesu a zníženie byrokracie je nevyhnutnou súčasťou pre pozitívne reformný trend, ktorým sa podnikateľské prostredie musí uberať. História opakovane ukázala, že aj dobre myslené zmeny dokázali podnikateľskému prostrediu uškodiť. Stalo sa tak hlavne pre chaotické, alebo dokonca protichodné procesy prijímania zákonov, ktoré v niektorých prípadoch sú nevykonateľné, ale napriek tomu podnikatelia musia znášať finančné sankcie. Výrazným a dlho pretrvávajúcim problémom je aj príprava zákonov „od stola“, bez prípravy dopadových štúdií, či komunikácie so zástupcami dotknutých strán. Súčasťou týchto zákonov sú častokrát aj finančné sankcie v rozpore so zásadou proporcionality, ktoré nevyplývajú zo žiadnej analýzy, ktorá by odôvodnila ich výšku. Štát by mal zaviesť a dodržiavať systematický partnerský dialóg v oblasti pripravovaných legislatívnych zmien so zásadnými dopadmi na podnikateľské prostredie a zabezpečiť transparentný legislatívny proces prijímania právnych noriem, osobitne v prípade poslaneckých návrhov predkladaných priamo v parlamente. Stále chýbajúce dopadové štúdie musia byť pripravované nezávisle – na základe reálnych dát – a stať sa samozrejmosťou schvaľovacích procesov. Rovnakou samozrejmosťou by malo byť posudzovanie kompatibility navrhovanej legislatívy s európskym právom. Nemajú byť prehliadané ako jeden z názorov, ale byť naopak považované za kľúčové kritérium, bez ktorého nemožno zákon prijať. Z tohto hľadiska by bolo vysoko vhodné upraviť zákon o trojstranných konzultáciách na celoštátnej úrovni (zákon o tripartite), v ktorom by sa jasnejšie definovali práva a povinnosti jednotlivých strán, či to, kto k týmto stranám patrí.

Každá vláda na Slovensku sa za posledných tridsať rokov hlásila k dodržiavaniu zásad právneho štátu. Musíme, žiaľ, konštatovať, že vo vzťahu k podnikateľom išlo mnohokrát len o verbálnu deklaráciu. Skutočný právny štát sa v praxi prejavuje napríklad aj tak, že v prípade, ak existuje viacero výkladov verejnoprávnej normy, je nutné zvoliť ten, ktorý čo najmenej zasahuje do základných práv a slobôd súkromných osôb. Ide o štrukturálny princíp demokratického právneho štátu, vyjadrujúci prioritu jednotlivca a jeho slobody pred štátom.

Žiaľ, aj tridsať rokov po nežnej revolúcii je treba opätovne a nahlas pripomínať, že slovo minister je z latinského slova pomocník (a nie vládca). Rovnako je treba pripomínať, že v právnom štáte – hoci ide o parlamentnú demokraciu – nevládnú poslanci, ale právo. Štát a všetky jeho orgány môžu postupovať len na základe práva a len spôsobom ustanoveným právom. To sa samozrejme vzťahuje aj na predkladanie poslaneckých návrhov zákonov, či rôznych „prílepkov“ k zákonom.

Republiková únia zamestnávateľov hrdo pripomína, že iba občanom a súkromným osobám je dovolené všetko, čo zákon nezakazuje. Štátne orgány môžu naopak konať len to, čo im zákon povoľuje. Právny štát je totiž len taký štát, ktorý zasahuje do sféry ľudských a občianskych práv a slobôd len do tej miery, pokiaľ je to nevyhnutné. Neopomenuteľnou požiadavkou právneho štátu je i právna istota, ktorá znamená aj možnosť predvídať tak rozhodnutia štátneho orgánu v konkrétnej veci, ako aj vývoj zákonodarstva.

Vyzývame tiež demokraticky zvoleného zákonodarcu, aby sa pri stanovovaní akýchkoľvek verejnoprávných peňažných plnení (či už ide o dane, poplatky, peňažné sankcie) dôsledne riadil Ústavou a ústavnými princípmi demokratického právneho štátu, podľa ktorých nie je dovolené stanovovať výšku týchto poplatkov s takzvaným hrdúsiacim efektom – extrémne disproporčne – tak, že výška daného verejnoprávného peňažného plnenia bude mať v praxi (takmer) konfiškačné dopady.

V záujme vyššej transparentnosti prijímania novej legislatívy navrhujeme zabezpečiť zverejnenie pozmeňujúcich návrhov predkladaných poslancami minimálne 24 hodín pred rokovaním výboru Národnej rady SR, ktorý sa má návrhom zaoberať a zároveň zabezpečiť živé prenosy a záznamy z rokovania výborov NR SR. Pri schválení poslaneckých pozmeňujúcich návrhoch predkladaných počas druhého čítania v pléne NR SR, ktoré majú vplyv na podnikateľské prostredie, žiadame zavedenie oddelenie hlasovania medzi druhým a tretím čítaním minimálne 24 hodín, avšak optimálne navrhujeme takéto zákony v treťom čítaní schvaľovať až na nasledujúcej schôdzi.

Skvalitniť služby e-governmentu

Proces elektronizácie verejnej správy predstavuje unikátnu príležitosť pre radikálne zjednodušenie komunikácie medzi štátom a podnikateľom. Na Slovensku však doterajšie úsilie v tomto smere zatiaľ nedokázalo priniesť uspokojivé výsledky. Sklamaním sa ukázalo najmä v tom ohľade, že neprinieslo automatizáciu, či odstránenie významnejšej časti administratívnych úkonov. Došlo prevažne len k preneseniu existujúcich povinností z papierovej do digitálnej formy. V kvalite elektronických služieb pre podnikateľov tak naďalej výrazne zaostávame za lídrami ako Nový Zéland, ktorý ponúka napríklad možnosť založenia firmy prostredníctvom jedinej webstránky.

Bezprostrednou prekážkou v zlepšení služieb e-governmentu na Slovensku ostáva minimálna prepojenosť informačných systémov jednotlivých inštitúcií a absencia spoločného užívateľského rozhrania. Podnikatelia sú tak nútení zriaďovať si samostatné prístupy do systémov jednotlivých inštitúcií ako Daňový úrad či Sociálna poisťovňa namiesto toho, aby mohli svoje oznamovacie a iné administratívne a regulačné povinnosti vybaviť na jednom mieste. Zároveň im často vzniká povinnosť nahlasovať údaje o zamestnancoch duplicitne, respektíve nahlasovať také údaje, ktoré inštitúcie verejnej správy k dispozícii už majú. Ďalšie úsilie o skvalitňovanie služieb e-governmentu by sa preto malo zamerať predovšetkým na odstránenie týchto nedostatkov.

Menej času a menej administratívy

Štát musí zaviesť transparentný mechanizmus predkladania pripomienok aj k poslaneckým návrhom zmien zákonov vrátane povinnosti vypracovania doložky vplyvov. Návrhy zákonov z poslaneckej iniciatívy sú často projektom úzkeho okruhu osôb, ale s dopadom na rozsiahle sektory podnikania. Nutnou podmienkou pre udržanie rovnováhy v podnikateľskom prostredí je aj reforma povoľovacích a licenčných konaní spolu so skrátením lehoty súvisiacej s registračnými úkonmi a povoľovacími konaniami. Tento faktor ovplyvňuje hlavne výstavbu

a územné plánovanie, kde netransparentnosť brzdí rozvoj prioritných infraštruktúrnych odvetví.

V súlade so stratégiou znižovania byrokracie a zavádzaním Regulatory Impact Assessment (RIA) by mal štát implementovať pri prijímaní nových regulácií zásadu „one in – two out“. Za jednu reguláciu s dopadom na podnikateľské prostredie by mal dve staršie regulácie s dopadom na podnikateľské prostredie odstrániť. Systematický legislatívny proces v oblasti podnikania by výrazne podporilo dobudovanie služieb e-governementu spoločne s úplnou funkčnosťou jednotných kontaktných miest. Podnikateľom musí byť umožnené vykonať všetky registračné povinnosti a komunikáciu s úradmi urýchlene a na jednom mieste.

Nový stavebný zákon

V oblasti stavebníctva a schvaľovacích procesov stavebných i súvisiacich povolení pretrváva nevyhovujúci stav, ktorý Slovensko posúva medzi menej konkurencieschopné krajiny nielen v rámci Európskej únie, ale taktiež OECD. Zásadné nedostatky vznikli hlavne v dobe prenesenia výkonu štátnej stavebnej správy na samosprávu. Dôsledkom série súvisiacich krokov sú odborne nepripravené a personálne nevybavené stavebné úrady. Na komunálnej úrovni sa preto naďalej prejavuje voluntarizmus rozhodovania, či systémová predpojatosť.

Stavebné konania sú často zdĺhavé, netransparentné a komplikované. Výsledkom bývajú nie objektívne posúdené projekty, medzi ktoré sa v schvaľovaní dostávajú aj tie nekvalitné. Naopak kvalitné a potrebné často trpia pre svoj rozsah a chýbajúcu zodpovednosť úradníkov, ktorí ich schvaľujú. Neprimeraná je aj vysoká miera administratívnej záťaže stavebníkov a stavebných firiem pri podnikaní. Nekvalitné projekty nemajú problém s technickými nedostatkami, za ktoré nesú malú zodpovednosť, naopak poctiví podnikatelia často trpia a nedokážu znášať byrokratické bremená, ktoré sa ich dotýkajú.

Norma s novými požiadavkami a sledujúca aktuálne trendy

Najlepším riešením rozmanitých problémov v stavebníctve by bolo prijatie nového stavebného zákona, ktorý by rešpektoval niekoľko nevyhnutných požiadaviek. Ide napríklad

o nutné ustanovenie osobitných kvalifikačných podmienok pre zhotovovanie stavieb, či zavedenie „vykonávacích projektov“ medzi stupne projektovej dokumentácie tak, že tento stupeň bude povinný pre uskutočňovanie všetkých stavieb, ktoré vyžadujú stavebné konanie.

V kategorizácii stavieb dodnes chýba pojem vyhradených stavieb, teda pojem, ktorý popisuje konštrukčne neobvyklé projekty, ktoré z hľadiska rozsahu a technológie stavebných prác a použitých stavebných výrobkov kladú zvýšené nároky na organizovanie výstavby a koordináciu činností vo výstavbe, či na potrebné technické vybavenie. Dané konštrukcie by mali byť realizovateľné iba zhotoviteľom zapísaným v zozname certifikovaných zhotoviteľov. Odborný systém certifikácie zhotoviteľov vyhradených stavieb, vytvorený v súlade s pravidlami a predpismi EÚ umožní prostredníctvom regulátora systému obojsmernú komunikáciu s relevantnou odbornou verejnosťou a s orgánmi verejnej správy, ktoré majú skúsenosti s takýmito zhotoviteľmi.

Elektronizácia procesov stavebných schvaľovaní

Stavebníctvo je jedným zo sektorov, ktoré ostali pri snahe štátu digitalizovať potrebné oblasti verejnej správy zabudnuté. Prakticky celý stavebný proces je stále odkázaný len na papierovú administratívu, čo negatívne vplyva na rýchlosť procesov, ale aj ich nákladnosť. Papierová administratíva, tiež zvyšuje riziko nestrannosti a netransparentnosti, tiež vzniká napríklad možnosť, že sa dokumentácia počas procesu schvaľovania stratí. Absencia elektronizácie v stavebníctve napokon negatívne dopadá aj na stav kompetentných úradov. Tie sú často zahŕtené papierovými dokumentami, nútené pracne overovať, či spĺňajú všetky zákonné požiadavky a zdržiavané absentujúcou komunikáciou zo strany ďalších zapojených strán.

Štát by mal urýchlene riešiť elektronizáciu stavebných úradov so súvisiacimi legislatívnymi úpravami. Zaviesť technické štandardy elektronickej projektovej dokumentácie, stavebného denníka a komunikácie medzi stavebníkom, projektantom, zhotoviteľom stavby a stavebným úradom. K tomu pripraviť plán implementácie vrátane technického vybavenia a preškolenia

zodpovedného personálu. S elektronizáciou stavebného konania je spojená aj koncepcia implementácie informačného modelovania budov. Jej zavedenie je nevyhnutné spustiť jednotne na celoštátnej úrovni. Smernice Európskej únie vyžadujú schopnosť štátu obstarávať nadlimitné zákazky v informačnom modelovaní budov do roku 2023, na čo by sa mal štát včas zamerať. Pri elektronizácii stavebného konania je z hľadiska konkurenčnej schopnosti Slovenska nevyhnutné sledovať a rešpektovať požiadavky medzinárodných organizácií.

Menej byrokracie pri najímaní ľudí zo zahraničia

Slovensko nie je typickou destináciou pre zahraničných pracovníkov. Vzhľadom na historicky najnižšie úrovne nezamestnanosti však zamestnávateľa – najmä v regiónoch na západe krajiny – v posledných rokoch čelia novému problému v podobe nedostatku pracovnej sily. Preto vo zvýšenej miere oceňujú možnosť najímania pracovníkov zo zahraničia. Pre podniky aj slovenskú ekonomiku ako takú je potom obzvlášť prínosné najímanie vysoko kvalifikovaných cudzincov.

Zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín je však na Slovensku náročný a zdĺhavý proces. Administratívu spojenú s vybavením prechodného pobytu by bolo vhodné výrazne zjednodušiť. Optimálnym nástrojom je zavedenie elektronickej komunikácie medzi žiadateľmi mi o prechodný pobyt a príslušnými inštitúciami. Zamestnávateľa by zároveň mali mať možnosť podávať túto žiadosť za svojich zamestnancov.

Znižovanie administratívnej a daňovo odvodovej záťaže

Pri tvorbe legislatívy Slovenskej republiky je potrebné namiesto vytvárania nových regulácií podporovať dobrovoľné iniciatívy jednotlivých odvetví v oblasti ochrany zdravia, bezpečnosti potravín, ochrany životného prostredia a zavádzania samoregulačných opatrení, ktoré sú podľa skúseností z iných európskych krajín prijímané pozitívnejšie tak zo strany podnikateľov ako aj zo strany spotrebiteľov, a dosahujú porovnateľné výsledky.

3. ZVÝŠENIE VYMOŽITEĽNOSTI PRÁVA

Vymožitelnost práva je jednou z principiálnych oblastí, ktoré patria k slabým stránkam slovenskej justície. Platí to všeobecne, no pre podnikateľské prostredie obzvlášť. Nízka vymožitelnost práva spolu s neefektívnymi verejnými inštitúciami, byrokraciou a klientelizmom patria podľa hodnotení Svetového ekonomického fóra medzi dlhodobo najhoršie vnímané oblasti podnikateľského prostredia na Slovensku. Túto vetu možno opakovať prakticky celú dekádu, čo ukazuje tiež na ľahkovážne vnímanie kritiky zo strany justície. Nemožnosť spoliehať sa na rýchle, predvídateľné a spravodlivé naplnenia princípov spravodlivosti v obchodných sporoch vytvára podmienky pre špekulatívne konkurenčné súboje, pripravuje poctivých podnikateľov o zaslúžené zárobky a robí zo Slovenska nepredvídateľné prostredie, ktoré nie je pre investície konkurencieschopné.

Nutný súlad zmien viacerých zákonov

Súdy často v skutkovo podobných prípadoch rozhodujú odlišným spôsobom. Niekedy v skutkovo podobných prípadoch odlišne rozhodujú rôzne senáty toho istého súdu, či dokonca aj ten istý senát a to bez presvedčivého zdôvodnenia zmeny právneho názoru súdu na skutkovo podobnú situáciu. Tieto javy spôsobené okrem iných faktorov hlavne nedostatočným systémom hodnotenia práce sudcov. Ten nie je efektívny, neprináša fungujúce sankčné mechanizmy a nevytvára relevantné pozitívne motivácie pre vyššiu kvalitu a výkonnosť sudcov. Vedie to niekedy k laxnosti a vyhýbaniu sa povinnostiam sudcov, pomalému a nekvalitnému rozhodovaniu.

Vymáhateľnosť práva v podnikateľskom prostredí ovplyvňuje normatíva niekoľkých právnych oblastí. Ide hlavne o oblasti hmotného práva hospodárskych vzťahov definované predovšetkým v Obchodnom zákonníku, oblasti vymáhania dobrovoľne neplnených pohľadávok definované v zákone o konkurze a reštrukturalizácii a oblasti alternatívneho, mimosúdneho riešenia sporov v rozhodcovských konaniach. Vhodnou by teda bola len taká úprava, ktorá by harmonizovala znenie všetkých úprav naraz, alebo čiastočné úpravy s ohľadom na to, aby nevytvorili kolíziu so súvisiacim znením iného zákona.

Efektívnosť a rýchlosť konaní

Pre nápravu rozsiahlej siete chýb v prístupnosti k legislatíve pre podnikateľské prostredie je potrebné urobiť aspoň prvé kroky. Najzásadnejším je akýkoľvek nástroj, ktorým by sa zaručila a zvýšila včasnosť a efektívnosť vymožiteľnosti práva. Ponúka sa hneď niekoľko opatrení od prísnejšieho stanovenia lehoty pre rozhodovanie a súvisiace procesné kroky, cez audit postupov sudcov až po personálne posilnenie stavov sudcov rozhodujúcich spory v podnikateľskom prostredí.

V záujme predvídateľnosti pôsobenia na trhu je pre podniky nevyhnutné dosiahnuť ustálenú rozhodovaciu prax súdov v sporoch, ktoré sa podnikateľského prostredia týkajú. Sudcovia musia byť podrobený funkčnejšiemu a kritickejšiemu auditu. V prípade neobvyklých rozhodnutí musia byť schopní argumentovať. Za prípadnú nečinnosť musia niesť zodpovednosť. Štát musí hľadať všetky dostupné nástroje ako skrátiť dĺžku súdnych konaní a podporiť špecializáciu súdov a sudcov na konkrétne agendy. Väčší počet prípadov musí byť smerovaných na arbitrážne, či mediálne a konania. Na podnikateľské spory, kde každý prieťah ohrozuje niektorú zo strán sporu existenčne, musí byť vyčlenený justičný personál so skúsenosťou z podobných právnych sporov.

Rýchlosti vymáhateľnosti práva by pomohlo ďalšie zefektívnenie doručovania súdnych písomností, či skrátenie a spresnenie lehoty pri vydávaní predbežných opatrení i ďalších krokoch konaní. Pokrok vo vymáhateľnosti práva v podnikateľskom prostredí súvisí aj s celkovou očistou verejného života. Je pre ňu nutné prijať taktiež systémové reformy práce prokuratúry, riadenia a práce polície, či posilniť nezávislosť Úradu inšpekčnej služby.

4. PREPOJENIE VZDELÁVACIEHO SYSTÉMU S POTREBAMI THRU PRÁCE

Vývoj predovšetkým v oblastiach neformálneho vzdelávania, odborného vzdelávania a prípravy a vzdelávania dospelých patrí medzi významné slabiny slovenského školstva. Napriek príslubom niekoľkých po sebe nasledujúcich vlád však nedochádza k systematickému prepojeniu potrieb trhu práce a systémov vzdelávania. Nízky záujem o celoživotné vzdelávanie spôsobuje neefektívnosť vzdelávacieho systému. Na trhu práce preto vzniká príliš vysoký počet pre-kvalifikovaných záujemcov (minimálne „na papieri“) o prácu v takých oboroch, ktoré už majú záujemcov o prácu dostatok. Naopak v oboroch, ktoré trpia nedostatkom pracovníkov, pracovná sila chýba. Všetko to stojí štát aj zamestnávateľov zbytočne vynakladané prostriedky. Záujemcov o celoživotné vzdelávanie pritom od správnych kariérnych rozhodnutí odrádzajú často triviálne faktory – ako zle nastavené podmienky rekvalifikačných kurzov, ich dostupnosť, či nedostatok informácií o nich. Akýkoľvek systém celoživotného vzdelávania musí slúžiť jasne definovaným cieľom zameraným na konkurencieschopnosť Slovenska, efektívny model koordinácie subjektov pôsobiacich v oblasti celoživotného vzdelávania a zvýšenie atraktívnosti systému pre zamestnávateľov, školy aj študentov.

Nastaviť školstvo potrebám pracovného trhu

Nevyhnutnou súčasťou systému celoživotného vzdelávania je definovanie aktuálnych potrieb zo strany zamestnávateľov. Ponuka celoživotného vzdelávania by teda mala reagovať na aktuálne potreby zamestnávateľov v čase a zároveň reagovať na najnovšie technologické trendy a inovácie. Štát má vytvoriť systém neformálneho vzdelávania, ktorý bude záujemcov o vzdelávanie aj jeho poskytovateľov motivovať k vzdelávaniu v oboroch, ktoré trh práce v danej krátkodobej perspektíve nedokáže nasýtiť. Recepty možno hľadať v zahraničí, kde napríklad odborná komisia zložená zo zástupcov štátu, školstva aj zamestnávateľov každoročne definuje zoznam oborov s prioritou vo vzdelávaní.

Zmena financovania celoživotného vzdelávania

Financovanie systému celoživotného vzdelávania by malo byť viacdrojové. Zapojiť by sa mal súkromný aj verejný sektor. Významnou podmienkou pre efektívne použitie zdrojov je oslobodenie záujemcu o celoživotné vzdelávanie od štátom riadenej regulácie. Motivácia k absolvovaniu musí byť zreteľne komunikovaná zamestnancovi a zamestnávateľ musí byť motivovaný na to vytvárať dostatočný priestor.

Systém celoživotného vzdelávania by mal byť z verejných zdrojov financovaný na základe voucherov alebo osobných účtov. Voucher systém, respektíve poukážkový systém funguje na základe priameho dotovania vzdelávacích potrieb ľudí. Tí sa následne môžu rozhodnúť pre vzdelávací program akejkoľvek vzdelávacej inštitúcie, ktorá má licenciu na získavanie poukážok. Prostredníctvom licencovania tak štát dokáže motivovať záujemcov o štúdium pre vstup do vopred definovaných prioritných oborov. Osobný účet by mohol mať podobu virtuálneho on-line účtu občana. Ten tak získa akoby štipendium na svoju rekvalifikáciu, či získanie potrebných zručností.

Zvýšenie atraktivity celoživotného vzdelávania

Systém celoživotného vzdelávania má ku spolupráci, komunikácii a orientácii na pracovný trh motivovať poskytovateľov vzdelávania, recipientov vzdelávania, recipientov výsledkov vzdelávania aj verejné inštitúcie. Zamestnávateľ musí byť motivovaný zapojiť do celoživotného vzdelávania maximum svojich zamestnancov aj technologického zázemia. V zahraničí je napríklad využívaný superodpočet nákladov vo výške najmenej 100 percent.

Záujemcovia o celoživotné vzdelávanie by mali mať možnosť samostatne hospodáriť s poskytnutými finančnými prostriedkami. Na svojich účtoch by ich mohli prenášať v rámci rôznych období prípadne by si ich mohli šetriť aj na ďalšie financovanie svojich vzdelávacích potrieb. Motivácia potenciálnej úspory financií by zároveň motivovala podporených ľudí vyhladávať najefektívnejšie vzdelávacie programy.

Viac informácií o praxi, menej teórie

Stav celoživotného vzdelávania súvisí aj s principiálnym nedostatkom reálnych predstáv študentov o ich budúcom praktickom uplatnení. Už v základnom vzdelaní treba vo výučbe uplatniť dôraz na prvky kreativity, kritického a samostatného myslenia a rozhodovania, teda predpoklady k tomu, aby ďalšie vzdelávanie žiaka mohlo na tieto vlastnosti a schopnosti žiakov nadväzovať. Kompetentné orgány musia posilniť kariérne poradenstvo a vzdelávanie v oblasti trhu práce, ktoré by pomohlo žiakom a študentom zorientovať sa pri výbere vzdelávacej cesty.

Štát by mal preto vybudovať centrá orientácie pre výber povolania. Už na strednej škole by študent mal mať aspoň základnú predstavu o tom, k čomu inklinuje, kde sú jeho silné i slabé stránky a ako by so svojim profilom mohol uspieť na pracovnom trhu. Pri výbere odborového zamerania musí mať jasné informácie a predstavy o tom, akú šancu má uplatniť sa na pracovnom trhu a aké podmienky na ňom smie očakávať.

Veľkú pozornosť musí štát venovať povzbudzovaniu a rozvoju zručností v oblasti vedy, techniky, spolu s vývojom a návrhom produktov, či riadenia s cieľom dosahovať podnikateľské úspechy. Vzdelanie ako cesta k podnikaniu je dnes prezentované nedostatočne.

Licencované subjekty ako poskytovatelia vzdelávania

Skúsenosti hovoria o vhodnosti sledovať príklad minimálnej regulácie pre vstup do odvetvia celoživotného vzdelávania. Samotný systém financovania celoživotného vzdelávania motivuje subjekty ku konkurencii a poskytovaniu čo najkvalitnejšieho vzdelávania v súvislosti s potrebami trhu práce a zvyšovaním konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky. Štát má poskytovateľom celoživotného vzdelávania rozviazať ruky a kontrolovať ich zameranie, či kvalitu služieb pridelovaním licencií.

Licencované subjekty by mali rovnako zriadený svoj on-line účet, na ktorý by im podporené subjekty zasielali „virtuálnu platbu“, ktorá by následne oprávňovala licencovaný subjekt získať reálne finančné prostriedky zo strany verejných, prípadne súkromných donorov. Odborné vzdelávanie na pracovisku, či odbornú rekvalifikáciu zamestnancov dokáže vykonávať aj odborný školiteľ vzdelávacej agentúry, alebo samotného zamestnávateľa. Systém školiteľov zvyšuje ponuku a flexibilitu odborného vzdelávania a prípravy.

Kompetenčný rámec

Politika celoživotného vzdelávania by mala mať jasného koordinátora a zodpovednú osobu z hľadiska jej koordinácie, financovania aj kontroly naplňania cieľov. V súčasnej dobe sú kompetencie rozdelené medzi viaceré subjekty, čo znemožňuje efektívnu implementáciu predmetnej politiky. Celoživotné vzdelávanie má mať na starosti konkrétny odborník, či orgán jediného ministerstva. Týmto orgánom by mohlo byť napríklad Ministerstvo hospodárstva SR.

Zmena financovania formálneho vzdelávania

Problémom slovenského školstva je aj slabá motivácia školských zariadení dosahovať výsledky. Je potrebné zvýšiť spoločenské a finančné ohodnotenie učiteľa ako povolania, a tým vytvoriť priestor na prísun kvalitných profesionálov. Nepostačuje len materiálne zabezpečenie škôl technickým vybavením. Z podstaty financovania stredného aj vysokého školstva možno všeobecne tvrdiť, že sú školy motivované získať čo najviac študentov. Ich výsledky a uplatnenie sú pre školské zariadenia až druhoradé. Bez motivácie priblížiť sa praxi školské zariadenia strácajú záujem o sledovanie trendov na trhu práce, či budúcnosť svojich absolventov. Často ich naopak motivujú k čo najdlhšiemu zotrvaniu vo vzdelávacom systéme.

Výsledkom je hneď niekoľko negatívnych stereotypov typických pre slovenských študentov. Tí často nemajú predstavu, kde sa po štúdiu uplatniť, chýbajú im skúsenosti z reálnej praxe a často sledujú iba ciele vyštudovať čo najvyšší stupeň vzdelania. Trh práce preto trpí nedostatkom odbornej pracovnej sily, jej dlhým zotrvávaním mimo praktické prostredie, čo vedie k neskúsenosti a mylným predstavám absolventov o podmienkach na trhu práce. Tí sú

pre tento dlhoročný prístup školstva často pre-kvalifikovaní – aspoň „na papieri“ – a bez patričného záujmu o prax ako takú. V konečnom dôsledku tak trpia aj oni, keďže po absolvovaní štúdia nenachádzajú uplatnenie, či podmienky podľa ich predstáv.

Veľmi negatívnym stereotypom školstva na Slovensku je aj dešpekt voči bakalárskemu vzdelaniu, ktoré je vnímané len ako nutný medzistupeň k vysokoškolskému diplomu. V zahraničí je bakalár vítanou a uznávanou odbornou pracovnou silou. Napriek nadpriemernej dĺžke vzdelávania slovenských študentov kvalita ich poznatkov v porovnaní s ďalšími vyspelými krajinami zaostáva. Problémom je teda samotná nedostatočná kvalita vzdelávania na stredoškolskom aj vysokoškolskom stupni. Okrem nedostatočného technického zázemia ide o následok podhodnotených a nemotivovaných pedagógov smerom k výsledku, či nedostatočná spolupráca školského systému so zamestnávateľmi.

Vo formálnom vzdelávaní je stále veľkým nedostatkom školských zariadení nedostatočné materiálno-technické zabezpečenie. Štát by sa mal okrem podpory spoločných nákupov so súkromným sektorom zamerať aj na priamu finančnú podporu nedostatočnej kvality technického zázemia hlavne v školách zameraných na technické vzdelávanie.

Kvalita a liberalizácia

Hlavnou zmenou v školstve by mala byť zmena základného princípu financovania. Školy by nemali byť odmeňované iba podľa počtu študentov, ktorí sa u nich zapíšu. Časť zložky financovania by mala odrážať aj motivačné ciele. Školy by mohli byť odmeňované podľa úspešností ich absolventov v prijímacích skúškach ďalšieho vzdelávania, či podľa úspešnosti absolventov na trhu práce. Významným pomocníkom by bol finančný rámec podporujúci školy spolupracujúce so súkromným sektorom. Prinieslo by to praktické skúsenosti absolventov a efektívnejšie vynaložené prostriedky pre školstvo celkovo. Po vzore mnohých zahraničných štátov by bolo vhodné uvoľniť praktickému vzdelávaniu ruky aj formou uvoľnenia kompetencií nepedagogických pracovníkov, či učiteľov s menšou kvalifikáciou. Pedagogickí zamestnanci by mali byť motivovaní vzdelávať sa v nových oboroch s cieľom

rozšíriť vedomosti žiakov a tým zlepšiť ich uplatniteľnosť na trhu práce v nových oblastiach. Najjednoduchšou motivačnou metódou je voucher systém, či finančná prémia.

Zmeny v strednom školstve

Súčasťou nového plánovania v školstve by mala byť optimalizácia siete stredných škôl na základe demografického vývoja ako aj prognózy potrieb trhu práce. Súčasná sieť nezodpovedá týmto kritériám. Mal by prebehnúť komplexný audit, na základe ktorého by bolo možné v spolupráci so zamestnávateľmi prehodnotiť a optimalizovať sieť stredných škôl vyradením niektorých odborov alebo škôl z existujúcej siete. Na zaradenie školy do siete by malo byť potrebné zohľadniť potreby trhu práce v konkrétnom regióne či sektore, administratívne náležitosti a následne tiež posúdiť zabezpečenia školy z hľadiska technického, priestorového a personálneho zabezpečenia výučby.

Štát sa má zamerať na zvýšenie kvality výučby matematiky, informatiky, fyziky, chémie, biológie a zväziť opätovné zavedenie povinnej maturity z matematiky na gymnáziách a technických stredných odborných školách. Odborné stredoškolské vzdelávanie by malo byť záujemcom prezentované ako atraktívna možnosť vzdelania v zaujímavom obore s vysokou úspešnosťou následného uplatnenia na pracovnom trhu. V súčasnosti pretrváva dešpekt „škatuľkujúci“ odborné vzdelávanie ako vzdelávanie pre menej úspešných žiakov na základnej škole. Jednou z významných výziev je i oblasť finančného vzdelávania zameraného na zvýšenie úrovne finančnej gramotnosti absolventov škôl.

Na základe výsledkov uplatnenia absolventov na trhu práce by sa mal vytvoriť prehľadný a objektívny systém hodnotenia kvality škôl, ktorý by na pravidelnej báze poskytoval informácie na porovnanie ich kvality a efektívnejšiu alokáciu finančných zdrojov. V ďalšom sa sústreďovať najmä na budovanie a materiálo-technické vybavenie regionálnych odvetvových centier odborného vzdelávania.

Po vzore dobrých príkladov zo zahraničia by mal štát zvýšiť podporu a zaviesť samostatný odborný rámec pre vznik siete kampusov – centier excelentnosti pri školských zariadeniach.

Takéto kampusy by mohli zhromažďovať odborné poznatky a kompetencie vysokokvalifikovaných odborníkov zo súkromného sektora, oblasti vedy a výskumu a technickej praxe. Kampusy by slúžili k prepojeniu školského, vedeckého a praktického prostredia v záujme rýchlejšieho rozvoja inovácií, či zlepšenia praktických zručností absolventov, a to aj na medzinárodnej úrovni.

Zmeny vo vysokom školstve

Okrem zakomponovania kvalitatívnych prvkov do posudzovania financovania vysokých škôl je potrebné hľadiť aj na niekoľko charakterových zmien vysokého školstva. Vysoké školy by mali hľadiť na uplatnenie svojich absolventov. Dodnes pretrváva neprirodzená podpora množstva oborov, ktoré majú minimálnu šancu ponúknuť atraktívne praktické uplatnenie na trhu práce.

Na základe auditu potrieb zamestnávateľov by sa mal aj v prípade vysokého školstva zohľadniť záujem trhu práce v podpore rozvoja vyhľadávaných a potrebných odborov. Pri odboroch s nízkou uplatniteľnosťou na trhu práce by bolo namieste zvážiť systém spolufinancovania študentom. Alternatívou by tiež mohlo byť zavedenie celoplošného spolufinancovania časti nákladov na vysokoškolské štúdium spolu s vytvorením štipendijného programu.

Vysoké školstvo sa musí viac prepájať so súkromným sektorom. V mnohých technických odboroch pretrváva čisto teoretická výuka, ktorá neprináša absolventom poznatky z reálnej praxe a súčasných trendov. Pre konkurenčnú schopnosť Slovenska je kľúčové motivovať vysoké školy k doteraz zanedbávanej spolupráci so zamestnávateľmi. Vzájomná výuka prinesie potrebné pracovné sily súkromnému sektoru a rýchle uplatnenie na trhu práce absolventom. Študenti by nemali byť motivovaní zotrvať v štúdiu čo najdlhšie, čo sa stáva dnes. Pri vstupe na vysokoškolské štúdium by mali mať jasnú víziu o budúcom praktickom uplatnení. Zamestnávanie študentov už behom vysokoškolského štúdia by malo byť štátom finančne podporované, prípadne by mal byť zlegalizovaný štatút bezplatnej stáže v podniku.

V kontexte trendu Industry 4.0 je potom obzvlášť dôležité, aby bol slovenský vzdelávací systém schopný poskytnúť každému študentovi – teda budúcemu zamestnancovi či podnikateľovi – potrebné zručnosti na využitie príležitostí digitálnej doby.

Vysokoškolská sieť musí prejsť auditom tak po kvalitatívnej stránke, ako aj auditom z hľadiska miery uplatnenia absolventov jednotlivých zariadení na pracovnom trhu. Len vďaka jednoznačnému hodnoteniu potrebných a menej potrebných odborov dokáže štát rozoznať, aký odborový mix je pre školy, absolventov aj zamestnávateľov najvhodnejší. Súčasťou tohto auditu a nadväzujúcich zmien by zároveň mala byť aj snaha o zosúladenie štruktúry slovenského terciárneho vzdelávania so štandardom krajín OECD. Nutné je podporiť aj začaté zmeny v akreditačnej agentúre a podporiť transformáciu hodnotenia vysokých škôl na medzinárodný štandard, ako napríklad ENQA.

Pri zavádzaní týchto zmien musí byť zároveň kladená osobitná pozornosť na snahu zatraktívniť slovenské vysoké školy aj v očiach samotných študentov. Len tak sa podarí presvedčiť čo najväčší podiel tých najnadanejších, aby ostali študovať a následne aj pracovať na Slovensku.

Podpora duálneho vzdelávania

Predstavy o dobrých podmienkach pre duálne vzdelávanie sa nenaplnili napriek opakovaným príslubom ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny. To túto oblasť opakovane označilo za svoju prioritu a chcelo významne zvýšiť objem financovania duálneho vzdelávania z európskych fondov. Zostalo však pri politických proklamáciách a Slovensko naďalej v rámci Európskej únie patrí medzi negatívne príklady prepájania školstva s praktickým prostredím. Hlavnými prekážkami pre lepšie naplnenie stratégie duálneho vzdelávania sú nevýhodné podmienky pre zapojenie zamestnávateľov do systému, chýbajúca podpora projektov duálneho vzdelávania zo strany štátu, administratívna náročnosť projektov duálneho vzdelávania, neochota školských zariadení a nekompletná legislatíva.

Viac informácií a dobudovanie systému duálneho vzdelávania

Štát musí dobudovať systém duálneho vzdelávania tak, aby sa do tohto systému zapojil čo najväčší počet zamestnávateľov, škôl a žiakov. Je nevyhnutné dodať, že ambícia musí byť naplnená čo najrýchlejším tempom. Stále na ňu možno využívať európske zdroje, no prístup k nim sa čoskoro zamedzí. Je preto nutné vybudovať dlhodobý systém financovania, ktorý zaručí podporu projektov duálneho vzdelávania aj pri absencii zdrojov Európskej únie. Pre duálne vzdelávanie je nevyhnutné nastaviť automatický udržateľný systém duálneho vzdelávania, ktorý nebude reagovať na politické zmeny a zmeny zdrojov financovania, ale bude orientovaný len na reálny prínos pre pracovný trh nezávisle od externých faktorov.

Štát tiež musí rôznymi formami propagovať duálne vzdelávanie, poskytovať informácie a podporu zapojeným zamestnávateľom, stredným odborným školám a študentom. Problémom na strane školských zariadení a študentov často je, že nedisponujú žiadnymi informáciami o možnostiach zapojenia do duálneho vzdelávania. Mnoho školských zariadení sa získať informácie pokúša, ale odradí ich už v počiatkoch záujmu zložitý prístup k informáciám a komplikovane znejúci systém zapojenia sa do duálneho vzdelávania. Je preto nevyhnutné znížiť administratívne zaťaženie zamestnávateľov a škôl zapojených do systému duálneho vzdelávania.

Zjednodušenie systému a finančná motivácia

Zamestnávatelia sú v trojuholníku duálneho vzdelávania stále najaktívnejším členom. Mnoho z nich sa o duálne vzdelávanie zaujíma napriek vyššie popísanej komplikovanosti a nedostatku informácií. Do veľkej miery takto zamestnávateľ preberá iniciatívu, ktorú by mali vyvíjať orgány verejnej správy. Obojstranne prospešná aktivita by mala byť výrazne finančne odmenená. Spoločne so zjednotením systému duálneho vzdelávania by forma daňových, či odvodových bonusov motivovala k výchove budúcich pracovných síl širšie spektrum zamestnávateľov. Štát tiež musí spružniť parametre systému duálneho vzdelávania tak, aby ich nastavenie vyhovovalo zamestnávateľom vo všetkých sektoroch hospodárstva a vo všetkých veľkostných kategóriách. Mimo systému duálneho vzdelávania dnes ostáva väčšina malých podnikateľov a živnostníkov. Štát by to mal zmeniť vybudovaním nad-

podnikových odvetvových centier v kontexte s regionálnymi odvetvovými centrami odborného vzdelávania. Kontakt s malým podnikateľom často dáva študentovi reálnejšiu predstavu o praktickom živote a motivuje ho k vlastným podnikateľským aktivitám.

5. ZAVEDENIE MODERNEJ PRACOVNEJ LEGISLATÍVY A PODPORA TVROBY NOVÝCH PRACOVNÝCH MIEST

Ak je strednodobým cieľom Slovenskej republiky zmysluplný prechod od preväzujúcej výroby smerom k znalostnej ekonomike a ekonomickým činnostiam s vyššou pridanou hodnotou, potom je efektívny regulačný rámec schopný reagovať na nové ekonomické trendy priam nevyhnutnosťou. Popri finančných zdrojoch, technickom zázemí a inovačnej kapacite firiem sú čoraz dôležitejším faktorom úspechu vo vysoko konkurenčnom a disruptívnom prostredí súčasnej ekonomiky práve kvalitní pracovníci. Exponovanou témou sa preto stavajú predovšetkým regulácie pracovnoprávných vzťahov a ich vplyv na primeranú flexibilitu trhu práce, ktorá je dôležitá nielen pre zamestnávateľov, ale taktiež pre zamestnancov. Čoraz väčší význam aj popularitu totiž naberajú ekonomické činnosti na pomedzí tradičného zamestnania a podnikania. Kladenie prehnaného regulačného dôrazu a neustále sprísňovanie povinností v rámci tradičných pracovných pomerov sa tak stáva do veľkej miery anachronické a otvorene škodlivé pre udržanie konkurenčnej schopnosti našej ekonomiky.

Slovensko potrebuje moderný zákonník práce

Úpravy pracovnoprávnej legislatívy boli v posledných rokoch výrazne zamerané na posilnenie tradičnej formy zamestnania v podobe pomeru na trvalý pracovný pomer, a to otvorene na úkor flexibilnejších foriem pracovnoprávných vzťahov. Do legislatívy sa navyše dostalo neúmerne množstvo nových regulácií, ktoré dnes tvoria významnú bariéru tvorby nových pracovných miest, a to predovšetkým pre segment malých a stredných podnikov. Mikropodnik sa od momentu uzatvorenia pracovnoprávneho vzťahu so svojim prvým zamestnancom musí riadiť 14 rôznymi právnymi predpismi, z ktorých vyplýva celkovo 136 rôznych regulačných povinností. Predmetná legislatíva sa navyše neustále mení. V období medzi 1. januárom 2015 a 31. decembrom 2019 – teda v priebehu posledných piatich rokov – vstúpilo do platnosti spolu 144 novelizácií predmetných štrnástich predpisov. To znamená, že k ich zmenám dochádzalo v priemere každých takmer 13 dní.

Slovensko preto pálčivo potrebuje nový, moderný zákonník práce, ktorý bude predovšetkým štíhlejší a nebude vytvárať neúmernú regulačnú záťaž pre podniky, ktoré majú záujem vytvárať nové pracovné miesta. Zároveň je kľúčové, aby okrem zachovania postavenia tradičných foriem zamestnania v plnej miere zohľadnil aj špecifické potreby modernej digitálnej ekonomiky. Práve tieto dve zásady pri reforme pracovnoprávnej legislatívy najväčšmi pomôžu slovenským zamestnávateľom v plnej miere uplatniť ich inovačné kapacity a talentovaných pracovníkov pri vytváraní pridanej hodnoty pre slovenskú ekonomiku.

Zároveň je však nutné uspokojivo vyriešiť aj nastavenie dlhodobého problematickeho mechanizmu stanovovania výšky minimálnej mzdy. Verejnosť zamestnávateľa aj odbory sú v rámci súčasného legislatívneho nastavenia zaťažované každoročným cyklom citlivých a komplikovaných rokovaní o minimálnej mzde. Výsledné nastavenie minimálnej mzdy pre nasledujúci rok je vopred ťažko predvídateľné, čo vyvoláva permanentnú neistotu ohľadom budúcich mzdových nákladov zamestnávateľov. Je preto nutné stanoviť záväzný mechanizmus úpravy výšky minimálnej mzdy v prípade, že nedôjde k dohode sociálnych partnerov, s uplatnením kritérií uvedených v platnom zákone o minimálnej mzde. Najvhodnejším variantom je naviazanie minimálnej mzdy na výšku priemernej mzdy v hospodárstve v primeranom percentuálnom pomere.

Aktuálna právna úprava definuje 6 kategórií minimálnej mzdy podľa stupňov náročnosti práce s väzanosťou na tarifné stupne a príplatky. Považujeme za nevyhnutné zakotviť len jednu výšku minimálnej mzdy bez ďalších stupňov a „násobení“ a zároveň odpojiť minimálnu mzdu ako referenčnú veličinu v právnych predpisoch majúcich vplyv na mzdové náklady zamestnávateľov v oblasti mzdových zvýhodnení za prácu v takzvaných „neštandardných“ časoch (noc, sobota, nedeľa, mzdová kompenzácia za sťažený výkon práce).

Vzťah minimálnej mzdy ako referenčnej veličiny pre určitú kategóriu príplatkov spôsobuje negatívny tlak na pravidelný rast mzdových nákladov pre zamestnávateľov, ktorý

nekeorešponduje s celkovou mzdovou situáciou v danom odvetví, ani charakterom vykonávanej práce a produktivitou.

Kumulácia príplatkov v prípade, že sviatok pripadne na deň víkendu, je nevyhovujúca, nakoľko zamestnanec vykonáva tú istú prácu počas jednej pracovnej zmeny. Obdobné diferencovanie medzi prácou v sobotu a v nedeľu, keďže oba dni sa považujú za dni nepretržitého voľna počas víkendu. V týchto prípadoch by mal zákon zohľadňovať absorpčnú zásadu. Súčasné znenie Zákonníka práce a súvisiace pracovné zákony neodrážajú dynamické zmeny spoločnosti 21. storočia. Slovensko nie je dobre pripravené na výzvy súvisiace s „Industry 4.0“. Meniaci sa charakter hospodárstva a zmena povahy práce si vo všeobecnosti vyžadujú zavedenie nových foriem zamestnania. Flexibilita v zákonníku práce a pracovných dohodách povedie z dlhodobého hľadiska k efektívnejšiemu využitiu pracovnej sily, ale predovšetkým k zlepšeniu kvality života zamestnancov a udržaniu pracovných miest na Slovensku.

Zavedenie mechanizmu „Kurzarbeit“ na udržanie zamestnanosti v čase hospodárskej krízy

Za dôležité v súvislosti s pretrvávajúcimi negatívnymi trendami v rôznych sektoroch považujeme aj vytvorenie, v spolupráci so sociálnymi partnermi, predpokladov pre aktivovanie mechanizmu zabezpečujúceho udržanie zamestnancov a ich pracovných návykov, v prípade vypuknutia hospodárskej krízy. Po vzore inštitútu „Kurzarbeit“ aplikovaného v Nemecku by sa mal zaviesť komplexný mechanizmus vhodný pre podmienky pracovného práva v Slovenskej republike, zameraný na udržanie zamestnanosti v čase hospodárskej krízy. Cieľom tohto nástroja, ktorý by štát flexibilne aktivoval v časoch cyklických výkyvov ekonomiky, je udržanie pracovného miesta skrátením pracovnej doby spolu so skrátením mzdy, pričom stanovený rozdiel mzdy na určené obdobie by dorovnal štát napr. za splnenia podmienky, že zamestnanec počas tejto doby absolvuje kurzy a školenia. Podľa správy OECD fungovanie tohto nástroja zachránilo v Nemecku okolo 500-tisíc pracovných miest. Súčasný mechanizmus §50k zákona o službách zamestnanosti považujeme za príliš obmedzujúci, najmä v dĺžke a výške poskytovanej podpory.

Legislatívu BOZP je nevyhnutné zjednodušiť

Jednou z regulačne najzaťažujúcejších častí pracovnoprávnej legislatívy sú v súčasnosti predpisy o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci. Významné regulačné náklady vyvolávajú zamestnávateľom už pri prijatí prvého zamestnanca, pričom mnohé z platných ustanovení sa vzťahujú aj na nerizikové, kancelárske pracoviská. Nakoľko súčasná legislatíva BOZP je komplikovaná a po viacerých stránkach disproporčne zaťažujúca, je nutné túto legislatívu dôsledne zmapovať a zasadiť sa za jej sprehľadnenie a zjednodušenie. Vláda by v tomto ohľade mala podporovať prijímanie komplexných legislatívnych riešení so zameraním na znižovanie administratívnej a finančnej záťaže zamestnávateľov pri zachovaní, alebo zlepšení súčasnej úrovne bezpečnosti práce. Analytické podklady pre legislatívny proces musia objektívne posúdiť výšku administratívnej a finančnej zaťaženia vo väzbe na efekt dosiahnutý navrhovanou reguláciou. Na rozdiel od doterajšieho dôrazu na kontroly a sankcionovanie by sa príslušné orgány v záujem skutočného zvýšenia bezpečnosti pri práci mali sústrediť najmä na oblasť prevencie a poradenstva.

Podpora cezhraničnej mobility pracovníkov

Slovenská ekonomika sa v priebehu posledných rokov rozvinula až na úroveň, kedy aspoň v rozvinutejších regiónoch dokáže ponúkať výrazne viac pracovných miest, než dokáže uspokojiť miestny trh práce. Nový trend nedostatku pracovníkov, najmä tých kvalifikovaných, však nie je možné plne uspokojiť ani medziregionálnou pracovnou mobilitou. Naša ekonomika tak pre svoje ďalšie úspešné napredovanie potrebuje čo najviac zjednodušiť zamestnávanie cudzincov. V prvom rade najmä odstránením zbytných prekážok pre cezhraničnú mobilitu pracovnej sily v rámci Európskej únie. No taktiež je nutné systémovo vyriešiť zabezpečenie dostatku kvalifikovanej pracovnej sily aj z tretích krajín. Najmä v prípade štátnych príslušníkov tretích krajín je proces zamestnávania ešte stále relatívne náročný a zdĺhavý. Okrem zásadného zjednodušenia samotného administratívneho procesu by sa príslušné politiky mali sústrediť aj na posilnenie možností poskytovania jazykových kurzov a vzájomné uznávanie dokladov o kvalifikácii s tretími krajinami. Tieto

opatrenie by vytvorili najlepší predpoklad pre úspešné začlenenie cudzincov z tretích krajín do slovenského trhu práce.

Slovensko zároveň čelí úniku mozgov (podľa OECD takmer 20 percent vysokoškolských študentov študuje v zahraničí a do zahraničia podľa IFP odchádza každý desiaty slovenský absolvent) a takisto výrazne negatívne demografickému trendu, ktorý je potrebné začať aktívne riešiť čo najskôr, ak má priniesť výsledky v potrebnom časovom horizonte.

S ohľadom na to je v prvom rade potrebné odstrániť zvyšné prekážky pre cezhraničnú mobilitu pracovnej sily v rámci Európskej únie. No taktiež je nutné systémovo vyriešiť zabezpečenie dostatku kvalifikovanej pracovnej sily z tretích krajín, keďže v prípade štátnych príslušníkov tretích krajín je proces zamestnávania ešte stále relatívne náročný a zdĺhavý. Okrem zásadného zjednodušenia samotného administratívneho procesu získavania pobytu by sa mali posilniť aj politiky integrácie cudzincov najmä formou dostupných jazykových kurzov a kurzov na podporu kultúrnej orientácie na Slovensku.

Taktiež je vhodné zintenzívniť snahu o pritiažnutie vysokokvalifikovaných zahraničných pracovníkov na Slovensko, napríklad prostredníctvom vytvárania vhodných podmienok pre zahraničných študentov (vrátane cielených štipendií pre vybrané odbory) a výskumných pracovníkov v kontexte internacionalizácie vysokých škôl, ako aj prostredníctvom zjednodušenia uznávania dokladov o dosiahnutej kvalifikácii.

Pokiaľ ide o trend úniku mozgov, je potrebné aktívne sa zaujímať o Slovákov žijúcich v zahraničí, vytvárať vhodné podmienky a prípadne motivačné programy pre ich návrat a zároveň rozvíjať nové formy spolupráce s novou slovenskou diaspórou.

Úrady nedodržiavajú časy spracovania žiadostí uvedených v právnych predpisoch. Podobné problémy vznikajú pri predlžovaní povolení na zamestnanie, keď sú kvôli prieťahom zamestnanci často nútení prerušiť výkon zamestnania. Bolo by žiaduce zaviesť zrýchlene povoľovacie procesy pri vybraných profesiách, pre vybrané krajiny a zefektívniť systém vydávania Modrých kariet. Agendu by bolo vhodné včleniť pod jeden rezort.

Legislatívne predpisy týkajúce sa zastupovania odborových zväzov

Vzhľadom na to, že v spoločnosti tisícok zamestnancov zákon v súčasnosti umožňuje zriadiť odborovú organizáciu iba trom ľuďom, z ktorých iba jeden musí byť zamestnancom spoločnosti a zmeniť tak pracovné podmienky pre všetkých zamestnancov, by bolo vhodné zaoberať sa úpravou aj legislatívy pre odborové združenia. Možnosť, že môžu vzniknúť a existovať v jednej spoločnosti viaceré takéto odborové zväzy zvyšuje riziko pre budúcu predvídateľnosť podnikania.

6. POSILNENIE PODPORY APLIKOVANÉHO VÝSKUMU A INOVÁCIÍ

Vstup medzi členské krajiny Európskej únie bol pre slovenskú vedu a výskum významným príslubom. Nové možnosti, finančné zdroje a medzinárodná spolupráca mali priniesť vietor do plachiet inováciám, bez ktorých slovenské hospodárstvo silne orientované na priemysel stráca konkurencieschopnosť.

V priemere sa inovačná výkonnosť Únie od roku 2011 zvýšila o 8,8 percenta. Napriek tomu, že sa medzi inovačných lídrov zaradilo niekoľko nových, malých, či predtým zaostávajúcich členských krajín, Slovensko medzi nimi nie je.

Stále nedostatočne napĺňa strednodobé ciele stratégie Európskej únie a nespĺňa ani domáce úlohy aktuálneho programu Horizon Europe. Každé euro investované v rámci programu pritom prináša návratnosť 11 eur na hrubom domácom produkte. Už dnes projekt vytvára nemalý počet kvalifikovaných atraktívnych pracovných miest. Aj preto musí Slovensko urýchlene konať a využiť príležitosti, ktoré európska stratégia prináša. Cieľom by malo byť aspoň dosiahnutie úrovne inovácií priemeru krajín OECD. Za týmto účelom by mala vláda garantovať minimálny podiel verejných výdavkov z celkového HDP štátu na podporu predovšetkým aplikovanej vedy a výskum.

Motivácia a efektivita čerpania

Štát musí odborne auditovať vynakladanie európskych zdrojov na vedu a výskum. Musí zamedziť excesom, kedy sú tieto zdroje používané na konvenčné podnikové projekty, či netransparentné a podvodné projekty. Problémom pri nenapĺňaní inovačných cieľov je aj slabé prepojenie štátu s podnikovou praxou. Tí, ktorí o prerozdeľovaní zdrojov na vedecké a inovačné projekty rozhodujú, často nemajú predstavu o trendoch praxe. Zamestnávateľom zas chýba potrebná informácia o tom, ako sa do čerpania európskych zdrojov zapojiť a podpora pri administratívnom procese žiadostí.

Štát by mal finančne motivovať školské zariadenia, vedecké pracoviská a firemné prostredie k vzájomnej spolupráci. Dnes totiž veda a výskum v spolupráci s praxou často funguje len zo

súkromných zdrojov a napriek administratívnym bariéram, ktoré sú pre takéto spolupráce prítomné.

V súvislosti s európskou stratégiou by mal štát priniesť princíp pozitívnej diskriminácie vo forme podpory mladých výskumno-vývojových pracovníkov. Po vzore zahraničných príkladov by bolo vhodné aplikovať super-odpočet dane napríklad vo výške 250 percent mzdových nákladov na pracovníka do 35. roku veku v trvaní troch rokov na pracovníka.

Digitalizácia verejnej správy

Napriek tomu, že je digitalizácia verejnej správy vážnou témou označovanou za prioritu posledných vlád, realita v praxi nevyzerá tak, ako by bolo vzhľadom k vynaloženým finančným prostriedkom a času štátu adekvátne. Stále zaostáva aj digitalizácia v základných oblastiach nielen podnikateľského prostredia.

Napríklad digitalizácia stavebných úradov, ktorá ruku v ruke s neprepojenými inštitúciami ďalších úradov znemožňuje akúkoľvek mieru elektronického predkladania projektových dokumentácií, či žiadostí o povolenie stavby. Prakticky nulová je odborná príprava verejnej správy na informačné modelovanie stavieb, čo je zásadný krok pre digitalizáciu stavebníctva. Chýba aj úplne základná schopnosť sledovania posudkových konaní online.

Viac digitalizácie prináša viac inovácií

Štát má v digitalizácii verejnej správy postupovať komplexne, avšak s apelom na prioritné oblasti dotýkajúce sa frekventovane využívaných činností občanov. Z hľadiska zamestnávateľov sú podstatné elektronizácie spracovania schvaľovacích procesov, lustračných služieb, daňovej, zamestnaneckej a odvodovej agendy. Vzájomne súvisiace oblasti musia byť digitalizované súčasne. Ak na seba v procesoch nadväzujú, digitalizácia iba jednej z nich nedáva zmysel. Vzhľadom k jasne preukázanému súvisu miery inovácií a pridanej hodnoty v prostredí s digitalizovanou spoločnosťou je nutné pre dosahovanie cieľov vo vedeckom a inovačnom pokroku sledovať tiež mieru digitalizácie na prvý pohľad odvetví bez súvisu.

Digitálna platforma pre inovačných aktérov

Štát musí zrýchliť komunikáciu verejných inštitúcií s občanmi, ale aj verejných inštitúcií navzájom. V oblasti vedy a výskumu musí štát posilniť interaktívne prepojenie univerzít, vedeckých inštitúcií a inovačných súkromných projektov navzájom. Žiadúce je aj odstránenie byrokratickej záťaže v žiadostiach o podporu inovačných a vedeckých projektov. Administratíva by mala vo vyššej miere prebiehať vo virtuálnom prostredí. Výraznú úsporu času i prostriedkov by prinieslo elektronické verejné obstarávanie v projektoch súvisiacich s vedeckými a inovačnými projektmi. Štát by mal zvážiť vytvorenie jednotných virtuálnych platforiem pre informačné, administratívne aj komunikačné zázemie vedeckých inštitúcií a ďalších inovačných aktérov.

Posilnenie podpory aplikovaného výskumu a inovácií

Štát sa musí zamerať na zvyšovanie účelových výdavkov na úkor inštitucionálnych výdavkov pri finančnej podpore projektov výskumu a vývoja. Inovačnému prostrediu prospeje širšia spolupráca súkromného sektora s vedeckými a školskými inštitúciami. V súčasnosti sú od spolupráce jednotliví aktéri odrádzaní administratívnymi bariérami. Často to vedie k projektom na vlastnú päsť. V spolupráci by došlo k úspore času, nákladov a výraznejším úspechom slovenských inovácií ako takých.

Pre úspešné zavádzanie inovácií do praxe je nevyhnutná spolupráca štátu s inovačnými lídrami aj na príprave legislatívneho prostredia. Len zmeny príslušnej legislatívy, ktoré odzrkadľujú dynamický vývoj v oblasti inovácií a odstraňovanie byrokratických bariér, sú schopné zabezpečiť zavedenie inovácií do praxe a tým zvýšiť konkurencieschopnosť slovenského podnikateľského prostredia.

Garantovať minimálne financovanie

Súkromný kapitál chce podporovať vedu a výskum v širšej miere. Daňové a odvodové prostredie ho však za takúto snahu paradoxne často trestá. Súkromný kapitál by mal mať otvorenú cestu k vedeckým a inovačným projektom. Zároveň by mal za investície do

oblasti vedy a výskumu získavať benefity – finančné aj nefinančné. Štát by mal zároveň projekty realizované zo súkromného kapitálu podporovať spolufinancovaním.

Rýchlejšiemu rozvoju inovácií by tiež prospelo, ak by štát nastavil podmienky pre výraznejší vstup rizikového kapitálu do verejných výskumných inštitúcií, zjednodušil reguláciu pre investičné fondy a finančne alebo daňovo stimuloval výrobné podniky pri investovaní do inovačných firiem a pri nákupe duševného vlastníctva. Hoci financovanie vedy označovalo za svoju prioritu niekoľko vedení Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu, žiadne nedokázalo dodržať sľubované rozpočtové rámce pre danú oblasť. Aj preto patrí Slovensko v trende podpory výskumu a inovácií k najhorším príkladom v rámci krajín OECD. Aby bolo možné pracovať systematicky a pripravovať vedecké prostredie pre budúce zvyšovanie financovania oblasti, ktoré štát sľubuje, je pre začiatok nutné garantovať minimálne finančné prostriedky, s ktorými smú vedecké a školské inštitúcie, ale aj súkromní vedci a výskumníci počítať.

Rozviazať ruky kapitálu a násobiť ho

Pre aplikovaný výskum je kľúčová rýchlosť prenosu projektov z papiera do praktickej časti. Bohužiaľ práve tu často slovenskí inovační aktéri strácajú konkurencieschopnosť. Hlavne pre prílišnú administratívnu náročnosť schvaľovacích procesov a pomalé tempo uvoľňovania potrebných financií. Štát by mal spraviť všetko preto, aby sa Slovensko v tomto smere aspoň priblížilo priemeru krajín OECD.

Nevyhnutnosťou je rozviazať ruky kapitálu ochotnému podporovať verejné výskumné inštitúcie. Prax opakovane potvrdila, že by veľmi efektívne fungoval nástroj super odpočtu výdavkov vynaložených na výskum a vývoj až do výšky 200 percent. Pre výskum, vývoj a inovácie je nevyhnutné poznať dlhodobú stratégiu. Tá štátu doposiaľ chýba. Kompetentné orgány by mali v spolupráci s aktérmi vedeckej a výskumnej oblasti pripraviť stratégiu na nasledujúcich 10 až 15 rokov, kde sa jasne definujú slovenské prioritné oblasti vo vede a výskume. Štát by mal konsenzom prijať taktiež mapu základných cieľov, po ktorej bude

v oblasti vedy a výskumu bod po bode postupovať ktorákoľvek jeho nasledujúca reprezentácia.

Podpora spolupráce školských a vedeckých inštitúcií so súkromným sektorom

Kľúčovou oblasťou rozvoja slovenskej vedy a inovačného pokroku je spolupráca školských a vedeckých inštitúcií so súkromným sektorom. V súčasnosti neexistuje jednotná stratégia, či systém postupu pre rámec vedeckej spolupráce verejných a súkromných subjektov. Chýba balík informácií na jednom mieste. Pre všetkých záujemcov je preto náročné a zdĺhavé zháňať informácie. Ak ich už nájdú, odrádza ich prílišná komplikovanosť. Neuspokojivá je aj miera administratívnej náročnosti pri príprave jednotlivých oficiálnych krokov a bariér, ktoré obom stranám v prípade spolupráce poškodzujú niektoré oblasti hospodárenia.

Pre podporu aplikovaného výskumu a inovácií by preto štát mal rozpracovať systémové nástroje podporujúce zintenzívnenie a stimuláciu spolupráce a previazanosti univerzít, štátneho a verejného vedecko-výskumného sektora a súkromného sektora. Cieľom štátnej stratégie by malo byť zvýšenie komercializácie výsledkov a výstupov riešení projektov výskumu a vývoja a zvýšenie podielu podporovaných projektov postavených na ich partnerstve. Pre cieľavedomý manažment financovania spolupráce verejných a súkromných subjektov vo vede a výskume musí štát aktualizovať Stratégiu výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky. Cieľom musí byť maximalizovať disponibilné zdroje na jej realizáciu.

Voucher systém, klastre, zmysluplné nákupy

V mixe podporovaných projektov z európskych a štátnych zdrojov musí štát zvýšiť podiel projektov riešených na základe partnerstva a spolupráce medzi priemyslom a univerzitami, respektíve pracoviskami Slovenskej akadémie vied a štátnymi výskumnými inštitúciami. Výskum v spolupráci s komerčným prostredím zvyšuje konkurencieschopnosť projektov v medzinárodnom meradle. Prirodzenou motiváciou k spolupráci verejných a súkromných vedeckých a výskumných projektov je spájanie v rámci nákupov služieb a materiálu. Projekty

nákupov a budovania infraštruktúry a technológií univerzitami a vedeckými inštitúciami by mal štát obstarávať tak, aby boli použiteľné v rámci spolupráce s domácim priemyslom. V tejto súvislosti je nevyhnutné zamedziť neefektívnym duplicitným nákupom technológií infraštruktúry. Štát tiež musí v záujme všetkých zapojených strán systematicky aktualizovať dostupnú databázu technickej infraštruktúry s cieľom zabezpečiť jej efektívne využívanie.

Je tiež nevyhnutné dobudovať systém inovačných voucherov, zjednodušiť administratívu súvisiacu s ich poskytovaním, zvýšiť ich finančnú podporu a zamerať ju na spoluprácu medzi priemyslom, univerzitami a pracoviskami Slovenskej akadémie vied. Rada zastupujúca zamestnávateľov by mala koordinovať vytváranie nových neštandardných vedeckých pracovísk, na ktorých by spolupracovali akademici, vysokoškolskí vedci, aplikovaní výskumníci a odborníci z priemyslu vo forme klastrov. V schopnostiach zapojených organizácií musí byť aj širší rozvoj odborných workshopov orientovaných na objektívny dialóg medzi zamestnávateľmi a jednotlivými sektormi vedy a techniky o rozvojových potrebách priemyslu a možnostiach riešenia týchto problémov v rámci uplatňovania podpory výskumu a vývoja. Nutná je však významnejšia finančná stimulácia týchto aktivít.

Určiť priority a merať výsledky

Štát tak zjednotí orientáciu vedeckých a výskumných aktivít s podnikateľskými zámermi s cieľom dosiahnutia maximálneho vplyvu na realizáciu inovácií, či zvýšenia komercializácie výsledkov a výstupov projektov. Budúca stratégia vo vede a výskume musí zabezpečiť systematickú a vyváženú štátnu podporu projektov reagujúcich na zmeny v hospodárstve Slovenska. Štát musí prijať účinné opatrenia pre zabezpečenie dostupnosti kapitálu pre všetky štádiá a úrovne výskumu a vývoja. Systém podpory musí hľadiť na malé aj rozsiahle projekty výskumu a vývoja zamerané na podnikateľské účely.

Súčasná prax jednostrannej podpory a nulového následného dohľadu na vedecké projekty v praxi musí skončiť. Štát musí doplniť systém hodnotenia výskumných aktivít výskumných inštitúcií o kvantifikované a kvalifikované výsledky aplikovaného výskumu a vývoja. Podľa

výsledkov následne musí prioritizovať podporu podľa potenciálu rýchlosti a rozsahu zavedenia predmetu výskumnej aktivity do praxe.

Efektívne a účelové používanie finančných zdrojov

Okrem slabého financovania vedy a výskumu pripravuje Slovensko z medzinárodného hľadiska o konkurencieschopnosť aj problematický audit používania verejných zdrojov na vedecké a výskumné projekty. Agentúra na podporu výskumu a vývoja musí upraviť kritériá schvaľovania projektov tak, aby jednoznačne garantovali zabezpečenie naplnenia cieľov a zámerov jednotlivých zverejnených výziev.

V kritériách musí štátna agentúra akcentovať požiadavky zodpovedajúce charakteru výskumu a definovať, ktorá forma výskumu vzhľadom na ciele a zámery výzvy je preferovaná. Pre opakované vedeckými a výskumnými inštitúciami nezavinené zmrazenia niektorých výziev prišli v minulosti opakovane vedecké a výskumné projekty o rozsiahle financie. Štát by mal prijať opatrenia umožňujúce prevod nevyčerpaných prostriedkov za daný rok do nasledujúceho rozpočtového roka. Slabou stránkou slovenskej vedy je aj nesledovanie účelového použitia finančných zdrojov. Štát by mal dbať na aplikovanie projektov v praxi a cieľovo sa priblížiť k prerozdeleniu zdrojov štátneho rozpočtu na podporu financovania aplikovaného a základného výskumu v pozitívne diskriminačnom pomere 70:30.

Racionalizácia obstarávania infraštruktúry

Množstvo inovačných projektov je ovplyvňovaných regionálnymi špecifikami. Vedecké a výskumné projekty preto fungujú najefektívnejšie vtedy, keď prepájajú talenty miestnych odborníkov, zázemie miestnych zamestnávateľov a možnosti miestnych podnikateľov. Štát by sa mal zamerať na prehĺbovanie spolupráce s orgánmi regionálnej samosprávy. Štátne stimuly musia smerovať do podpory projektov, ktoré prispievajú k rozvoju trendov vývoja a výskumu v podnikateľskej sfére v súlade s potrebami podnikateľského sektora, programovým vyhlásením vlády v oblasti podpory podnikateľskej sféry a s uzneseniami vlády

k podpore hospodárskeho rastu. Systém podpory vedy a výskumu musí obsahovať zavedenie zálohového financovania riešenia projektov výskumu pre podnikateľský sektor, ako je to umožnené pracoviskám verejného a vysokoškolského sektora. Refundačné financovanie by sa malo uplatňovať len na nákup prístrojov a zariadení súvisiacich s riešením projektu.

Vážiť si hodnoty za európske peniaze

Nutné je tiež zaviesť financovanie v priebehu riešenia projektov formou preddavkových platieb aj pre podnikateľský sektor. V tejto súvislosti by sa malo jednať o výrazné zredukovanie administratívy a zjednodušenie podmienok pre prijímateľov. V prípade európskeho financovania je nevyhnutné zabezpečiť efektívny systém riadenia a čerpania zdrojov operačných programov v novom plánovacom období. Taktiež je nutné zamerať sa na zamedzenie excesom netransparentného rozdeľovania na projekty, pre ktoré je po následnom zásahu európskeho auditu postihnutý celý sektor vedy a výskumu. Za týmto účelom by projekty mali byť hodnotené aj externými hodnotiteľskými tímami.

Infraštruktúra nakúpená v rámci výskumných a vývojových projektov môže byť využitá aj po završení účelu projektov. Je však nutné prijať opatrenia na umožnenie využívania tejto infraštruktúry podnikateľským sektorom za odplatu.

7. REFORMA REGULAČNÉHO RÁMCA V ENERGETIKE A ZABEZPEČENIE KONKUREČNÝCH CIEN ENERGIÍ

Trh s energiami na Slovensku je v súčasnosti už plne otvorený trhovej konkurencii vo všetkých svojich segmentoch – vrátane najpočetnejšieho segmentu domácností – no napriek tomu naďalej ostáva cenovo regulovaným odvetvím. Plošná regulácia cien však už z podstaty existencie funkčného trhu s energiami stratila svoje opodstatnenie a ďalej prispieva už len k zbytočnému deformovaniu trhového prostredia.

Vláda by preto bezodkladne mala zrušiť cenovú reguláciu dodávok elektriny a plynu všetkým odberateľom mimo domácnosti a zároveň stanoviť cestovnú mapu pre ukončenie cenovej regulácie dodávok elektriny a plynu aj odberateľom v domácnosti. Prínosom tohto opatrenia bude významné zatriktívnenie podnikateľského prostredia v odvetví a možnosť súbehu dodávky s poskytovaním iných energetických služieb, rovnako tak vyšší tlak na ceny energií.

Minimalistický scenár deregulácie

Koncové ceny elektriny pre priemysel sú na Slovensku dlhodobo jedny z najvyšších v rámci celej Európskej únie, ktorá je hlavným trhom pre našich výrobcov, a to najmä v dôsledku regulovanej zložky ceny. Na problém regulačného rámca, transparentnosti metódy stanovovania taríf aj adresnú zodpovednosť regulačného orgánu už niekoľkokrát upozornila aj Európska komisia. Za príčinu vysokých cien elektriny považuje najmä podporu obnoviteľných zdrojov energie a lignitu a vysoké prenosové a distribučné poplatky. Poukázala tiež na to, že k pokroku nedošlo ani v oblasti transparentnosti regulačného rámca a analýzy determinantov vysokých sieťových sadziieb za elektriny. Podľa Eurostatu patríme ku krajinám s nadpriemernou úrovňou zaťaženia energií daňami a štátom zavedenými poplatkami.

V tejto súvislosti je nutné zvýšiť transparentnosť a predvídateľnosť tvorby a uplatňovania regulačnej politiky vrátane jednotlivých regulačných zásahov, dôrazne sa zasadiť o postupný prechod od systému priamej a finančne neúmerne náročnej podpory obnoviteľných zdrojov energie k ich fungovaniu založenom na trhovom princípe a v neposlednom rade presadiť

úplnú dereguláciu koncových cien energií pre dodávky elektriny a plynu všetkým odberateľom mimo domácnosti.

Pre ostávajúci regulovaný segment domácností navrhujeme zrušiť dodávateľom povinnosť predkladať vlastný cenový návrh a namiesto toho zaviesť inštitút plošného cenového stropu pre celý trh, respektíve cenové stropy univerzálne pre všetky cenovo regulované tarify v dodávke elektriny a plynu. Odhliadnuc od konkrétnej podoby realizovaného scenára deregulácie však ostáva kľúčové, aby legislatívny a regulačný rámec bol transparentný, predvídateľný a rešpektoval pravidlá riadnej regulácie a oprávnené záujmy spotrebiteľov aj regulovaných subjektov v energetike.

Moderný energetický sektor

Vláda by sa mala ubezpečiť, aby v maximálnej miere využila dostupné prostriedky z európskych fondov, modernizačného fondu ako aj iných obdobných finančných mechanizmov na modernizáciu energetického sektora s cieľom prispieť k plneniu klimaticko-energetických cieľov Slovenskej republiky. V konečnom dôsledku sa tak podarí dosiahnuť aj zníženie koncových cien elektriny pre odberateľov. V rámci plnenia klimaticko-energetických cieľov Slovenskej republiky je však nevyhnutné podporiť aj vyvážený energetický mix s dôrazom na existujúce nízko-uhlíkové technológie s pozitívnym vplyvom na kvalitu ovzdušia.

Odstrániť necenovú reguláciu v odvetví

Ďalším dôležitým opatrením pre zvýšenie konkurenčného prostredia na trhu s dodávkami elektriny a plynu regulovaným zákazníkom je odstránenie špecifickej necenovej regulácie v odvetví. Jedná sa o zrušenie povinnosti prevzatia „Vzorových obchodných podmienok pri dodávke elektriny a plynu regulovaným segmentom odberateľom“ (teda domácnostiam a malým podnikom) pri poskytovaní „univerzálnej služby“. Dodávateľ elektriny a plynu pre domácnosti a regulovanú skupinu malých podnikov je v súčasnosti povinný pristúpiť k uzatváraniu zmlúv o dodávke, ktoré sa riadia Všeobecnými obchodnými podmienkami

kopírujúcimi Vzorové obchodné podmienky, ktoré vydáva ÚRSO. Zrušením tejto povinnosti získajú dodávatelia priestor pre väčšie vzájomné odlišenie ponúkaných služieb, respektíve priestor inovovať produkt dodávky prostredníctvom vlastných obchodných podmienok.

Zníženie administratívy na trhu s energiami

V záujme odstránenia protichodnosti nariadení a z nich vyplývajúcich nadbytočných administratívnych úkonov by bolo vhodné zosúladiť existujúcu agendu reklamácií a sťažností so zákonom o sťažnostiach. Pre všetkých účastníkov trhu v súčasnosti platí povinnosť viesť evidenciu reklamácií a evidenciu sťažností pre účely hodnotenia štandardov kvality a podávať o nich hlásenia regulačnému orgánu. Táto povinnosť je však v rozpore so zákonom o sťažnostiach, nakoľko ten upravuje, že sťažnosti pre oblasť energetiky je potrebné adresovať na orgán štátnej správy, teda ÚRSO. V prípade nepodania hlásenia o evidovaných sťažnostiach však môže ÚRSO pokutovať účastníka trhu sankciou v rozmedzí od 500 eur do 100-tisíc eur. Navrhujeme preto tento rozpor napraviť odstránením povinnosť účastníka trhu viesť evidenciu sťažností a podávania hlásení o nich a ponechať len povinnosť evidencie reklamácií.

Zamedziť uhlíkovej dani na zemný plyn pre domácnosti.

RÚZ zásadne nesúhlasí, aby Programové vyhlásenie vlády na obdobie rokov 2020 – 2024 obsahovalo plán na zrušenie oslobodenia od spotrebnej dane pre zemný plyn využívaný na prípravu tepla v domácnostiach, prípadne zavedenie akejkoľvek formy uhlíkovej dane, ktorá by sa vzťahovala na zemný plyn využívaný na prípravu tepla v domácnostiach.

Štúdia EEA zaraďuje Slovensko do prvej trojky štátov s najviac znečisteným ovzduším nebezpečnými jemnými prachovými časticami PM10 a PM2,5, pričom podľa SHMÚ je ich pôvod v najväčšej miere v lokálnom vykurovaní domácností tuhými palivami, najmä drevom. Slovenskej republike pre zlú kvalitu ovzdušia hrozí žaloba pred Súdnym dvorom EÚ. Daňové znevýhodnenie zemného plynu oproti drevu a produktov z neho v prípade sektoru

vykurovania domácností však spôsobí len ďalšie zhoršenie kvality ovzdušia, ktoré má priamy vplyv na zdravotný stav obyvateľstva.

Prípadné daňové znevýhodnenie využívania zemného plynu by totiž ešte viac zvýšilo rozdiel medzi cenou palivového dreva a zemného plynu, čo by malo za dôsledok ďalšie zvýšenie počtu domácností vykurojúcich tuhým palivom, najmä drevom, a teda aj ďalšie zhoršovanie lokálnej kvality ovzdušia.

Prípadná environmentálna daňová reforma by preto mala zvoliť komplexnejší prístup, ktorý zohľadní okrem produkcie skleníkových plynov aj produkciu tuhých znečisťujúcich látok. V súčasnosti podľa SHMÚ vykuruje na Slovensku až 120-tisíc domácností prostredníctvom najstarších, najviac emisných kotlov na tuhé palivo starších ako 30 rokov, čo je alarmujúce.

8. ZAMEDZENIE PLYTVANIA VO VEREJNÝCH FINANCIÁCH A ELIMINOVANIE KORUPCIE

Slovensko patrí z hľadiska miery štátneho prerozdelenia prostriedkov v ekonomike skôr k európskemu priemeru. Podiel konsolidovaných výdavkov verejného sektora na hrubom domácom produkte sa dlhodobo pohybuje okolo 40%. To znamená, že z každého eura vytvoreného v slovenskej ekonomike štát vezme a prerozdolí približne 40 centov. Pri konkrétnych skupinách daňovníkov je však miera prerozdelenia disproporčne vyššia. Špeciálne to platí v prípade zamestnancov, od ktorých putuje do štátnej kasy viac ako 50 centov z každého eura hodnoty, ktorú svojou prácou vytvoria. Hoci tieto hodnoty nie sú v európskom pomere nezvyčajné, Slovensko má významné rezervy v efektívnosti využívania svojich verejných zdrojov. Podľa pravidelných hodnotení OECD to platí obzvlášť v oblastiach zdravotníctva a vzdelávania. V praxi to znamená, že efektívnejším využívaním verejných prostriedkov by mohol vzniknúť priestor pre zníženie daňového a odvodového bremena. Najdôležitejším krokom v tomto smere však musí byť osvojenie si výdavkovej mentality, podľa ktorej už viac nebude meradlom úspechu pre verejnú správu minúť čo najviac peňazí, ale efektívne fungovať s tým, čo má k dispozícii.

Podstatne znížiť rozsah prerozdelenia

Slovensku sa od krízy podarilo zaradiť medzi tie krajiny EÚ, ktorých verejné financie sú síce relatívne stabilné, no zároveň zaznamenali jeden z najvýraznejších nárastov verejných príjmov aj výdavkov. Verejné financie sa teda rýchlym tempom nafúkli na príjmovej aj výdavkovej strane. Deficit verejných financií sa napriek tomu vymazať ešte stále nepodarilo a služby štátu sa tiež nijak citelne nezlepšili. Nie je však možné objektívne vyjadriť, aké hodnoty minuté peniaze daňovníkov vlastne priniesli. Za týmto účelom je nutné zrealizovať komplexný audit opodstatnenosti verejných výdavkov. Jeho cieľom by malo byť dôsledné prehodnotenie efektivity štátom poskytovaných služieb a otvoriť možnosti využívania aj efektívnejších, súkromných, alternatív ich zabezpečovania. Na základe výsledkov auditu bude nutné prijať a zrealizovať opatrenia pre zvýšenie efektivity verejnej správy, a to vrátane znižovania zamestnanosti vo verejnej správe aj vďaka jej prebiehajúcej digitalizácii.

Efektívnejšie verejné obstarávania

Ďalšiu kľúčovú oblasť, v ktorej je možné výrazne zvýšiť efektívnosť vynakladania verejných prostriedkov, predstavujú verejné obstarávania. Tie sú kvôli pochybeniam či podozreniam z korupcie až príčasto predmetom pozornosti médií aj orgánov činných v trestnom konaní. Táto situácia pretrváva aj napriek komplexnej právnej úprave a celkovo zdĺhavým procesom verejných obstarávaní. Orgány samosprávy aj verejnej správy si naďalej nachádzajú spôsoby ako zákon obchádzať – či už uplatnením obskúrnych výnimiek či uzatváraním rozširujúcich dodatkov. Ako nevyhnutné sa preto javí uplatniť pri reforme verejného obstarávania sériu zásadnejších, no funkčných opatrení. V prvom rade by to malo byť zavedenie osobnej aj hmotnej zodpovednosti riadiacich pracovníkov vo verejnej správe za predražené verejné obstarávania a za všetky porušenia príslušných zákonov a nariadení o verejnom obstarávaní. Ďalej je nutné zabezpečiť, aby každé realizované verejné obstarávanie vo verejnom sektore bolo počas jeho priebehu verejným a kontrolovateľným.

Bolo by tiež vysoko vhodné realizovať nákupy pre verejný sektor prostredníctvom centrálného obstarávania. A napokon je nutné odstrániť zaostávajúcu odbornosť verejných obstarávateľov a v súlade s odporúčaniami Európskej komisie riešiť profesionalizáciu verejného obstarávania legislatívnym rámcom, ktorý zabezpečí jej kontinuitu aj počas striedania politických cyklov. Implementáciou týchto opatrení bude možné prinajmenšom odstrániť z procesov verejného obstarávania veľkú časť podozrení a potenciálne ušetriť významné prostriedky daňovníkov.

Zredukovať bariéry pre vstup na trh

Začatie podnikania na Slovensku je v súčasnosti už vo všeobecnosti relatívne jednoduchou záležitosťou. V niektorých trhových segmentoch však ešte stále pretrvávajú špecifické prekážky vstupu na trh, ktoré v daných prípadoch môžu deformovať konkurenčné prostredie. Najbežnejšou bariérou je pretrvávajúca administratívna povinnosť zapisovania predmetu podnikania pri zakladaní živnosti, alebo podnikateľskej právnickej osoby. Tento úkon je spojený len s nevelkým administratívnym poplatkom. V priebehu podnikania však

môže firme či živnostníkovi spôsobiť aj likvidačnú pokutu, ak by sa pri kontrole účtovných dokladov ukázalo, že vykonával takú podnikateľskú činnosť, ktorú nemá presne uvedenú v predmete podnikania. Takéto nastavenie pravidiel je anachronické a otvorene absurdné, ak uvažíme, že na jednej strane je deklarovanou snahou Slovenskej republiky podporovať inovácie a nové formy podnikania, na strane druhej je ešte stále každý slovenský podnikateľ nútený vybrať si svoj predmet podnikania z vopred zadefinovaných úradných kategórií a pri podnikaní sa ich pod hrozbou pokuty buď držať, alebo riešiť administratívu spojenú s dodatočným doplnením nových predmetov podnikania.

Špecifický prípad bariér pre vstup na trh ďalej predstavujú remeselné živnosti, pre ktorých získanie je nutná odborná kvalifikácia aj v prípadoch, kedy je takáto požiadavka prinajmenšom diskutabilná. Preto navrhujeme tento systém odstrániť a zaviesť všeobecnú voľnú živnosť pre všetkých podnikateľov. Výnimku by mali predstavovať len viazané živnosti, ktoré z objektívnych dôvodov vyžadujú pre ich udelenie istú úroveň odbornej spôsobilosti.

Pre dosiahnutie zdravého, konkurenčného trhu vo všetkých segmentoch podnikania je však nutné odstraňovať aj ďalšie, menej časté bariéry pre vstup na trh. Obzvlášť sa jedná o udeľovanie licencií, no tiež o právomoc stavovských komôr klásť obmedzujúce podmienky pre vstup na trh novým podnikateľským subjektom.

Národní a európski šampióni – na veľkosti záleží

Formovaním rozsiahleho globálneho trhu v čoraz väčšom počte odvetví sa stáva stále aktuálnejšou otázka kritickej veľkosti, ktorú musí mať priemyselný aktér, aby bol schopný úspešne sa zapojiť do medzinárodnej hospodárskej súťaže. Slovenské či regionálne fúzie, ktoré sa z hľadiska európskeho či svetového trhu javia ako zmysluplné a nevyhnutné, sú často mimoriadne sťažené (až stroskotávajú) v dôsledku úzkoprsého zameriavania sa orgánov ochrany hospodárskej súťaže na národné či regionálne trhy. (Aj) v tomto prípade je však nevyhnutné riadiť sa najmä teleologickým výkladom predpisov, upravujúcich danú problematiku a so zohľadnením legitímneho cieľa – uľahčiť vznik slovenských národných, v lepšom prípade európskych, šampiónov v rôznych oblastiach hospodárstva.

9. DOSIAHNUTIE ÚČELNÉHO A TRANSPARENTNÉHO VYUŽÍVANIA PROSTRIEDKOV Z FONDŮ EURÓPSKEJ ÚNIE

Možnosť čerpať eurofondy predstavuje jeden z kľúčových benefitov vyplývajúcich zo slovenského členstva v EÚ. A zatiaľ čo napríklad susedné Poľsko je jedným z najúspešnejších príkladov využívania európskych prostriedkov pre významné posilnenie verejných investícií aj podporu domáceho súkromného sektora, Slovensko je v tomto smere, naopak, príkladom premárnených príležitostí. V čerpaní európskych prostriedkov naša krajina nielen dlhodobo zaostáva, no ich využitie je navyše až príčasto sprevádzané neefektívnosťou a korupciou. Výnimkou nie je ani aktuálne programové obdobie pre roky 2014 – 2020, v rámci ktorého sme ku koncu roka 2019 vyčerpali približne len štvrtinu alokovaných zdrojov. Prerozdelenie a čerpanie týchto prostriedkov sa totiž už od nášho vstupu do EÚ spája so sériou pretrvávajúcich problémov. Patria medzi ne najmä nerealistické nastavenia implementačných stratégií, prílišná byrokracia spojená s posudzovaním žiadostí a nevhodné rozdelenie alokácií do jednotlivých prioritných osí. Nezriedkavým javom tak býva, že zatiaľ čo v niektorých prioritných osiach sa prostriedky darí čerpať úplne, v iných sa nám takmer úplne prepádajú. Kľúčovou iniciatívou pre nápravu tejto situácie by preto malo byť predovšetkým zrovnoprávnenie podmienok čerpania prostriedkov z fondov EÚ pre všetky sektory

Podpora infraštruktúry

Infraštruktúra je jednou z oblastí, kde Slovensko nielen bez pochyb potrebuje európske prostriedky investovať, ale navyše tu existuje vysoká pravdepodobnosť, že sa ich aj podarí vyčerpať. Veľmi úspešné sa doteraz ukázalo aj čerpanie vo vybraných prioritných osiach súvisiacich s investíciami na dosahovanie klimaticko-energetických cieľov. Práve tieto dve oblasti by sa pri ďalšom čerpaní mali stať investičnými prioritami.

Transparentné pravidlá

Predpokladom pre úspešné čerpanie európskych prostriedkov do budúcnosti je dôsledné poučenie sa z predchádzajúcich omylov. Vláda by preto mala predovšetkým presadzovať uplatnenie transparentných hodnotiacich kritérií a nezávislý výber hodnotiteľov žiadostí

o poskytnutie finančných prostriedkov z fondov EÚ. Zároveň by mala byť uplatnená zásada rovnakej intenzity pomoci pre malé, stredné a veľké spoločnosti pri poskytovaní aj finančných prostriedkov z fondov EÚ aj štátnej pomoci – berúc však ohľad na špecifické postavenie niektorých odvetví, ako napríklad pôdohospodárstvo. Slovenské spoločnosti by zároveň pri poskytovaní európskych prostriedkov a štátnej pomoci v žiadnom prípade nemali byť znevýhodňované.

Spoločná poľnohospodárska politika a financovanie sektora

Poľnohospodárstvo a potravinárstvo má už tradične v národnom hospodárstve SR svoje nezastupiteľné miesto a význam. Poľnohospodárstvo a potravinárstvo je zároveň nevyhnutným nástrojom nielen na produkciu kvalitných potravín, ale aj na udržiavanie krajiny, ochranu pôdy a rastlinných a živočíšnych kultúr. Poľnohospodárstvo a potravinárstvo sú dôležitým nástrojom na rozvoj regiónov, podporu zamestnávania v najmenej rozvinutých regiónoch a oblastiach s vysokou mierou nezamestnanosti, rozvoj malého a stredného podnikania a udržiavania života na vidieku. Rozvoj vidieka je podmienený rozvojom pôdohospodárstva a potravinárstva. Preto musia byť prioritou a strategickým odvetvím hospodárskej a sociálnej politiky štátu. Považujeme za kľúčové úspešné a transparentné čerpanie fondov Európskej únie vo vzťahu k poľnohospodárstvu, potravinárstvu a rozvoju vidieka zároveň je potrebné riešiť usporiadanie pozemkového vlastníctva formou pozemkových úprav s cieľom kontinuálne vykonávať pozemkové úpravy bez ohľadu na politické zmeny. V príprave reformy spoločnej poľnohospodárskej politiky Európskej únie po roku 2020 by mala Slovenská republika vyvinúť maximálne úsilie na odstránenie negatívneho vplyvu tejto politiky na slovenské agropotravinárstvo, hlavne diskriminačných podmienok pre našich poľnohospodárov a potravinárov. Vláda by mala vytvoriť stabilný systém štátnej pomoci v agropotravinárskom odvetví na úrovni okolitých krajín a notifikovať schémy štátnej pomoci pre spracovateľský potravinársky priemysel. Zároveň by mala zabezpečiť každoročne podporu agropotravinárskeho sektora zo štátneho rozpočtu na úrovni okolitých krajín v rámci regiónu V4.

10. PRESADZOVANIE KONKURENCIESCHOPNÉHO SLOVENSKA A KONKURENCIESCHOPNEJ EURÓPSKEJ ÚNIE

Krajiny Európskej únie predstavujú pre Slovensko priam nepostrádateľných obchodných partnerov. O mimoriadne úzkej previazanosti hospodárskych vzťahov môže svedčiť už len základná štatistika – na trhy krajín EÚ smeruje až 85 percent slovenského exportu. Prostredníctvom nášho členstva v Únii však máme príležitosť nielen pasívne benefitovať z voľného prístupu na spoločný európsky trh, no môžeme sa aj aktívne podieľať na tvorbe únijných pravidiel a politík. Práve túto možnosť Slovensko dosiaľ nevyužívalo ani zďaleka v plnej miere.

Ak má byť naša krajina dôveryhodným partnerom, v európskych štruktúrach nemôže vystupovať len ako protestný hlas proti politikám, ktoré považuje za škodlivé. Je nutné podieľať sa aj na konštruktívnych riešeniach pre zvýšenie konkurenčnej schopnosti Slovenska aj celej EÚ. A to najmä prostredníctvom presadzovania nevyhnutých štrukturálnych reforiem, obmedzenia byrokracie, zložitej administratívnej a regulačnej záťaže, no tiež zvýšenia podnikateľskej slobody pre firmy a podnikateľov. Aj na úrovni EÚ musíme aktívne presviedčať kompetentných, aby vytvorili spravodlivý, stabilný a predvídateľný regulačný rámec pre podnikanie, ktorý vytvorí porovnateľné podmienky pre všetky ekonomické aktivity a nebude bezdôvodne zvýhodňovať jedných a rovnako bezdôvodne diskriminovať iných.

Legislatívne zmeny majúce dopad na podnikateľské prostredie by mali byť prijímané v dostatočnom predstihu a ich účinnosť by mala byť sústredená do jedného, maximálne dvoch termínov v roku.

Zamedzenie praxi gold-platingu

Gold-plating stále ako často nepoznaný pojem legislatívy je na Slovensku stále prehladanou otázkou, ktorej zľahčovanie vytvára spleť problémov v mnohých významných oblastiach pre podnikateľské prostredie. Práve podceňovanie a niekedy aj prehliadanie problematiky gold-platingu vyvoláva prísnejšiu reguláciu podnikateľského prostredia. Skutočnosť prísnejšej regulácie si uvedomujú podnikatelia, ktorí sa mnohokrát mylne domnievajú, že predmetná

právná úprava pochádza z dielne Európskej únie, avšak v skutočnosti prísnejšie pravidlá zavádza samotná vnútroštátna legislatíva. Prísnejšia regulácia a s tým súvisiace vyššie náklady pre podnikateľov v konečnom dôsledku spôsobujú zníženie konkurencieschopnosti slovenského trhu vo vzťahu k trhu Európskej únie a môžu predstavovať prekážku na vnútornom trhu. A to napríklad pri cezhraničných prepravách tovarov podliehajúcich kontrole pri preprave alebo pri presúvaní tovarov z dôvodu vyššieho dopytu medzi krajinami.

Vypočúť hlas podnikateľov

Nevyhnutnou je hlavne zmena postupov gestora európskych smerníc pri ich transpozícii do vnútroštátnej právnej úpravy. Kompetentné orgány musia definovať jednoznačné metodologické postupy pri transponovaní smernice do vnútroštátnej právnej úpravy prostredníctvom záväzného aktu, napríklad vo forme vyhlášky či nariadenia. Jednotné pravidlá by mali fungovať pre všetky orgány štátnej správy, aby sa zamedzilo samovoľnému a subjektívnemu výkladu.

Na Slovensku ešte stále chýba orgán, ktorého hlavnou úlohou by bolo posudzovanie dopadov transpozície na podnikateľské prostredie. Táto nezávislá inštitúcia by na pravidelnej báze vykonávala dohľad nad tvorbou právnych predpisov, prostredníctvom ktorých sa transponujú smernice, s vyhodnotením transpozičného postupu a posúdenia prípadného gold-platingu. Zo súčasných transpozičných procesov sú v súčasnosti často úplne vypustené názory zástupcov zamestnávateľov. Tí by mali byť pri procesoch prepisov smerníc do slovenskej legislatívy pripomienkujúcou stranou s rovnocenným postavením ako orgány verejnej správy.

Za týmto účelom by bolo žiaduce vytvoriť taký systém pravidelných konzultácií o príprave legislatívy EÚ, ktorý by zahŕňal aj sociálnych partnerov. Mal by im poskytovať včasné informácie o pripravovanej legislatíve, umožniť im podieľať sa na príprave pozície Slovenska pri vyjednávaní s európskymi partnermi a získavať spätnú väzbu o výsledkoch rokovaní k legislatíve EÚ, ktoré boli dohodnuté a odsúhlasené slovenskými zástupcami.

Analyzovať dopady

Pri transpozícii európskych smerníc do slovenskej legislatívy často chýba akákoľvek dopadová štúdia na podnikateľské prostredie. Pri každej norme zasahujúcej hospodárstvo by mala byť samozrejmosťou. Funkčnosť predpisov a ich vplyv na podnikateľské prostredie je nutné sledovať aj po ich schválení v intervale približne 5 rokov, pričom je vhodné legislatívu prehodnotiť, či aj po tomto čase legislatíva reflektuje na podmienky na trhu.

Súčasný stav transpozícií EÚ smerníc vytvára chaotické a nepredvídateľné postupy. Podnikatelia často nevedia, na ktorom európskom právnom predpise a kedy štát pracuje. Kompetentné orgány by mali mať povinnosť priebežného informovania podnikateľského sektora o príprave nových právnych predpisoch na úrovni Európskej únie, ako aj pri ich samotnej transpozícii, s možnosťou predkladať ich návrhy a pripomienky k predmetnej navrhovanej úprave. Základným pravidlom, ktorého by sa mala slovenská verejná správa držať je to, aby sankčné mechanizmy vyplývajúce z prenesených zákonov z európskych smerníc neboli tvrdšie ako európske regulatívy. Práve často prísnejší meter domácich noriem než európskych smerníc prináša konkurenčnú nevýhodu slovenských podnikateľov na medzinárodnom trhu.

Neoddávať, ale ani sa neponáhľať

Tak ako by štát nemal ignorovať povinnosť transpozície európskej smernice v určitom čase, nemal by ani vystupovať príliš pro-aktívne a smernice transponovať príliš skoro. Unáhlené transpozície často trpia nedostatočnou kvalitou, nesledujú dobré vzory zo zahraničia a chýba im pripomienkovanie dotknutých strán. Regulácia v predstihu pripravuje slovenské podniky o konkurencieschopnosť.

Štát by nemal navyšovať administratívnu záťaž nad požiadavky smernice Európskej únie. Na tomto mieste je vhodné upriamiť pozornosť na zásadu „one in - one out“, ktorá predstavuje postup, na základe ktorého, ak dôjde k prijatiu určitej regulácie s negatívnym vplyvom pre

podnikateľské prostredie, je vhodné inú reguláciu s negatívnym vplyvom, z rovnakej oblasti, na ktorú sa už existujúca právna úprava vzťahovala, odstrániť.

Každá transpozícia smernice do právnej normy musí byť gestorom odôvodnená. Hlavne v prípadoch kedy je rozsah predpisu širší, prísnejší, či administratívne náročnejší, musí byť takýto postup argumentačne podložený. Gestor transpozícií smerníc by mal uplatňovať princíp proporcionality. Dosiahnutie cieľa musí byť proporcionálne prostriedkom, ktoré k jeho dosiahnutiu vedú. Pri transpozícii európskych smerníc to znamená hlavne to, aby nedochádzalo k zasahovaniu do záujmov určitej skupiny obyvateľstva viac, než je potrebné k dosiahnutiu ochrany inej skupiny obyvateľstva.

Podpora infraštruktúry

Infraštruktúra, najmä dopravná, je jednou z oblastí, kde Slovensko nielen bez pochyb potrebuje európske prostriedky investovať, ale navyše tu existuje vysoká pravdepodobnosť, že sa ich aj podarí vyčerpať. Veľmi úspešné sa doteraz ukázalo aj čerpanie vo vybraných prioritných osiach súvisiacich s investíciami na dosahovanie klimaticko-energetických cieľov. Práve tieto dve oblasti by sa pri ďalšom čerpaní mali stať investičnými prioritami.

Bytová výstavba

Súčasnú situáciu v oblasti bytového bývania charakterizuje fakt, že v súčasnosti pripadá na Slovensku 370 bytov na tisíc obyvateľov. Ide o druhý najnižší podiel medzi členskými krajinami Európskej únie, kde je priemerom 500 bytov na tisíc obyvateľov. Ruku v ruku s týmto negatívnym trendom je aj zlá konkurenčná pozícia Slovenska v oblasti nájomného bývania, ktoré je čoraz vyhľadávanejšou formou bývania ekonomicky aktívnej populácie.

Bez vymenúvania ďalších negatívnych dopadov na spoločnosť je nutné z hospodárskeho hľadiska podčiarknuť hlavne fakt, že takýto stav znevýhodňuje v očiach investorov projekty, ktoré by mohli na Slovensku realizovať. Málo bytov znamená ťažkosti zamestnancov s hľadaním voľných kapacít bývania, vysoké ceny, ktoré takéto hľadanie komplikujú až znemožňujú a bariéru pri mobilite pracovnej sily. Podpora bytovej výstavby prostredníctvom

Štátneho fondu rozvoja bývania sa prioritne zameriava na domácnosti s nízkymi príjmami. V tomto smere je nutné akceptovať fakt, že kupovanie bývania začína byť nereálne aj pre stredné zárobkové kategórie.

K tomu však treba vytvoriť novú štátnu koncepciu podpory rozvoja bývania, a to aj s cieľom zvýšiť atraktivitu v tejto oblasti pre súkromný kapitál a najmä jeho vstup do komerčného ale dostupného nájomného bývania. Spolu s tým vytvoriť legislatívne podmienky pre efektívne fungovanie a činnosť správcovských spoločností a prijať reformu Štátneho fondu rozvoja bývania. Vláda SR by tiež mala stabilizovať objem finančných prostriedkov do oblasti bývania, a to určením ročných výdavkov do oblasti bývania vo výške 0,5 percenta HDP s postupným nárastom až na 1,0 percento HDP.

Európa a digitálna revolúcia

Ak si chcú slovenské podniky aj naďalej udržať svoju konkurenčnú schopnosť, je nevyhnutné, aby čo najrýchlejšie a čo najefektívnejšie podstúpili digitálnu transformáciu svojho podnikania. Vláda by im v tomto smere nemala klásť prekážky, ale naopak, v tejto transformácii im napomáhať. V kontexte nášho členstva v EÚ je preto dôležité pozorne sledovať návrhy Európskej komisie týkajúce sa jednotného digitálneho trhu a podporovať tie, ktoré podporia lepšiu infraštruktúru a lepšie širokopásmové pripojenie pre všetkých občanov a podniky.

Pritom je treba dbať na odstránenie nadbytočnej regulačnej záťaže sieťových operátorov a regulačných prekážok digitálnej transformácie samotných podnikov. Osobitne je však nutné zameriavať sa na návrhy Európskej komisie v kľúčových oblastiach – regulácií platforiem, autorského práva, geoblokingu a rozvoja Priemyslu 4.0 – a kdekoľvek je to možné, uprednostňovať samoreguláciu pred reguláciou.

Znížiť ceny energií

Ceny energií predstavujú jeden z rozhodujúcich aspektov medzinárodnej konkurenčnej schopnosti Európskej únie a jej členských krajín. Európsky priemysel dlhodobo bojuje

s neúmerne vysokými cenami energií, ktoré významným spôsobom znižujú našu konkurencieschopnosť voči výrobcam z tretích krajín. Dlhodobý problém vysokých cien energií by mal získať náležitú pozornosť všetkých kompetentných autorít a konečne aj riešenia v podobe koherentnej a cielenej snahy zameranej na odbúranie nadmerne vysokých a rôznorodých regulačných nákladov, ktorým náš priemysel čelí aj v dôsledku nekonzistentných politík jednotlivých členských štátov.

Podnikanie a klimatická politika

Klimatická zmena patrí k najzásadnejším výzvam súčasnosti. Za ostatné roky začali tejto téme klásť zvýšenú pozornosť aj zákonodarcovia a tvorcovia regulácií. Už z doterajších iniciatív na medzinárodnej aj európskej úrovni je však zrejmé, že akékoľvek snahy o hľadanie zmysluplných odpovedí a riešení tejto výzvy majú nevyhnutne aj významné spoločenské a hospodárske presahy.

Legislatíva EÚ cielená na riešenie klimatickej zmeny by však nemala znamenať ohrozenie medzinárodnej konkurenčnej schopnosti európskych podnikov. Platí to najmä v rozširujúcom sa regulačnom rámci klimatickej politiky, transformácie na nízkouhlíkové hospodárstvo šetrné k životnému prostrediu, či produkcie a podpory energie z obnoviteľných zdrojov.

Voľný, ale férový obchod

Európa potrebuje účinne bojovať proti dumpingu, vládnym dotáciám a iným podporným systémom v tretích krajinách zlepšením uplatňovania nástrojov na ochranu obchodu (TDI). Nevyhnutná bude modernizácia súboru pravidiel WTO tak, aby účinnejšie riešili činnosti narúšajúce obchod, najmä nadmerné dotácie pre priemysel.

Získať vplyv na medzinárodnej úrovni je možné dosiahnuť (i) prijatím účinných riešení pre rýchlu reakciu na jednostranné protekcionistické opatrenia, (ii) aktualizáciou nariadení EÚ o presadzovaní práva s cieľom umožniť použitie sankcií, v prípade, že tretie krajiny prijímú nezákonné opatrenia, (iii) zavedením princípu reciprocity, v prípade, že tretie krajiny odmietnu prístup európskym firmám k verejnému obstarávaniu, (iv) zabezpečením skríningu

priamych zahraničných investícií a (v) dôslednou analýzou nových dohôd o voľnom obchode a prípadnom revidovaní existujúcich dohôd s cieľom zabezpečiť prístup na trh a trvalo udržateľný rozvoj priemyslu EÚ.

Z krátkodobého hľadiska je nevyhnutné zavedenie mechanizmu uhlíkového cla (kompatibilného s pravidlami WTO) na hraniciach Únie na prechodné obdobie a vybrané sektory, v súlade s pravidlami Svetovej obchodnej organizácie. Toto opatrenie musí znevýhodniť dovoz výrobkov s vyššou uhlíkovou stopou na trhy EÚ a tým ochrániť domácich výrobcov. Je preto potrebné zaviesť ho nad rámec existujúcich ustanovení o bezplatnom pridelovaní kvót a nepriamej kompenzácii nákladov v rámci existujúceho systému EÚ ETS. Zavedenie mechanizmu dodatočných uhlíkových opatrení na hraniciach so súčasným odstránením bezplatného pridelovania by nezabránilo úniku uhlíka; a takmer určite by bolo devastačným pre mnohé priemyselné odvetvia Európskej únie.

Zdieľaná ekonomika

Vplyv digitalizácie a možnosti, ktoré táto revolúcia prináša, umožňuje okrem iného aj rozvoj nových foriem podnikania predovšetkým v oblasti služieb. Absencia základnej definície pre zdieľanú ekonomiku v legislatíve Slovenskej republiky spôsobuje rozdielne a nevyvážené podmienky v oblasti poskytovania služieb tradičnými podnikateľmi, ktorí doplácajú na prerogulovanosť a čelia profesionálnej ponuke služieb v rámci takzvanej zdieľanej ekonomiky.

Problematika definície zdieľanej ekonomiky je nadrezortná, a preto si vyžaduje pozornosť vlády pri jej definovaní a zapracovaní do existujúceho legislatívneho rámca tak, aby boli zachované rovné šance v podnikaní, ktoré by nemali mať charakter vyššej miery regulácie pre tradičných i nových podnikateľov.

11. ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO

Zamestnávateľia rešpektujú trend uhlíkovo nenáročnej energetiky a environmentálne inovatívnej politiky Európskej komisie. Na druhej strane však žiadajú, aby slovenská vláda pri transponovaní ekologicky orientovaných smerníc neprehliadala záujmy slovenského priemyslu a nečinila jednostranné opatrenia. Tlak na nutné reformy v ochrane životného prostredia je pochopiteľný, ale často prehnaná reakcia slovenských zákonodarcov zbytočne vytvára neprekročiteľné bariéry, ktoré nereálnymi požiadavkami na podnikateľov produkujú konkurenčné nevýhody slovenského podnikateľského prostredia v medzinárodnom meradle.

Slovenský priemysel potrebuje spolufinancovať prechod k nízkouhlíkovej ekonomike bez straty medzinárodnej konkurencieschopnosti. Tým, že Slovenská republika prijala medzinárodnoprávne záväzky na ochranu klímy (UNFCCC, Kjótsky protokol, Parížska dohoda) a následne má povinnosť naplniť aj ciele Únie v oblasti energetiky a klímy, je priemysel logicky najviac „postihnutým hráčom“ a preto je nevyhnutné, aby náklady na jeho dekarbonizáciu boli spolufinancované aj z verejných zdrojov.

Vhodný nástroj podpory konkrétnych projektov priemyselných podnikov sú výnosy z dražieb emisných kvót. Väčšina týchto prostriedkov však doposiaľ zostávala nevyužitá v Environmentálnom fonde. Ešte v roku 2017 bola prijatá „Schéma štátnej pomoci na ochranu životného prostredia v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov a znečisťujúcich látok v odvetviach priemyselnej výroby“, doposiaľ sa z nej však nefinancoval žiaden projekt. O použití výnosov by sa malo rozhodovať komplexnejšie a na dlhšie obdobie, v súlade s dlhodobou stratégiou Slovenskej republiky, tak aby boli naplnené záväzné ciele. Nemenej dôležitý je aspekt predvídateľnosti.

Slovensko sa zároveň zaviazalo previesť 30 percent z celkového množstva kvót určených na dražbu (podľa článku 10 ods. 2 revidovanej smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES, ktorou sa zriaďuje systém obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v rámci Únie) počas desaťročného obchodovateľného obdobia začínajúceho od 1. januára 2021 do takzvaného Modernizačného fondu ustanoveného osobitným predpisom.

Modernizačný fond je novozriadený mechanizmus, ktorého účelom je financovanie modernizačných projektov v oblasti energetiky v 10 členských štátoch, ktorých HDP na obyvateľa v roku 2013 bolo nižšie ako 60 percent priemer EÚ. Je nevyhnutné tieto prostriedky maximálne efektívne využiť v súlade s predmetnou legislatívou a pravidlami na podporu dekarbonizačných projektov v energetike a priemysle.

Reforma procesu EIA

Príkladom je proces posudzovania vplyvov na životné prostredie EIA. Proces, ktorý je nevyhnutnosťou mnohých investičných zámerov je v slovenských podmienkach zdĺhavý, pripúšťa nejasné výklady nariadení a vyvoláva obavy z neočakávaných komplikácií realizácie.

Zamestnávateľia preto vyžadujú reformu procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie s cieľom zníženia regulačného zaťaženia. Akákoľvek reforma musí byť zameraná tiež na vnímanie minimálnych a maximálnych limitov vyžadovaných smernicami EÚ. Slovenská transpozícia environmentálnych zákonov je často prísnejšia než v iných členských krajinách, čo krajinu v očiach investorov znevýhodňuje.

Problémom, ktorý je nutné vyriešiť je tiež neprimeraná dĺžka konaní. Tá by mala byť v jednotlivých krokoch jasnejšie definovaná stropovými lehotami. Prietahy aj iné problémy schvaľovacích krokov v procese EIA sú často vyvolané prílišnou otvorenosťou podávania podnetov zo strany verejnosti. Zamestnávateľia rešpektujú právo vyjadrovať sa k chystaným investičným zámerom. Zákon však musí jasnejšie vymedziť kto a za akých okolností má právo podnety podávať. V prípade neoprávnených podaní musia kompetentní úradníci urýchlene rozhodovať o neprihliadaní k neoprávneným podnetom.

Čerpanie zelených eurofondov

Tak ako v iných oblastiach európskej finančnej podpory, aj v prípade čerpania eurofondov v oblasti environmentálnej transformácie má Slovensko značné medzery. Problémom je nedostatočný objem čerpania, jeho neúčelnosť aj nevedomosť domáceho verejného aj podnikateľského prostredia o možnostiach čerpania v mnohých ekologických oblastiach.

Ekologická transformácia a obmena orientácie energetickej politiky na neuhlíkové metódy je v prostredí Európskej únie nezvratným trendom. Avšak nemožno naň z hľadiska vysoko uhlíkovo závislého slovenského priemyslu hľadieť len ako na bariéru. Ako sa ukázalo na mnohých príkladoch zo zahraničia, pri správnom prístupe štátu dáva táto transformácia podnikateľom množstvo možností urobiť z reformných diania príležitosť pre rozvoj nových inovatívnych odvetví. V nich Slovensko dokáže vynikať. Nápad, či odborníci však často nedostávajú príležitosť vyniknúť práve pre nedostatočnú podporu zo strany verejného financovania, ktoré je v mnohých zahraničných destináciách výrazne priaznivejšie.

Štát preto musí nastaviť podmienky pre umožnenie využívania európskych fondov a ďalších podporných mechanizmov v oblasti ochrany životného prostredia aj pre podnikateľské prostredie a možností financovania projektov prostredníctvom štandardných finančných nástrojov zdokonalených o ekologické pravidlá (napríklad takzvaných „green bonds“). Základné princípy a podmienky finančných nástrojov odporúčame pripraviť na základe spoločnej spolupráce štátu, regulátora, finančného sektora, zástupcov investorov ako aj samotných podnikateľov.

Podnikatelia vítajú možnosti, ktoré transformácia priemyslu a energetiky prináša, avšak bez podpory stráca konkurencieschopnosť, ekologická transformácia ho neprimerane nákladovo zaťažuje a znemožňuje udržanie obchodných aktivít na vyhovujúcej úrovni.

Obehová ekonomika a odpadové hospodárstvo

Nevyhnutnou súčasťou ekologickej transformácie, ktorá sa dotýka priemyslu, ale aj verejnej správy je zmena odpadového hospodárstva. To bolo na Slovensku dlho zanedbávané a odsúvané na druhú koľaj. Problém, ktorý štátu prináša medzinárodné sankcie, či škody na životnom prostredí okrem iného poškodzuje aj podnikateľské prostredie. To dopláca na dlho neriešenú otázku nepripravenosti riešiť správu odpadov inak ako skládkovou metódou. Tlak vyplývajúci z hraničných fáz nutnosti transpozície európskych nariadení vedie k prílišnému tlaku na nesystémové opatrenia, často preplácané podnikateľmi, ktorí za situáciu nenesú zodpovednosť.

Súčasný trend a otvorene prezentovaná politika novej reprezentácie Európskej komisie však dáva možnosť neúnosnú situáciu odľahčiť, ba dokonca z nej vyťažiť aj nové príležitosti. Európska únia chce nepriamo, ale aj finančne podporovať rozvoj obehovej ekonomiky. Ide o bytostne podnikovú stratégiu, vďaka ktorej budú firmy produkovať menej odpadu prípadne odpad opakovane využijú v rámci svojej činnosti. Štát by mal podporiť regionálne centrá obehovej ekonomiky, ktoré by poskytovali komplexné služby v odpadovom hospodárstve zamerané na recykláciu, materiálové a energetické zhodnocovanie nerecyklovateľnej časti odpadu s využitím existujúcej infraštruktúry a hnedých priemyselných parkov. Tie totiž vyžadujú menšie investície než prípadné nové obehové centrá a prinášajú rovnaký efekt. Pre obehovú ekonomiku Európska únia pripravila a pripravuje množstvo spolu financovateľných projektov, ktoré by mala štátna administratíva sprístupniť domácim podnikom a podať celému podnikateľskému prostrediu dostatok informácií o ich možnom využití.

Palivá a ich budúcnosť

Slovensko rešpektuje súčasný príklon Európskej únie k zelenej energetickej politike. Zamestnávateľia sa nebránia zavádzaniu alternatívnych palív do energetického mixu vo zvýšenej miere, avšak pre alternatívne palivá potrebujú dostatok času a podpory. Rozhodujúce je tiež dodržiavať princíp technologickej neutrality. Žiadna vláda či orgán verejnej moci nemá v trhovej ekonomike dostatok informácií na to, aby zmysluplne favorizovala akúkoľvek technológiu v ľubovoľnej oblasti hospodárstva pred inými dostupnými technológiami. Finálnym arbitrom „hodnoty za peniaze“ musia byť v tejto oblasti podnikateľské subjekty a hlavne ich zákazníci. Rôzne formy sociálneho inžinierstva v oblasti ochrany životného prostredia poškodzujú udržateľný hospodársky rast.

Zamestnávateľia žiadajú, aby boli akékoľvek ďalšie sprísnenia emisnej politiky kompenzované finančne, alebo vytváraním príležitostí pre náhradu v energetickom mixe. Rozumne nastavená transformácia energetického mixu musí byť pripravená s kľúčovými zamestnávateľmi často silne ovplyvňovanými cenami energetických dodávok. V súvislosti so spracovaním odpadovej transformácie je na mieste hľadať cesty a presadiť aj v európskej

politike princíp odstránenia skládkových záťaží druhotným spracovaním odpadov pre energetické účely. Doterajšia prax ukázala, že Únia proti tomuto postupu nemá výhrady. Chýba však apel na to, že v prípade krajín ako Slovensko ide o jednu z nutností pre vyriešenie krízy so skládkami odpadov. Okrem toho je nutné realisticky akceptovať fakty o množstvách na Slovensku produkovaného odpadu a kapacitách ich druhotného využitia. Veľká časť nútene druhotne spracovaných palív je neúčelne využívaná na náklady podnikateľov. Štát pri druhotnom využití surovín nesmie prenášať nákladové riziká na podnikateľov, ktorí sú často v environmentálnej politike aktívnejší. Vláda by mala podporovať energetické využitie druhotných palív v existujúcich energetických výrobných kapacitách.

Poľnohospodárska pôda

Poľnohospodársku pôdu, ktorá zabezpečuje potravinovú bezpečnosť štátu s výrobou základných surovín by mala každá vláda považovať za národné bohatstvo štátu. Je potrebné upraviť Zákon o nadobúdaní vlastníctva k poľnohospodárskym pozemkom a vlastnícke vzťahy k pôde ako predpoklad rozvoja trhu s pôdou. Pôda by mala byť chránená pred neodôvodnenými zábermi na nepoľnohospodárske účely a štát by mal podporovať nákup poľnohospodárskej pôdy domácimi aktívnymi poľnohospodármi a občanmi SR. Zároveň je potrebné vytvoriť právny rámec pre jednoznačnú identifikáciu pôdy a užívacie vzťahy k pôde a tým sa preukáže oprávnenosť žiadateľov na poskytnutie podpory formou jednotnej platby na plochu za účelom odstránenia nezrovnalosti v deklarácií užívateľov pôdy.

Potravinárstvo a spracovanie

Výroba potravín je najväčším spracovateľským odvetvím v rámci Európskeho spoločenstva. Slovenská republika nevyužíva v plnej miere potenciál súvisiaci so spracovaním základných domácich surovín, čo sa odráža v nízkej potravinovej sebestačnosti Slovenska a neustále sa zvyšujúcom negatívnom salde zahraničného obchodu s potravinami. Z uvedeného dôvodu je preto potrebné podporiť výrobu domácich potravín formou zabezpečenia investícií do obnovy a inovácií existujúcich domácich výrobných a spracovateľských kapacít.

Zároveň by mala vláda podporiť potravinársky výskum, inovácie a zavádzanie výsledkov vedy a výskumu do praxe. Vzhľadom na zachovanie konkurenčnej schopnosti výroby domácich potravín by sa mala vláda vyvarovať zavádzania špeciálnych daní (daň zo sladených nápojov, daň z cukru, soli a podobne) a zároveň by mala znížiť celoplošne DPH na všetky potraviny na 10 percent.

Zároveň je potrebné vyčleniť finančné prostriedky z verejných zdrojov na adaptáciu potravinárskych podnikov na Priemysel 4.0, prechod na digitalizáciu, vrátane zaškolenia a rekvalifikácie zamestnancov. Štát by mal rovnako prehodnotiť represívne oparenia voči potravinárskym podnikom vo forme miliónových pokút s okamžitou splatnosťou a zaviesť efektívne poradenské centrá pre rozvoj podnikania v agropotravinárskom priemysle.

Ochrana a pestovanie strategickej suroviny, dreva, a podpora jej komplexného spracovania

Slovenská republika disponuje jedinou obnoviteľnou strategickou surovinou, drevom, ktorú už Vláda SR ako strategickú zadefinovala vo svojom Národnom programe využitia potenciálu dreva SR. Napriek deklarovanému a aj legislatívne zakotvenému zámeru o efektívnom, racionálnom a trvalo udržateľnom hospodárení v lesných porastoch na Slovensku, vznikol medzi pestovateľmi lesa (či už štátnymi alebo neštátnymi) a ochranou prírody (či už štátnou alebo občianskou) hlboký rozpor, ktorý podporili aj nedávno prijaté legislatívne opatrenia. Zamestnávateľia v lesnícko-drevárskom sektore si uvedomujú nevyhnutnosť zmeny v prístupe k našej strategickej surovine, ktorá môže byť rozvinutou bázou pre rozvoj domáceho priemyslu, nezávislého na dovoze suroviny zo zahraničia. Na dosiahnutie vybalansovaného pohľadu pestovateľov, priemyslu i ochrany prírody je nevyhnutné urobiť celospoločensky akceptovateľné politické rozhodnutia, ktoré vyústia do legislatívnych zmien v prospech všetkých zainteresovaných. Tie môžu priniesť nové usporiadanie a využívanie funkcií lesov, ekosystémové služby ako aj prispieť ku stabilizácii verejného a súkromného lesníckeho sektoru. Je viac ako nevyhnutné vnímať lesy ako jeden z nástrojov na boj

s klimatickou zmenou a podporovať trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov v prospech zelenej ekonomiky a komplexného spracovania a využívania dreva.

Zodpovedný a trvalo udržateľný prístup

Odvetvie cestovného ruchu je úzko späté s existenciou a využívaním prírodného, kultúrneho a historického bohatstva Slovenskej republiky. Subjekty cestovného ruchu si uvedomujú dôležitosť ochrany a zachovania tohto bohatstva pre ďalšie generácie a zodpovedným prístupom vnímajú svoje možnosti k dosahovaniu tohto cieľa. Preto je potrebné vytvárať podmienky pre podporu zodpovedného a udržateľného podnikania. Pri tvorbe legislatívnych predpisov na všetkých úrovniach riadenia je nevyhnutné efektívne a vecne komunikovať so subjektami dotknutých odvetví a zavádzať regulácie len v nevyhnutných prípadoch a zároveň vyhodnocovať negatívne dopady na tieto odvetvia.

ZÁVER

Zamestnávateľa si nikdy neuzurpovali právo na výber politického zastúpenia v krajine a ani to robiť neplánujú. Čo však skutočne žiadajú je dlho očakávané a nenaplnené priznanie ich štatútu ako kľúčového hýbateľa pre ďalšie smerovanie krajiny.

Napriek dlho sľubovaným zlepšeniam základných parametrov podnikateľského prostredia sa štátna reprezentácia nerozhodla jednáť so zástupcami podnikateľov ako s plnohodnotnými partnermi. Namiesto spoločného vyjednávania pri stole často sledujeme jednostranné prijímanie nových regulácií a povinností, ktoré brzdia potenciál kvalitných slovenských podnikov, ich nápadov, plánov a zručných pracovníkov. Bez ohľadu na to, ktoré politické reprezentácie budú viesť Slovensku v nasledujúcich rokoch a dekádach, je v záujme všetkých požiadavkám zamestnávateľov načúvať.

Len rozvíjajúci sa podnikateľský sektor dokáže garantovať nové slovenské produkty vyrobené v úspešných podnikoch so zamestnancami, ktorí žijú na dobrej životnej úrovni. Pre udržanie dostatočného objemu peňazí pre všetky štátom garantované služby aj pre tých sociálne slabších je nutné nedusiť hospodárstvo nezmyselnými a opakovanými chybami a prispôbiť sa novým výzvam, ktoré boli pred slovenskú ekonomiku postavené.

Ide predovšetkým o ekonomickú transformáciu v podobe nových vysoko-konkurenčných sektorov zastúpených v globálnej konkurencii, ale aj o zmenu spôsobu fungovania procesov vo výrazne priemyselnej produkcii, ktorá je stále dominantou slovenského hospodárstva.

V prípade, že bude štát reagovať legislatívnymi úpravami, ale aj principiálnymi zmenami v prijímaní politik na nové požiadavky inovatívneho globálneho hospodárstva, zamestnávateľa tento krok ocenia nielen podporou slovenskej značky ako takej, ale aj vytváraním hodnôt, ktoré poženú hospodárstvo smerom k udržateľnému rozvoju dnes uznávaného a konkurencieschopného Slovenska ako hráča na európskom a svetovom trhu.

Požiadavky formulované pre najbližšie vládne obdobie sú zrozumiteľné, jasné a hlavne realizovateľné. Zamestnávateľa budú ich napĺňanie sledovať a pravidelne informovať

o schopnosti slovenskej ekonomiky udržať sa v smere, ktorý sme spoločne posledných 30 rokov budovali, no nevyžili všetky jeho možnosti.

Ide nám o spravodlivú, konkurencieschopnú a racionálne hospodáriacu krajinu, ktorá bude nielen vzorom pre rozvíjajúce sa štáty, ale taktiež inšpiráciou pre globálnu konkurenciu.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Medzi použitými zdrojmi boli i interné materiály stratkej únie zamestnávateľov.

Ostatné zdroje údajov a vstupných informácií:

DOBRÁ VOĽBA (2020) Štát, na ktorý sa dá spoľahnúť, dostupné na:

https://dobravolba2020.sk/DOBRA_VOLBA_2020_-_VOLEBNY_PROGRAM.pdf

KDH (2020) Reštart, Nádej pre Slovensko, bez ISBN, dostupné na: <https://www.kdh.sk/wp-content/uploads/2020/01/programRESTART-final-web.pdf>

MKS (2020) Volebný program, bez ISBN, dostupné na:

<https://www.mkp.sk/sites/www.mkp.sk/files/2020-01/programfuzet-SK-v2.pdf>

OĽANO, NOVA, KÚ, ZMENA ZDOLA (2020) Úprimne, odvážne, pre ľudí 2020, bez ISBN, dostupné na: https://www.obycajniludia.sk/wp-content/uploads/2020/02/OLANO_program_2020_FINAL_online.pdf

Predvolebný program ĽS Naše Slovensko 2020, dostupné na:

<http://www.naseslovensko.net/nase-nazory/predvolebny-program-ls-nase-slovensko-2020/>

Program strana Vlasť: <https://stranavlast.sk/program/>

Program strany Smer – SD, dostupné na: https://www.strana-smer.sk/volby_2020/program

PS/SPOLU (2020) Bod zlomu, Zlomový program pre zlomové voľby, bez ISBN, dostupné na: <https://progresivnespolu.sk/perch/resources/program-bod-zlomu-digital.pdf>

SAS (2020) Návod na lepšie Slovensko, 1144 konkrétnych riešení, aby sa tu oplatilo pracovať, podnikáť a žiť, bez ISBN, dostupné na: <https://www.sas.sk/detail/5496/nr-sr-2020/obsah>

SME RODINA (2020) Program pomoci rodinám 2020, bez ISBN, dostupné na: <https://hnutie-smerodina.sk/dokumenty/Final-Program-SME-RODINA-volebny-program.pdf>

SNS (2020) So ♥ za rodinu za národ, bez ISBN, dostupné na: <https://www.sns.sk/wp-content/uploads/2020/01/sns-program2020.pdf>

Volebný program Most – híd, dostupné na: <https://most-hid.sk/sk/volebny-program-2020>

ZA ĽUDÍ (2020) Mapa dobrých riešení, bez ISBN, dostupné na: <https://za-ludi.sk/program/>

PRÍLOHY

Metodika zostavenia hodnotenia

Hodnotenie politických strán sme založili na hodnotení ich opatrení vzhľadom na program, ktorý majú pre rozvoj podnikateľského prostredia a vyhodnocovali sme jeho zhodu s prioritami RÚZ. Aby sme dokázali komplexne vyhodnotiť programy strán, vybrali sme niekoľko ukazovateľov, ktoré majú dopad na podnikateľské prostredie:

- **Zreformovanie daňového a odvodového systému** – do hodnotenia sme zahŕňali posilnenie mechanizmov na kontrolu efektívneho výberu daní a motivačné mechanizmy pre platiteľov daní, odstraňovanie neprímeraných odvodových povinností vybraných sektorov, či opatrenia na zvýšenie efektivity verejných výdavkov.
- **Zavedenie systematického legislatívneho procesu** – hodnotili sme ako chcú strany znížiť byrokráciu (napríklad pravidlo „jedna za jedna“, či klauzula „sunset“), zvýšiť efektivitu legislatívneho procesu, tým, že sa nebudú prijímať tzv. „prílepky“ a či strany chcú eliminovať počet zákonov schvaľovaných v zrýchlenom konaní. Hodnotili sme tiež to, či sa strany zaväzujú prijímať legislatívu až po uplatnení prvkov pripomienkového konania, resp. či sa zaväzujú komunikovať s dotknutými stranami v oblasti prijímania novej legislatívy. Pozitívne sme tiež ocenili, ak sa strana zaviazala zmeniť spôsob dohadovania zákonov medzi sociálnymi partnermi, tzv. tripartitu.
- **Zvýšenie vymožitelnosti práva** – Hodnotenie bolo zamerané na oblasť reformy Obchodného zákonníka, riešenie konkurzov a reštrukturalizácií a do úvahy sme brali aj návrhy na urýchlenie konaní, opäť ale s ohľadom na zamestnávateľov (napríklad jednoduchšie rozhodcovské konania a pod.)

- **Prepojenie vzdelávacieho procesu s potrebami trhu práce a podpora výskumu** – Zamerali sme sa najmä na fungovanie systému ako celku, teda či strany navrhujú zmeny v normatívnom financovaní smerom k posilneniu financovania kvalitnejších škôl. Tiež nás zaujímalo, či sa strany zaoberajú a prípadne ako do hĺbky riešia optimalizáciu stredných škôl a učebných odborov, ako riešia prepájanie vysokých škôl a potrieb praxe a či majú v programe aj riešenia pre systém celoživotného vzdelávania.
- **Zavedenie modernej pracovnej legislatívy a podpora tvorby nových pracovných miest** – Zamerali sme sa najmä na odstránenie viacerých sadziieb minimálnej mzdy, jej odpolitizovanie, zavádzanie prvkov flexibilnej práce (dohody, živnosti a pod.). Tiež sme v programoch hľadali zmienky o riadenej migrácii pracovnej sily.
- **Reforma regulačného rámca v energetike a zabezpečenie konkurenčných cien energií.**
- **Zamedzenie plytvania vo verejných financiách, zefektívnenie čerpania eurofondov a eliminácia korupcie** – V hodnotení sme sa zamerali najmä na to, či je celkový program strany zameraný aj na udržateľnosť verejných financií a či je cieľom strany postupne znižovať veľkosť verejného sektora. Hodnotili sme tiež, či strana chce realizovať audit opodstatnenosti verejných výdavkov a či chce realizovať efektívnejšie verejné obstarávanie.
- **Dosiahnutie účelného využívania prostriedkov z fondov Európskej únie** – Zamerali sme sa na hodnotenie toho, či a kam chce strana presmerovať čerpanie prostriedkov z fondov Európskej únie, pričom sme pozitívne hodnotili najmä smerovanie na

podporu infraštruktúry. Tiež sme sledovali opatrenia, ktoré majú zrovnoprávniť žiadateľov bez ohľadu na veľkosť a sektor, v ktorom podniky pôsobia.

- **Životné prostredie a odpadové hospodárstvo** – Dôležitou témou volieb je aj životné prostredie. Zamerali sme sa najmä na to, či strany berú pri navrhovaných opatreniach aj ohľady na podnikateľské prostredie a teda, či navrhujú napríklad reformu posudzovania EIA. Tiež sme sledovali, či strany na podporu klimatických cieľov majú v programe aj dostatočné finančné prostriedky pre firmy na plnenie týchto cieľov. Hodnotili sme aj oblasť odpadového hospodárstva vzhľadom na dopady pre zamestnávateľov.
- **Posilnenie podpory aplikovaného výskumu a inovácií** – Hodnotili sme, či tá, ktorá strana chce finančne motivovať školské zariadenia, vedecké pracoviská a firemné prostredie k vzájomnej spolupráci. Štát sa musí zamerať na zvyšovanie účelových výdavkov na úkor inštitucionálnych výdavkov pri finančnej podpore projektov výskumu a vývoja. Inovačnému prostrediu prospieje širšia spolupráca súkromného sektora s vedeckými a školskými inštitúciami. Štát by mal preto projekty realizované zo súkromného kapitálu podporovať spolufinancovaním. Rýchlejšiemu rozvoju inovácií by tiež prospelo, ak by štát nastavil podmienky pre výraznejší vstup rizikového kapitálu do verejných výskumných inštitúcií, zjednodušil reguláciu pre investičné fondy a finančne alebo daňovo stimuloval výrobné podniky pri investovaní do inovačných firiem a pri nákupe duševného vlastníctva.

Jednotlivé kritériá v daných oblastiach sme vyhodnotili na základe počtu a konkrétneho rozpracovania jednotlivých opatrení v celom volebnom programe a to aj vzhľadom na posudzovanie vyčísl'ovania dopadov, či nadväznosť jednotlivých opatrení na seba. Jednotlivé kritériá v týchto desiatich oblastiach potrebných na zlepšenie podnikateľského prostredia sme bodovali a to hodnotou 5 – 0. Hodnoty boli pridel'ované nasledovne:

- Hodnota 0 bola pridelená, ak strana neponúka žiadne zlepšenie v uvedenej oblasti alebo riešenia navrhované stranou ešte prispievajú k zhoršeniu podnikateľského prostredia; zhoda s prioritami RÚZ neexistovala.
- Hodnota 1 bola pridelená vtedy, ak strana ponúka len všeobecné riešenia, napr. „znížime dane“ a existovala minimálna zhoda s prioritami RÚZ vo forme naznačeného smeru riešenia.
- Hodnota 2 bola pridelená vtedy, ak strana ponúka všeobecné riešenia, pričom aspoň jedno konkretizuje, napr. „znížme dane z príjmov právnických osôb“ a zároveň existovala určitá zhoda s prioritami RÚZ vo forme smeru riešenia.
- Hodnota 3 bola pridelená vtedy, ak strana ponúka viaceré riešenia, pričom sú aspoň dve a dostatočne konkrétne, napr. „znížime dane z príjmov právnických osôb na 15 % a zrušíme osobitný odvod pre banky“ a zároveň existovala zhoda s prioritami RÚZ vo forme viac konkretizovaného riešenia a ktoré by však len čiastočne prispievalo k naplneniu priorít RÚZ.
- Hodnota 4 bola pridelená vtedy, ak strana ponúka konkrétne a viaceré riešenia, ktoré sú dostatočne prepracované a znamenali by zásadnú zmenu súčasného stavu, napr. „zavedieme rovnú daň vo výške 19%, zrušíme osobitné dane pre regulované subjekty a zjednotíme aj sadzbu DPH na 19 %.“ a zároveň existovala zhoda s prioritami RÚZ vo forme viac konkretizovaného riešenia, ktoré by prispievalo k naplneniu priorít RÚZ.
- Hodnota 5 bola pridelená vtedy, ak strana ponúka dostatočne reformný program v danej oblasti, pričom uvádza aj zdôvodnenie, prečo je taká zmena možná a či a ako je možné jej financovanie, napr. „zavedieme všeobecnú rovnú daň 19 %, ktorá sa bude týkať fyzických aj právnických osôb, zjednotíme sadzby DPH, zrušíme osobitné odvody pre regulované subjekty. Výpadok z daní budeme financovať prostredníctvom rušenia výnimiek, ako sú napríklad znížené sadzby DPH na rôzne druhy výrobkov

(*lieky, knihy, potraviny*).“ a zhoda s prioritami RÚZ bola vysoká, navrhované riešenia by napĺňali priority RÚZ.

Výslednú hodnotu bodov sme sčítali a vydělili maximálnym možným počtom bodov za dané opatrenie. Výsledok za jednotlivé opatrenia je vo forme percent a je ho možné interpretovať tak, že hodnota od 0 – 25 % znamená, že strana ponúka len minimálnu zhodu s prioritami RÚZ a prináša len malé zlepšenia v danej oblasti, hodnota 25 % - 50 % sa dá interpretovať ako čiastočná zhoda s prioritami RÚZ a zlepšenie stavu, 50 – 80 % značí značnú zhodu s prioritami RÚZ a ponuku zlepšenia stavu a 80 % - 100 % znamená výraznú zhodu s prioritami RÚZ a ponuku komplexného reformného programu v danej oblasti. Výsledky za jednotlivé oblasti boli následne spriemerované, čím bol získaný celkový výsledok hodnotenia.

DOBRÁ VOĽBA

Zreformovanie daňového, odvodového systému – V oblastiach daňovej politiky sa chce strana sústrediť viac na zaťaženie majetku ako na daňové zaťaženie práce. Konkrétnym opatrením dotýkajúcim sa aj zamestnávateľov môže byť (znovu)zavedenie odvodových stropov na sociálne a zdravotné odvody, ktoré strana deklaruje v programe. Strana sa ale zasadzuje za zavedenie dane z (prvej vyplatenej) dividendy.

V oblasti daňových únikov strana predstavila konkrétne opatrenia a to najmä v súvislosti s bojom proti únikom na DPH: chce zverejňovať saldo jednotlivých platcov DPH (najmä tých so záporným), rozšíriť prenesenú daňovú povinnosť na odberateľa, odpolitizovať finančnú správu, posilniť analytické odbory Finančnej správy, reorganizovať a odpojiť ju od Ministerstva financií. Tiež sa zameriava na tzv. Transfer pricing, teda zamerať sa na neprimerané vysoké platby za služby či tovary medzi firmami s cieľom odhaľovať podvodné konanie. V konkrétnosti opatrení boja proti daňovým únikom predbieha strana väčšinu konkurencie.

V oblasti osobitných odvodov strana nehovorí o ich rušení, práve naopak, navrhuje tzv. „uhlíkovú daň“ pre podniky, ktoré znečisťujú životné prostredie.

Zavedenie systematického legislatívneho procesu – Strana venuje zavedeniu systematického legislatívneho procesu samostatnú kapitolu a to ako jedna z mála. Strana sa chce zamerať na dodržiavanie pravidiel skráteného legislatívneho procesu, zverejňovať tzv. konsolidované znenie zákona a odstrániť možnosť skrátiť 48 hodinovú lehotu pred hlasovaním o podaných poslaneckých pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhoch. Strana chce tiež znížiť časté zmeny prostredníctvom vyhlášok, novelizovať zákony týkajúce sa podnikateľského prostredia len raz ročne, a pri zavedení jednej novej povinnosti pre zamestnávateľa dve existujúce zrušiť. Program v tejto oblasti sa dá označiť za veľmi prepracovaný, chýba mu však úprava vzťahov o tzv. Tripartite. V zásade by ale takto realizovaný program pomohol výrazne skvalitniť legislatívny proces.

Zvýšenie vymožitelnosti práva – V oblasti vymožitelnosti práva sa strana prezentuje niekoľkými konkrétnymi riešeniami. Chce sa sústrediť napríklad na nahrávanie súdnych pojednávaní, či špecializovať sudcov na jednotlivé oblasti. Tiež je za zavedenie bezpečnostných previerok sudcov.

Prepojenie vzdelávacieho systému s potrebami trhu práce a podpora výskumu – Strana sa zmieňuje o zmene financovania stredného školstva, avšak robí tak len podporne a chce sa pri financovaní zamerať aj na kvalitu. Viac kompetencií chce strana prenechať krajom. Riešenie súčasného stavu školstva vidí strana skôr v „naliatí“ vyššieho objemu prostriedkov, o racionalizácii siete škôl nehovorí.

V oblasti hodnotenia programu školstva pozitívnejšie vyznieva najmä hodnotenie programu reformy vysokého školstva. Strana otvorene hovorí o racionalizácii siete vysokých škôl, zameraní sa na výsledky a podpore prepájania trhu práce a vzdelávacieho procesu prostredníctvom vytvárania tzv. klastrov.

Zavedenie modernej pracovnej legislatívy a podpora tvorby nových pracovných miest – Strana je vo volebnom programe otvorená myšlienke úprave sadzieb minimálnej mzdy vzhľadom na región alebo odvetvie. Bližšie toto opatrenie nešpecifikuje. Tiež sa strana

nevenuje migrácii pracovníkov zo zahraničia a téma migrácia je zvládnutá iba všeobecnými frázami o posilnení agentúry Frontex a ochrane Schengenskej hranice.

Reforma regulačného rámca v energetike a zabezpečenie konkurenčných cien energií –

V oblasti energetiky predstavila strana pomerne ambiciózný program, ktorý je vo všeobecnosti možné hodnotiť pozitívne. Strana sa chce venovať všetkým oblastiam, ktoré sú zo strany zamestnávateľov potrebné. Deklaruje snahu nielen o predvídateľný regulačno – legislatívny proces ale i snahu o dereguláciu ale deklaruje tiež snahu o zmiernenie dopadov na hospodárstvo pri dosahovaní energetických cieľov. Hlásí sa síce k cieľom Európskej únie, no pri svojich opatreniach strana dáva najavo, že je nevyhnutné posudzovať to v kontexte slovenského hospodárstva. Žiaľ, viaceré opatrenia sú rozpracované „napoly“, na rozdiel od iných kapitol chýba detailnejšie rozpracovanie (napríklad nie je jasné, ako chce strana dosiahnuť predvídateľnosť legislatívneho prostredia v energetike, či ako konkrétne chce liberalizovať trh).

Zamedzenie plytvania vo verejných financiách, zefektívnenie čerpania eurofondov –

Strana sa v programe zasadzuje za vyrovnané hospodárenie štátu a dlhodobú udržateľnosť verejných financií. V programe chce zlepšiť procesy verejného obstarávania, pritom je podľa strany dôležité akceptovať skúsenosti z iných krajín. Nedostatočne ale konkretizuje tieto opatrenia. V celkovom hodnotení sa zdá, že rozsah štátu by po vládnutí tejto strany ostal približne na rovnakej úrovni. Niektoré opatrenia by mali za následok zvyšovanie veľkosti štátu – strana chce napríklad podporiť výstavbu nájomných bytov, na druhej strane niektoré opatrenia by mohli znížiť rozsah štátneho prerozdelenia – dôchodková reforma.

Dosiahnutie účelného využívania prostriedkov z fondov Európskej únie –

Strana problematike čerpania fondov z Európskej únie venuje pomerne detailnú časť svojho programu a to formou množstva konkrétnych opatrení. Zo všetkých spomenutých opatrení vyplýva najmä snaha o flexibilitu čerpania. Osobitnú pozornosť venuje tomu, aby nedochádzalo k deformáciám trhu a aby prioritne boli prostriedky realizované do oblastí infraštruktúry, či vzdelávania. Tiež chce finančne podporovať projekty, ktoré prinesú

očakávaný úžitok v budúcnosti, teda napríklad dôraz na ochranu životného prostredia. Je evidentná snaha o zrovnoprávnenie čerpania pre jednotlivé podniky a sektory a to aj vzhľadom na ich veľkosť.

Životné prostredie a odpadové hospodárstvo – Dobrá voľba v programe kladie dôraz na dosahovanie cieľov znižovania uhlíkovej stopy, avšak hovorí aj o tom, že prechod na bezuhlíkové hospodárstvo musí byť sociálne spravodlivý. Chýba vymedzenie sa voči reforme posudzovania vplyvov na životné prostredie. Aj keď explicitne v programe nie je uvedené, že európske zdroje majú byť použité na podporu znižovania vplyvov na životné prostredie pre zamestnávateľov, tieto opatrenia môžeme nájsť v programe „medzi riadkami“. Strana napríklad hovorí o financovaní projektov z Európskej investičnej banky, či o zriadení fondov, ktoré majú disponovať aj prostriedkami z fondov EÚ a majú slúžiť napríklad na likvidáciu starých environmentálnych záťaží, či na zlepšenie kvality prostredia. Strana sa chce venovať podpore zelených projektov z fondov EÚ, explicitne však nehovorí, že poberateľom by mali byť zamestnávatelia. V oblasti životného prostredia strana predstavila aj opatrenie na podporu obehového hospodárstva, nešpecifikuje ho však bližšie.

Posilnenie podpory aplikovaného výskumu a inovácií – Strana chce zriadiť jednu agentúru na podporu aplikovaného vývoja, deklaruje tiež snahu prilákať špičkových vedcov zo zahraničia, ktorá sa ale bije so snahou vyslať slovenských vedcov do zahraničia, aby nadobudli skúsenosti. Chýba väčšie „cieľovanie“ na podporu prepájania zamestnávateľov a vysokých škôl. Opatrenia sú zamerané na vytváranie priemyselných klastrov. Strana chce podporiť daňovými úľavami podniky investujúce do vedy a výskumu, nešpecifikuje však, ako by táto úľava mala vyzeráť. Celkovo sa dá povedať, že program podpory aplikovaného výskumu a vývoja ostal na polceste, chýba rozpracovanie stratégií na prílev rizikovejšieho kapitálu do výskumu a inovácií, či zjednodušenie regulácie.

KDH

Zreformovanie daňového, odvodového systému – V oblasti daňovej politiky sa chce KDH zamerať na podporu malých a stredných podnikov. Strana chce napríklad zvýšiť hranicu pre

povinnú registráciu platiteľa DPH na 60 000 eur ročne. Strana chce zaviesť živnostenské licencie pre neplatcov DPH. Nie je dostatočne jasný postoj strany k selektívnym daniam, úprave, či zjednoteniu daňových sadzieb. Strana chce napríklad znižovať daňovo – odvodové zaťaženie manželom, ktorí dlhodobo žijú v manželstve, podrobnosti tohto opatrenia však neuvádza. Zmeny, presadzované stranou majú skôr charakter vylepšovania súčasného systému, strana sa chystá znižovať daňovo – odvodové zaťaženie pracujúcich, ktorí majú nízky vymeriavací základ (minimálnu mzdu)

Zavedenie systematického legislatívneho procesu – Strana sa chce zamerať na debyrokratizáciu a to najmä s ohľadom na malé podniky. Konkrétne ide napríklad o úpravu povinností posielat' na daňový úrad prehľad o mzdách a preddavkov na daň zo závislej činnosti len 1x štvrťročne, nie mesačne, odstrániť povinnosť zasielať výkazy DPH a kontrolného výkazu pre spoločnosti s oslobodenými od DPH, zjednodušíme systém zasielania prihlášok a výkazov do Sociálnej poisťovne, zavedieme efektívnejší systém odhlasovania, prihlasovania a zasielania výkazov do Sociálnej poisťovne, ak študent prekročí 200 eur a pod. Strana chce zaviesť pravidlo, že zákony týkajúce sa daní, odvodov a účtovníctva sa môžu meniť iba jedenkrát ročne. Všetky tieto pozitívne opatrenia však prebija opatrenie, ktorým chce strana presúvať časť ministerstiev do regiónov, čo môže mať za následok značnú ťažkopádnosť štátnych inštitúcií. Strana trochu neprakticky hovorí o transparentom diskutovaní legislatívnych návrhov s dostatočným predstihom v časti venovanej vysokým školám, nie je preto úplne jasné, či sa toto pravidlo má týkať len vysokých škôl alebo celkovo. Pozitívne je zlepšenie analytickej činnosti pri predkladaných zákonoch, strana dokonca hovorí o zavádzaní povinného vytvárania komplexných (CBA) analýz pre všetky navrhované zmeny a opatrenia realizované kľúčovými ľuďmi ovplyvňujúcimi služby štátu a to naprieč celým verejným sektorom. Strana tiež hovorí o nevyhnutnosti zavedenia podmienok kvantifikácie dopadov zákona aj na poslanecké návrhy, ktorú by kontroloval gesčný výbor NR SR.

Zvýšenie vymožitelnosti práva – Strana sa v programe venovanému spravodlivosti obsiahlo venuje reforme súdov a reforme prokuratúry. Chce napríklad vyššiu špecializáciu súdov, či zvýšiť zodpovednosť prokurátorov za agendu, v ktorej majú dozor.

Prepojenie vzdelávacieho systému s potrebami trhu práce a podpora výskumu – V oblasti školstva je program strany možné hodnotiť ako málo ambiciózne a ponúkajúci len pár východísk. Strana formálne deklaruje, že je nutné prepájanie trhu práce a vzdelávacieho systému, nie je však jasné, v akej forme a akými opatreniami chce tento stav dosiahnuť. Deklaruje podporu systému duálneho vzdelávania. V oblasti financovania vidí strana problémy najmä v nízkom financovaní regionálneho školstva (chce teda zvýšiť objem financií vzhľadom na HDP do školstva), chce financovať školy rovnako bez ohľadu na zriaďovateľa a tiež chce zjednotiť finančné toky plynúce pre zriaďovateľov pod jedno ministerstvo. Chýbajú najmä opatrenia v oblasti optimalizácie siete stredných škôl, či tlak na financovanie prostredníctvom hodnotenia kvality škôl. Strana chce iba zaviesť pravidelné merania, ktorými chce na základe výsledkov reagovať na stav škôl, nie je však zrejmé, či by sa prípadný negatívny alebo pozitívny výsledok odrazil aj vo financiách pre školu. Strana chce v oblasti školstva prehodnotiť liberalizáciu pri výbere povolania a reflektovať na demografickú krízu pri regulácii počtu žiakov na študijných odboroch.

Avšak čo chýba v prípade reformy regionálneho školstva strana aspoň čiastočne dobieha v prípade vysokého školstva. Presadzuje vyššie zdroje a nový model financovania (nie je však z programu úplne zrejmý) pre vysoké školy, s cieľom dosiahnuť podiel aspoň 1,2 % HDP na vysoké školstvo.

Strana chce legislatívne upraviť systém celoživotného vzdelávania, nie je však konkrétne jasné, ako.

Zavedenie modernej pracovnej legislatívy a podpora tvorby nových pracovných miest –

V oblasti reformy pracovnej legislatívy strana toho veľa neponúka. Je za odpolitizovanie schvaľovania minimálnej mzdy, ktorej rast chce naviazať na rast priemernej mzdy v národnom hospodárstve a za automatickú valorizáciu odvodovej odpočítateľnej položky pri

minimálnej mzde, aby dochádzalo k zvyšovaniu čistých miezd zamestnancov. Strana chce zjednodušiť zamestnávanie pomocou dohôd, s cieľom znížiť odvodové zaťaženie. Chýbajú opatrenia na úpravu rôznych sadzieb minimálnej mzdy, či vyjadrenie podpory riadenej pracovnej migrácii. Strana sa chce zamerať najmä na boj proti nelegálnej migrácii, nie je však zrejмый postoj k riadenej, legálnej migrácii.

Reforma regulačného rámca v energetike a zabezpečenie konkurenčných cien energií –

Strana má pripravený balík opatrení v prípade energetiky. Týka sa napríklad stability regulačného prostredia: „Zasadíme sa o urýchlenú prípravu nového legislatívneho rámca odvetvia energetiky a to najmä zákona o energetike a zákona o regulácii, s dôrazom na implementáciu európskych pravidiel a odporúčaní, vrátane usmernení pre integritu a transparentnosť veľkoobchodného i vnútorného trhu s energiami.“ Strana chce deregulovať jednotlivé zložky ceny energií, zjednodušiť prístup aj menších subjektov na energetický trh. Strana vo svojich opatreniach prakticky presadzuje požiadavky totožné s požiadavkami zamestnávateľov. Ide napríklad o podporu zamestnávateľov (fondy EÚ, daňové úľavy), ktorí sú ochotní investovať do efektívnejších a čistejších technológií. Strana rozsiahlo hovorí o potrebe pripraviť Slovensko na transformáciu energetiky podľa európskych stratégií. Program v oblasti energetiky, z hľadiska zamestnávateľov patrí medzi najlepším.

Zamedzenie plytvania vo verejných financiách, zefektívnenie čerpania eurofondov –

Strana sa venuje potrebe transparentného verejného obstarávania a protikorupčným opatreniam. Strana chce presadzovať zavedenie takých prostriedkov, ktoré umožnia ukončiť zmluvy uzatvorené v rozpore so zákonom o verejnom obstarávaní, chce tiež elektronizáciu verejného obstarávania s cieľom zjednodušenia procesu, sprísniť postihy za nedodržanie pravidiel, zaviesť účinný zákon o preukazovaní pôvodu majetku a zriadiť špeciálny daňový úrad pre firmy, ktoré realizujú veľké štátne zákazky.

Strana hovorí o potrebe auditu štátnych orgánov a inštitúcií a vyhodnotiť opodstatnenosť fungovania viacerých inštitúcií. Strana napríklad presadzuje zlúčenie Protimonopolného úradu s regulačnými úradmi. Strana chce zjednotiť poplatkové povinnosti občanov voči štátu.

Jednoznačne z programu vyplýva snaha o „zmenšenie“ verejného sektora na Slovensku, snaha o vyššiu decentralizáciu kompetencií zo štátu smerom k samosprávam, prehodnotenie súčasného modelu fungovania samospráv.

Dosiahnutie účelného využívania prostriedkov z fondov Európskej únie – Strana sa chce zamerať na infraštruktúru, najmä železničnú. Otvorene nehovorí o podpore infraštruktúrnych projektov z eurofondov.

Životné prostredie a odpadové hospodárstvo – Strana sa zaväzuje podporovať obehové hospodárstvo a energeticky zhodnocovať komunálny odpad ako alternatívu k spaľovaniu uhlia. KDH hovorí o potrebe prebudovania elektrárne Nováky na spaľovanie komunálneho odpadu. Strana chce tiež presadiť Zákon o obehovom hospodárstve, aby došlo ku komplexnému riešeniu odpadovej problematiky.

Posilnenie podpory aplikovaného výskumu a inovácií – Podporu aplikovaného výskumu a vývoja chce strana docieľiť prostredníctvom opatrenia: Posilníme priestor pre transparentné a stabilné prostredie pre súťažné financovanie, ktoré je nevyhnutným dynamickým nástrojom financovania tvorivých činností vysokých škôl a výskumných inštitúcií. Budeme podporovať postupné navyšovanie zdrojov do tohto prostredia. Ďalšie opatrenie je: „Zabezpečíme, aby vysoké školy flexibilne reagovali na aktuálne a očakávané potreby spoločenskej a hospodárskej praxe v súvislosti s dynamickým rastom automatizácie, robotizácie, modernizácie a zavádzania nových informačných technológií. Ponuka absolventov škôl by mala byť v súlade s aktuálnymi potrebami národného hospodárstva.“ Žiaľ, z programu podpory aplikovaného výskumu a vývoja vyčnievajú práve tieto dve opatrenia. Ostatné opatrenia sa zdajú byť nezaujímavé alebo sa v programe nenachádzajú.

KOTLEBOVCI – ĽUDOVÁ STRANA NAŠE SLOVENSKO

Zreformovanie daňového, odvodového systému – Strana chce znižovať a postupne zrušiť DPH. V oblasti daní je toto opatrenie jediné, ktoré strana presadzuje.

Zavedenie systematického legislatívneho procesu – Táto problematika nie je v programe upravená.

Zvýšenie vymožitelnosti práva – Strana presadzuje trestnú zodpovednosť verejných funkcionárov za zneužitie právomocí a prijať zákon na preukazovanie pôvodu majetku. Chýbajú konkrétne riešenia.

Prepojenie vzdelávacieho systému s potrebami trhu práce a podpora výskumu – Strana chce zrušiť normatívne financovanie škôl a sieť škôl prispôsobiť potrebám trhu práce. Avšak konkrétne riešenia neponúka. Problematike celoživotného vzdelávania sa nevenuje.

Zavedenie modernej pracovnej legislatívy a podpora tvorby nových pracovných miest – Minimálnu mzdu chce strana stanoviť podľa počtu odpracovaných rokov a náročnosti práce, nehovorí však ako. Viac sa programu pracovného trhu v programe nevenuje. Chce tiež sprísniť imigračnú politiku.

Reforma regulačného rámca v energetike a zabezpečenie konkurenčných cien energií – Strana sa nevenuje problematike energetiky.

Zamedzenie plytvania vo verejných financiách, zefektívnenie čerpania eurofondov a eliminácia korupcie – Strana chce prijať vyrovnaný štátny rozpočet, čo je však v kontraste s opatrením zníženia veku odchodu do dôchodku na 60 rokov. Jednotlivé opatrenia sú medzi sebou navzájom kontraproduktívne a neponúkajú dostatočné odpovede na to, ako chce tieto opatrenia strana financovať. Jediné konkrétne opatrenie sa týka toho, že strana chce realizovať audit úradov verejnej správy a rušiť „zbytočné štátne úrady“, nie je však zrejmé, ktoré.

Dosiahnutie účelného využívania prostriedkov z fondov Európskej únie – Strana sa nevenuje problematike eurofondov.

Životné prostredie a odpadové hospodárstvo – Strana sa venuje len problematike lesov, neponúka riešenia pre zamestnávateľov.

Posilnenie podpory aplikovaného výskumu a inovácií – Táto oblasť nie je v programe upravená.

MKS - Maďarská komunitná spolupatričnosť

Zreformovanie daňového, odvodového systému – Strana MKS chce znižovať daňové zaťaženie a hlási sa k návratu k rovnej dani. Zároveň by tiež chcela zrušiť viaceré sporné odvody (daň z poistenia, osobitná daň pre regulované subjekty). Navrhuje konkrétne opatrenia na zavedenie odvodovej odpočítateľnej položky, či reformu, aby zamestnávatelia nemuseli platiť odvody z nemzdových benefitov poskytovaných zamestnancovi. Strana tiež presadzuje zavedenie superhrubej mzdy.

V prípade daní strana ponúka zaujímavé riešenie, pri ktorom by na reinvestovaný zisk platila nulová sadzba dane (tzv. estónska daň).

V niektorých fázach sa program akoby navzájom „bije“ medzi sebou. Na jednej strane strana v opatreniach hovorí o zjednodušaní daňového systému, na strane druhej sa v programe vyskytujú aj veci, ktoré zavádzajú rôzne výnimky (napríklad zavedenie uhlíkovej dane, či zníženie DPH na tzv. predaj z dvora).

V oblasti boja proti daňovým únikom chce strana zaviesť tzv. reverznú platbu DPH na zastavenie podvodov s karuselovými obchodmi. Strana chce vyššiu transparentnosť pri obstarávaní, najmä sa chce zamerať na to, aby z hodnotiacich kritérií „vypadli“ neobjektívne, resp. subjektívne dané kritériá, ktoré môžu určitých uchádzačov znevýhodňovať.

Zavedenie systematického legislatívneho procesu – V prípade systematického legislatívneho procesu je možné oceniť, že strana sa zaväzuje znížiť množstvo prijímanej legislatívy, strana presadzuje zavedenie tzv. „sunset“ klauzuly, teda obmedzenú platnosť každého nového legislatívneho opatrenia, ktoré zvyšuje byrokratickú záťaž. Taktiež presadzuje zásadu „kus za kus“ v prípade prijímania nových povinností voči

zamestnávateľom Strana presadzuje znížiť povinnosti, ktoré majú zamestnávatelia voči úradom (informovanie o prevádzkových hodinách, činnosti podniku, organizačnej štruktúre a pod.). Škoda, že strana v inak solídne vypracovanom programe zabudla na zavedenie štandardného pripomienkového konania a zlepšenie prijímania legislatívy v parlamente.

Zvýšenie vymožitelnosti práva – Strana sa zameriava na oblasť vymožitelnosti práva a to pomerne konkrétnymi opatreniami. Chce napríklad zaviesť najvyšší správny súd, zmeniť model prokuratúry, či zavedenie parlamentných vyšetrovacích výborov. Tiež presadzuje zvýšenie transparentnosti pri pridelovaní akýchkoľvek zdrojov zo štátneho rozpočtu.

Prepojenie vzdelávacieho systému s potrebami trhu práce a podpora výskumu – V oblasti školstva strana prichádza s návrhom na zmenu financovania školstva, ktorý však bližšie nešpecifikuje, hovorí, že princípom reformy by mala byť jednoduchosť. V prípade stredného odborného školstva strana nehovorí o racionalizácii vzdelávacieho systému, navrhuje zavedenie odborných gymnázií.

V prípade vysokoškolského vzdelávania tiež MKS tvrdí, že je nutné zmeniť váhu kvantitatívnych kritérií na kvalitatívne kritériá, nehovorí však ako. V programe sme taktiež nenašli návrhy na optimalizáciu vysokých škôl. V prípade celoživotného vzdelávania ho strana síce spomína ale okrajovo a s ohľadom na maďarskú menšinu. Program školstva je značne nedopracovaný, stavia najmä na podpore maďarskej menšiny, zvyšovaní platov a vyhýba sa odvážnejším riešeniam.

Zavedenie modernej pracovnej legislatívy a podpora tvorby nových pracovných miest –

Strana navrhuje viacero riešení na zvýšenie flexibility zamestnávania a to napríklad podporou čiastočných úväzkov, prácou na delený úväzok, či zlúčením viacerých typov dohôd do jednej. Strana navrhuje zrušiť šesť stupňov minimálnej mzdy. Tiež navrhujú zjednotenie príplatku za prácu v noci a cez sviatok na 30 % z minimálnej mzdy. Výšku minimálnej mzdy chcú stanoviť ako 60 % mediánu priemernej mzdy za predchádzajúci rok (došlo by tak k odpolitizovaniu prijímania minimálnej mzdy). Strana navrhuje vytvoriť všeobecnú voľnú živnosť. Chce tiež zrušiť povinnú pracovnú službu pre podniky v kategórii I. a II. a povinné stravné lístky.

Strana sa ale nevenuje problematike riadenej migrácie pracovných síl. Program v oblasti pracovnej legislatívy a jej flexibility patrí medzi programami jednotlivých strán k tým najreformnejším.

Reforma regulačného rámca v energetike a zabezpečenie konkurenčných cien energií – Oblasť energetiky sa strana venuje iba okrajovo. Deklaruje podporu transformácií ekonomiky na bezuhlíkové hospodárstvo.

Zamedzenie plytvania vo verejných financiách, zefektívnenie čerpania eurofondov – MKS hovorí o privatizácii niektorých spoločností (Cargo, ale i ZSSK), čím chce znížiť rozsah prerozdeľovania. Rovnako aj ostatné opatrenia majú dosah na znižovanie prerozdeľovania. Strana sa vymedzuje voči plytvaniu vo verejných financiách, aj keď to robí pomerne nepriamo. Avšak v celom programe zdôrazňuje, že je za štíhly štát, profesionalizáciu verejnej správy a optimalizáciu verejných výdavkov (dá sa chápať aj ako audit verejnej správy). Chýba väčšia konkretizácia týchto opatrení.

Dosiahnutie účelného využívania prostriedkov z fondov Európskej únie – Strana jednoznačne deklaruje snahu alokovať prostriedky z fondov EÚ do rozvoja infraštruktúry, najmä do rozvoja cestnej a železničnej siete. Avšak, pri tejto snahe sa v programe sústreďuje najmä na regióny južného Slovenska.

Životné prostredie a odpadové hospodárstvo – Strana ako jedna z mála hovorí o: “energetické zhodnocovanie odpadu vrátane využívania poľnohospodárskeho a lesohospodárskeho odpadu na výrobu tepla.” Za podporu obehovej ekonomiky sa dá považovať napríklad opatrenie: „Vytvoríme ekonomické stimuly na predĺženie životnosti dlhodobého spotrebného tovaru, zavedieme povinnosť zásobovania náhradných dielov, na zjednodušenie a primeranú cenu opravy.“

Posilnenie podpory aplikovaného výskumu a inovácií – Inak solídne vypracovanému programu chýba samostatná časť venovaná podpore aplikovaného výskumu a vývoja. Strana sa síce zaväzuje podporiť výskum, nekonkretizuje však ako, nehovorí nič o reforme agentúr

poskytujúcich finančné prostriedky. Jedine v programe venovanému poľnohospodárstvu sa strana venuje podpore výskumu a vývoja pre poľnohospodárstvo, lesníctvo a potravinárstvo. Žiaľ, na ostatné oblasti zabúda.

MOST-HÍD

Zreformovanie daňového, odvodového systému – Strana vo volebnom programe nepredstavila jednotnú stratégiu reformy daňovo – odvodového systému. Iba nekonkrétne špecifikuje, že je za znižovanie daňovej a regulačnej záťaže. Taktiež v programe absentuje postoj k osobitným odvodom. Strana prioritne nechce zavádzať nové dane, pravdou však je, že v programe strany počíta so zvýšením poplatku za rozvoj, ktorý by mal investor zaplatiť obci pri developerskom projekte. V prípade odvodov je strana zástancom znižovania regulačnej záťaže zamestnancov, opäť však chýba konkrétnejšie vymedzenie jednotlivých opatrení.

Zavedenie systematického legislatívneho procesu – Strana Most – híd vo volebnom programe nerieši systematickosť legislatívneho procesu. Znižovanie byrokracie je otázne, keďže strana hovorí najmä o reforme miestnych samospráv, zavedení 16 územno–správnych celkov. Pozitívom je najmä otvorenosť strany voči zlučovaniu určitých obcí, či spoločného výkonu samosprávy. Avšak spomenuté riešenia sa dotýkajú najmä samospráv, v prípade štátnej správy riešenia, prípadne spomenutie auditu činností absentuje. Naopak, negatívom je, že strana by chcela zaviesť niekoľko nových inštitúcií, pričom príkladom je Fond na opravu a údržbu miestnych komunikácií.

Strana chce prijímať zákony v riadnom legislatívnom procese a chce zamedziť tomu, aby zákony prechádzali bez riadneho pripomienkového konania. Tiež chce zvýšiť právnu istotu a novelizovať zákony menej často.

Zvýšenie vymožitelnosti práva – Strana ako jedna z mála v programe spomína potrebnú reformu Občianskeho zákonníka, pričom jediné konkrétne opatrenie, ktoré v tejto oblasti spomína je reakcia na potreby novelizácie opatrovníctva. Strana chce pokračovať v očiste

justície. Ako konkrétne opatrenia spomína väčšiu špecializáciu súdov a sudcov, zavedenie pravidiel pre lobing, či zvýšenie elektronizácie justície. Tiež deklaruje zavedenie Kódexu správania pre sudcov, opäť ale nie je jasné, v čom by takto definované opatrenie prospelo stavu justície.

Prepojenie vzdelávacieho systému s potrebami trhu práce a podpora výskumu –

Z programu cítiť zameranie sa na maďarskú menšinu. Strana nehovorí o opatreniach na zmenu financovania stredných (či základných) škôl a z programu vyplýva, že strana by sa nezasadila za racionalizáciu siete škôl. Z programu je tiež zrejmé, že strana by bola najmä proti zásahom v zmiešaných územiach. Negatívne by mohlo na optimalizáciu siete škôl vplývať napríklad opatrenie: „Chceme zabezpečiť, aby každý príslušník národnostnej menšiny mal zabezpečené miesto na strednej škole vo svojom materinskom jazyku“ Takto definované opatrenie takmer až znemožňuje racionalizáciu niektorých odborov v školách na zmiešanom území. Avšak pozitívne je, že strana chce presadiť tiež podporu duálneho vzdelávania.

Pozitívom je, že strana by chcela presadiť optimalizáciu siete vysokých škôl a zmeniť ich financovanie. V prípade vysokých škôl je za podporu rozvoja podnikateľských inkubátorov na školách, navyšovanie prostriedkov pre vedu a výskum a profesionalizáciu výskumu (nie je však zrejmé, či aj vzhľadom na podporu spolupráce verejného a súkromného sektora). Deklarujú tiež podporu rozvoju celoživotného vzdelávania, opäť však chýba špecifikácia konkrétnych opatrení.

Zavedenie modernej pracovnej legislatívy a podpora tvorby nových pracovných miest –

Opatrenia volebného programu sa nevenujú minimálnej mzde. Iba vo všeobecnosti strana hovorí o tom, že je potrebné znižovať byrokráciu a zvyšovať flexibilitu pracovného trhu. Toto opatrenie chce MOST – HÍD dosiahnuť napríklad upravením práce na dobu určitú, či inými formami ako je práca z domu, práca na čiastočný úväzok, či dohody o vykonaní práce.

Reforma regulačného rámca v energetike a zabezpečenie konkurenčných cien energií –

Strana sa špecificky nevenuje energetike.

Zamedzenie plytvania vo verejných financiách, zefektívnenie čerpania eurofondov a eliminácia korupcie – Z programu sa dá usudzovať, že strana by aspoň čiastočne presadzovala znižovanie prerozdelenia vo verejnom sektore. Aj keď pri niektorých opatreniach strana uvažuje o zavedení nových úradov, tak vyčnieva opatrenie, ktorým chce strana obmedzovať podnikateľské aktivity štátu. Nie je zrejماً forma, akou by strana postupovala, avšak ide o pomerne jasné vymedzenie postoja. Pozitívne z pohľadu zamestnávateľov je tiež to, že strana chce realizovať audit verejných výdavkov a cieľom je aj rušenie niektorých úradov.

Dosiahnutie účelného využívania prostriedkov z fondov Európskej únie – Strana pomerne detailne rozpisuje, v ktorých oblastiach investícií do infraštruktúry je potrebné pokračovať. Je citeľný dôraz najmä na oblasť južného Slovenska (prepojiť mestá Komárno, Nitra, Topoľčany, tunel Soroška, most v Štúrove). Je evidentné, že tieto projekty je nutné realizovať s podporou EÚ, aj keď to strana (žiaľ) vo svojom programe explicitne neuvádza. V prípade dotácií, podpore klimaticko-energetických cieľov, či rovnoprávnosti čerpania EÚ fondov chýbajú akékoľvek náznaky riešení.

Životné prostredie a odpadové hospodárstvo – V oblasti životného prostredia predstavil MOST – HÍD pomerne rozsiahly program. Ten sa však vo väčšine oblastí dotýka najmä domácností, nerieši priemyselné znečisťovania ani prípadnú podporu pre podnikateľov. Výnimkou je snáď len opatrenie, ktoré má byť zamerané na výmenu kotlov pre vykurovanie v určitých regiónoch. K EIA sa strana nevyjadruje. S trochou predstavivosti môžeme v programe nájsť aj podporu obehovej ekonomiky: „Kľúčovým krokom je zavádzanie množstvového zberu v mestách a obciach. Treba zrušiť paušálny poplatok a zaviesť motivačný, aby domácnosť, ktorá triedi, platila menej ako susedia, ktorí netriedia. Touto cestou dokážeme znížiť množstvo odpadu na skládkach a zodpovedným domácnostiam znížiť náklady za odvoz odpadu“. Strana chce tiež venovať pozornosť plytvaniu s jedlom v obchodoch a reštauráciách.

Posilnenie podpory aplikovaného výskumu a inovácií – Strana sa chce pri podpore výskumu zamerať na zvýšenie prostriedkov pre výskum tak, aby sa priblížila priemeru krajín Európskej únie. Je veľkou škodou, že sa v oblasti výskumu strana len vo všeobecnosti venuje tomu, že chce výskum profesionalizovať a nevyjadruje sa k reforme agentúr (VEGA, KEGA, APVV). Tiež sa vyhýba hodnoteniu užšej spolupráce medzi organizáciami verejného a súkromného sektora, či finančnej stimulácii podnikov, ktoré investujú do vedy a výskumu. Časť o podpore aplikovaného výskumu a inovácii sa dá považovať za absentujúcu.

OLANO

Zreformovanie daňového, odvodového systému – Strana chce v oblasti daňovo – odvodového zaťaženia znižovať daňovo odvodové zaťaženie práce a naopak, väčší dôraz preniesť na majetkové dane. Cieľom strany je v celkovom súčte nezvýšiť dane ale zmeniť daňový mix. V boji proti daňovým podvodom hovorí strana o zjednodušení daňového systému, čo by malo pomôcť obchádzať motiváciu ľudí a firiem obchádzať platenie daní a odvodov. Strana chce zvýšiť odpočítateľnú položku a pre malé podniky chce zaviesť daňovo – odvodový paušál pre živnostníkov a malých podnikateľov. Strana ale chce navrhnúť zavedenie digitálnej dane a uhlíkovú daň. V boji proti daňovým únikom chce strana odpolitizovať Finančnú správu, zmeniť fungovanie daňových kontrol, posilniť dozor na Finančnej správe, zaviesť pravidlo, že odpočty DPH sa budú vyplácať iba na tovary a služby, kde už DPH bola odvedená a presadiť chce aj tzv. „reverse charge“. Strana chce posilniť útvary Hodnoty za peniaze, rozšíriť princíp aj na samosprávy, zamerať sa na výsledky a zlepšiť tak efektivitu vynakladaných štátnych výdavkov.

Zavedenie systematického legislatívneho procesu – Strana chce bojovať proti tzv. „prílepkom“, predĺžiť lehoty na posúdenie pozmeňujúcich návrhov poslancov v parlamente v II. čítaní, čím chce vytvoriť priestor na diskusiu o zákonoch. Strana chce zaviesť zdieľanie informácií verejnej správy so všetkými subjektmi zainteresovanými v procese tvorby politik. Strana tiež chce, aby zákony týkajúce sa zmien pracovného a daňového práva platili vždy od prvého januára. Strana tiež chce uplatniť reguláciu jeden za jeden.

Zvýšenie vymožitelnosti práva – Strana sa chce venovať reforme reštrukturalizácií a konkurzov, nekonkretizuje však kroky. Chce zlepšiť manažmenty súdov, či rozšíriť formuláre v jednoduchých oblastiach a prispieť tak k jednoduchosti súdneho konania. Sústreďí sa aj na podporu alternatívneho riešenia sporov. V oblasti vymáhania pohľadávok chce upraviť Exekučný poriadok, aby sa tento proces nezneužíval.

Prepojenie vzdelávacieho systému s potrebami trhu práce a podpora výskumu – Program vzdelávania začína „evergreenom“ zvyšovania plátov učiteľov. K financovaniu školstva strana hovorí, že „navrhujeme zvýšiť financovanie školstva postupne na úroveň priemeru EÚ a zavedieme priame a transparentné financovanie škôl na základe ich reálnych potrieb“. Strana chce zjednodušiť počet normatívov a postupne ich zvýšiť. Oceňujeme, že strana chce vyššiu transparentnosť finančných tokov a to bez ohľadu na zriaďovateľa školy. Zamestnávateľov chce strana vziať do tvorby vzdelávacích programov a pokračovať v podpore duálneho vzdelávania. Škoda, že strana sa vyhýba problematike optimalizácie počtu študijných odborov alebo stredných odborných škôl. Naopak, optimalizácia, ktorá chýba pri stredných školách sa nachádza v časti venovanej vysokým školám. Citeľný je dôraz na zvýšenie kvality a prepájanie trhu práce a vysokých škôl. Strana chce napríklad sfunkčnúť bakalársky stupeň napríklad tým, že vytvorí katalóg pozícií, kde sa nevyžaduje druhý stupeň vzdelania. Oblasť celoživotného vzdelávania nie je komplexne upravená v časti venovanej školstvu, program sa jej venuje okrajovo vo viacerých častiach a „po rezortoch“. Chýba ťah na podporu celoživotného vzdelávania a spôsoby jeho financovania.

Zavedenie modernej pracovnej legislatívy a podpora tvorby nových pracovných miest – Strana je za odpolitizovanie minimálnej mzdy naviazaním na priemernú mzdu a rast na produktivitu práce. V programe ale nenájdeme rušenie viacerých úrovní minimálnej mzdy. V oblasti flexibility pracovného trhu chce strana navrhnúť novú univerzálnu živnosť, či štatút rodinného podnikania. Tiež chcú zaviesť pravidlá flexibilného zamestnávania ako sú skrátene úväzky. Strana opatrne hovorí o „zavedení flexibilného zamestnávania ľudí zo zahraničia, budeme pritom zohľadňovať, aby nedochádzalo k sociálnemu dumpingu v ekonomicky slabých regiónoch.“ Toto opatrenie sa dá čítať ako podpora riadenej migrácie pracovných síl.

Reforma regulačného rámca v energetike a zabezpečenie konkurenčných cien energií –

Strana v oblasti energetiky navrhuje odpolitizovať fungovanie URSO, SEPS a zaviesť väčšiu predvídateľnosť regulačného rámca. Dotácie z eurofondov chce strana smerovať na zavádzanie tzv. smart – gridov a iných opatrení na zníženie energetickej náročnosti podnikov a domácností. Ďalšie zdroje chce do podnikov zavádzajúcich zelené technológie smerovať prostredníctvom vytvorenia Fondu na podporu ekologického priemyslu, ktorý by mal hospodáriť z predaja emisných povoleniek. Strana chce znížiť ceny energie najmä podporou konkurencie na trhu. Ďalšie deregulačné opatrenie je skryté v „audite distribučných poplatkov a zníženie neprimeranej ziskovosti monopolných subjektov“, ostáva len dúfať, že to strana myslí nie riešením novej regulácie ale umožnením konkurencie.

Zamedzenie plytvania vo verejných financiách, zefektívnenie čerpania eurofondov –

Strana sa zaväzuje k vyrovnanému hospodáreniu štátu, chce sa sústrediť aj na audit verejných výdavkov. Avšak program obsahuje viacero výdavkových položiek, ktoré v celkovom súčte so „šetriacimi“ opatreniami, auditom a pod. hovoria skôr o tom, že strana by neznížila rozsah prerozdeľovania.

Dosiahnutie účelného využívania prostriedkov z fondov Európskej únie –

Z podpory európskych prostriedkov chce strana vylúčiť podporu takých projektov, ktoré nemajú výrazný prínos k rozvoju regiónov. Prioritu má mať najmä rozvoj infraštruktúry. Nie je zrejmé, čo si strana predstavuje pod pojmom „eurofondy sa budú čerpať len na verejné účely“. Pozitívom ale je snaha o vyššiu transparentnosť, najmä v oblasti prehodnotenia kritérií, objektívne čerpanie a rovnaký prístup pre všetky podniky. Na podporu klimaticko – energetických cieľov sa chce strana sústrediť najmä podporou regiónu Hornej Nitry z eurofondov.

Životné prostredie a odpadové hospodárstvo –

Strana má program v oblasti životného prostredia, nedostatočne však v ňom berie do úvahy záujmy podnikateľov. Väčšina opatrení sa dotýka štandardnej ochrany životného prostredia, chýba napríklad vyjadrenie sa k energetickému zhodnocovaniu odpadov. Strana sa tiež nevyjadruje k reforme EIA.

Vyjadruje podporu obehovej ekonomike, avšak aj pri tomto celi existujú strany, ktoré sú ambicióznejšie a konkrétnejšie ako OĽANO. Podnikateľov by implementácia programu OĽANO nenahnevala, no ani nepotešila.

Posilnenie podpory aplikovaného výskumu a inovácií – Strana chce zvýšiť podiel financovania vedy na 1,5 % HDP do roku 2024. Zaväzuje sa zvýšiť podiel financií na vedu a výskum od súkromných spoločností aspoň na 50 %, čo chce dosiahnuť zjednodušením administratívnej náročnosti daňových úľav. Chce tiež centralizovať všetky agentúry poskytujúce granty pre základný a aplikovaný výskum a vyššiu transparentnosť pridelovania týchto prostriedkov. Strana chce podporiť startupové a spinoffové grantové programy, bezúročné pôžičky na nákup technológií, možnosť spolufinancovania registrácie patentu štátom, prílev rizikového kapitálu na testovanie inovačných riešení. Program v oblasti podpory vedy a výskumu je výrazne propodnikateľský a patrí k najlepším.

PS/SPOLU

Zreformovanie daňového, odvodového systému – Strana sa zaväzuje znižovať odvody najmä živnostníkom a zaviesť tzv. estónsku daň na reinvestovaný zisk. Celkovo strana nechce zvyšovať daňové zaťaženie, skôr zmeniť daňový mix. Strana chce znížiť množstvo daňových únikov, konkrétnym opatrením je zavedenie analytického útvaru na Finančnej správe, či zlepšenie systému eKasa. Strana sa chaoticky vyjadruje k sektorovým daniam: „Sektorové dane nie sú podľa nás správnym dlhodobým riešením, skôr podporujeme väčšiu súťaž tam, kde si trh vyžaduje viac regulácie (napr. poistenie alebo bankové produkty). Na druhej strane v oblastiach monopolov a oligopolov s nízkou mierou súťaže nebudeme rušiť existujúce dane.“ Taktiež chce strana zavádzať nové selektívne dane: daň z billboardov, daň z hazardu, digitálna daň, daň z ťažby dreva, daň z nezdravých nápojov. Strana tiež presadzuje zavedenie výdavkových stropov a podporu „hodnoty za peniaze“.

Zavedenie systematického legislatívneho procesu – Strana chce minimalizovať tzv. „prílepky“ k zákonom a zaviesť odbornú diskusiu k zákonom. Chce tiež sfunkčniť tretie čítanie o zákone, či zaviesť zverejňovanie tzv. konsolidovaného znenia zákona. Zákony ovplyvňujúce

podnikateľské prostredie chce strana novelizovať jedenkrát ročne. Tiež chce zaviesť pravidlo „jedna za jedna“ v oblasti prijímania nových regulácií. Je teda možné konštatovať, že strana chce určité zníženie byrokracie, avšak z volebného programu vyplýva množstvo nárokov (napríklad zavedenie sabatikal, zoznam pozícií, na ktorých nemôže zamestnávateľ zamestnávať živnostníkov, limit na počet dohodárov, či limit na počet tzv. agentúrnych zamestnávateľov), ktoré budú mať priamy dosah na podnikateľov. Je preto otázne, do akej miery skutočne implementáciou volebného programu dôjde aj k zníženiu byrokracie. Riešenie vidí aj v investíciách do tímov s cieľom zvýšiť kvalitu dôvodových správ.

Zvýšenie vymožitelnosti práva – Strana sa chce pri reforme súdnictva zamerať najmä na oblasť transparentnosti súdov a elektronizáciu súdnictva. Tiež sa chce sústrediť na zrýchlenie konania na súdoch. Avšak chýbajú opatrenia na zníženie druhotnej platobnej neschopnosti občanov, riešenie konkurzu či reštrukturalizácie. Program v oblasti spravodlivosti pre podnikateľov sa dá hodnotiť ako slabý.

Prepojenie vzdelávacieho systému s potrebami trhu práce a podpora výskumu – Strana sa nevyjadruje k financovaniu školstva. Hlavné problémy vidí nízkych mzdách učiteľov. Riešenie vidí aj vo vytvorení nového úradu – Slovenskej učiteľskej akadémie. Riadenie školstva chce strana centralizovať a vrátiť na Krajské školské úrady. Problémy tiež vidí strana v nízkom finančnom odmeňovaní riaditeľov škôl. Strana chce pokračovať v podpore duálneho vzdelávania aj rozšírením na vysoké školy. Nie je jasné, čo znamená „zacomponovanie prvkov duálneho vzdelávania aj do klasických stredných.. škôl“. Strana hovorí o racionalizácii siete stredných odborných škôl spolu so zavádzaním dopravy do týchto škôl. Tiež strana hovorí o audite vysokých škôl a znížení ich počtu. Prepojenie vysokých škôl a zamestnávateľov chce strana riešiť najmä prostredníctvom Slovenského inštitútu technológií a inovácií. Absentuje však väčší počet konkrétnych návrhov ako prepojiť navzájom školy a trh. Ako dobrý sa dá program hodnotiť v časti celoživotného vzdelávania. Na rozdiel od iných strán hovorí PS/SPOLU aj o potrebe financovania celoživotného vzdelávania v spolupráci so zamestnávateľmi (škoda, že nekonkretizuje formu akou by to

malo prebiehať). Tiež chce zvýšiť možnosti celoživotného vzdelávania na univerzitách a motivovať ľudí k tomuto systému.

Zavedenie modernej pracovnej legislatívy a podpora tvorby nových pracovných miest –

Strana je za odpolitizovanie minimálnej mzdy. Tiež chce minimálnu mzdu zvyšovať nie so zameraním na hrubú mzdu ale zvyšovanie čistej mzdy. Naopak, strana chce spresniť definície minimálnych mzdových nárokov a dokonca sprísniť ich vynucovanie. To by naopak mohlo mať za následok zvýšenie minimálnej mzdy u vybraných pracovníkov a zamestnávateľov. Strana sa hlási k podpore riadenej migrácie zamestnancov.

Reforma regulačného rámca v energetike a zabezpečenie konkurenčných cien energií –

Strana hovorí o potrebe deregulácie cien energií, pričom ceny by mali viac zohľadňovať reálne náklady na ich dodávku a energetické potreby spotrebiteľov. Strana chce zväziť privatizáciu podnikov, ktoré nie sú tzv. sieťovými podnikmi v energetike. Strana je proti zrušeniu osobitného odvodu pre energetické firmy. Strana sa chce zamerať aj na predvídateľnosť regulačného rámca, čo dokumentuje najmä tým, že chce sprofesionalizovať riadenie štátnych firiem v energetike.

Zamedzenie plytvania vo verejných financiách, zefektívnenie čerpania eurofondov –

Program strany v sebe obsahuje množstvo opatrení, ktoré zvyšujú verejné výdavky (zvýšenie objednávania výkonov od železníc, výstavba nájomných bytov). V zásade strana nechce obmedzovať veľkosť štátu, chce sa sústrediť na efektívnejšie prerozdelenie a z programu je možné očakávať aj zvyšovanie daní, i keď samotná strana hovorí o tom, že chce dosiahnuť najmä prerozdelenie daňového mixu. Tiež je zaujímavé zistenie, že strana sa chce zamerať na zavádzanie nových úradov: Slovenský inštitút technológií a inovácií, Rada pre konkurencieschopnosť, Agentúry podporovaného zamestnávania, Národná dopravná autorita, Agentúra pre cestovný ruch, Inštitút verejnej prešetrovacej komisie, Centrum pre štátnu službu, Ministerstvo pre ľudské práva (i keď pre férovosť treba dodať, že agenda má vzniknúť presunom agiend iných ministerstiev a iného usporiadania ministerstiev pri zachovaní ich počtu).

Strana sa chce zamerať na efektívne nákupy pre verejný sektor, najmä v súvislosti s podporou iniciatívy Hodnota za peniaze.

Dosiahnutie účelného využívania prostriedkov z fondov Európskej únie – Strana sa chce zamerať na účelné využitie eurofondov najmä v rámci infraštruktúry, pričom tieto zdroje chce smerovať do menej rozvinutých regiónov. Strana sa chce zamerať aj na decentralizáciu nárokovateľného prístupu k štátnej pomoci, pričom túto pomoc chce poskytovať najmä v chudobnejších regiónoch. Chce tiež zverejniť záväzné štandardy na aktívne zverejňovanie informácií o rozdeľovaní verejných zdrojov.

Životné prostredie a odpadové hospodárstvo – Strana sa chce zamerať na podporu obehového hospodárstva, a to motivovaním (finančnými nástrojmi) výrobcov, či distribútorov. Pozitívnu správou pre podnikateľov je, že strana otvorene hovorí o podpore pri dosahovaní enviromentálnych cieľov z eurofondov (posilnením Envirofondeu, Modernizačného fondu EÚ ETS, Inovačného fondu EÚ ETS). Tiež chce motivovať výrobcov namiesto poplatkov daňovými úľavami. Žiaľ, chýba podpora podnikateľov v oblasti posudzovania vplyvov na životné prostredie (EIA).

Posilnenie podpory aplikovaného výskumu a inovácií – Strana chce vytvoriť Slovenský inštitút technológií a inovácií, avšak ako novú inštitúciu a nie ako náhradu za APVV či VEGA alebo KEGA. Strana ale chce dosiahnuť vyššie financovanie projektov zo strany súkromného sektora, tak aby zdroje zo súkromného sektora tvorili dve tretiny a spolufinancovanie zo štátneho rozpočtu tretinu zo zdrojov na výskum.

SaS

Zreformovanie daňového, odvodového systému – Strana prezentuje množstvo riešení na zvýšenie efektivity verejných výdavkov. Ide o lepší analytický prístup, rozdelenie zdrojov by malo korešpondovať s výsledkami ÚHP, zavedenie výdavkových limitov a pod. Strana chce zaviesť rovnú daň vo výške 19 %, zrušiť selektívne dane bez výnimky, zjednotiť sadzbu DPH, zrušiť daň z dividend, či zrušiť koncesionárske poplatky. V oblasti daňovej kontroly chce

strana najmä implementovať model prenesenej daňovej povinnosti (reversed charge), či lepšie motivovať pracovníkov Finančnej správy. Program je konkrétny, čiastočne aj vyčísluje vplyvy daných opatrení a demonštruje ich na dátach.

Zavedenie systematického legislatívneho procesu – Strana ponúka množstvo opatrení na zníženie byrokracie. Ide o rušenie viacerých opatrení, ako napríklad povinnosť zamestnávateľa absolvovať so zamestnancom skúšobnú jazdu, či povinnosť archivovať výplatné pásky. Takýchto drobných riešení, ktoré vo výsledku znamenajú významne zníženie byrokracie je v programe strany množstvo. Strana chce zmeny zákonov týkajúcich sa podnikania prijímať len s účinnosťou k 1. januáru. Ako jediná presne menuje právne normy, ktoré by mali podliehať tomuto pravidlu. Strana je za zavedenie tzv. „sunset clause“.

Strana je za pripomienkovanie poslaneckých návrhov medzi prvým a druhým čítaním, pričom aj poslanecké návrhy, vrátane poslaneckých pozmeňujúcich návrhov by mali obsahovať vyhodnotenie dosahov. Strana chce zakázať tzv. „prílepky“ a zaviesť lehotu medzi 2. a 3. čítaním. Skrátene legislatívne konanie by malo podporiť minimálne 90 poslancov.

Zvýšenie vymožitelnosti práva – Strana navrhuje množstvo riešení na zlepšenie vymožitelnosti práva. Zaujímavé je napríklad opatrenie na vytvorenie „Najvyššieho správneho súdu“, či vytváranie súdnych obvodov, či vyššej transparentnosti súdnictva. Strana nehovorí otvorene o vytvorení rozhodcovských súdov, ale malé pohľadávky, ktoré zahŕňujú súdny systém chce riešiť prostredníctvom samostatných zjednodušených pravidiel na súdoch. V sporoch, kde hodnota vecí nepresahuje 300 € chce strana vylúčiť možnosť odvolania, nechať iba právo na dovolanie. Tiež chce rozšíriť okruh vecí, o ktorých so súhlasom strán rozhoduje vyšší súdny úradník v postavení podsudcu.

Strana ponúka aj riešenia v oblasti konkurzov a reštrukturalizácií a to napríklad tým, že: „Umožníme podanie návrhu na vyhlásenie konkurzu aj v prípade jedného veriteľa s pohľadávkou staršou ako 30 dní po lehote splatnosti.“ Strana chce tiež zaviesť povinnosť informovať veriteľov o všetkých krokoch reštrukturalizácie poštou a zverejnením na internete, zrušiť obmedzenie, podľa ktorého je na prijatie plánu potrebná väčšina veriteľov,

ktorých suma presahuje 1 % zistených pohľadávok danej skupiny, zrušiť pravidlo podľa ktorého sa skupiny nijako nedotknuté reštrukturalizačným plánom považujú automaticky za skupiny súhlasiace s reštrukturalizačným plánom a ďalšie opatrenia na zlepšenie reštrukturalizácie, ako napríklad zjednodušenie prihlasovania pohľadávok do reštrukturalizácie.

Prepojenie vzdelávacieho systému s potrebami trhu práce a podpora výskumu – V prípade financovania školstva strana úplne neodmieta model normatívneho financovania, chce ho však prehodnotiť a zaviesť do vzorca prvok motivačného odmeňovania škôl za uplatniteľnosť absolventov a progres žiaka. Strana chce tiež znížiť počet normatívov na financovanie stredného odborného školstva. Strana chce zlučovať viaceré organizácie v sektore školstva. Strana chce tiež zjednotiť kompetencie v oblasti riadenia pod MŠVVaŠ. Strana sa hlási k optimalizácii siete stredných škôl. V prípade stredných škôl chce strana zjednodušiť aj sústavu odborov a zefektívniť systém duálneho vzdelávania, napríklad umožnením vstupu aj starších žiakov a pod. Strana chce znížiť počet vysokých škôl. Strana chce sledovať uplatniteľnosť absolventov vysokých škôl s postupným zapojením tohto ukazovateľa aj do financovania škôl. V inak solídne vypracovanom programe chýba väčší dôraz na systém celoživotného vzdelávania, ktorý strana dáva do súvislosti najmä so zdravotníctvom, nehovorí však o komplexnej reforme (viacdrojovosti) systému.

Zavedenie modernej pracovnej legislatívy a podpora tvorby nových pracovných miest – Strana má v programe zavedenie všeobecnej voľnej živnosti. Tiež chce zjednotiť mzdové zvýhodnenie za prácu v nedeľu a počas sviatkov na úroveň najmenej 25 %. Strana chce zrušiť sadzby minimálnych mzdových nárokov, minimálnu mzdu stanoviť ako 50 % priemernej mzdy v hospodárstve. Strana chce zjednodušiť dohody o práci vykonávaných mimo pracovného pomeru a nahradiť tri rôzne formou jednou. Strana chce znížiť maximálnu náhradu mzdy pri neplatnom skončení pracovného pomeru. Strana hovorí napríklad o zjednodušení podmienok na vstup zahraničných zdravotníckych pracovníkov aj mimo EÚ.

Reforma regulačného rámca v energetike a zabezpečenie konkurenčných cien energií –

Strana v rámci energetiky disponuje samostatnou kapitolou v programe. V zásade sa tento program zhoduje s požiadavkami zamestnávateľov. Strana chce prostredníctvom financovania z Environmentálneho fondu znížiť náklady na financovanie podpory obnoviteľných zdrojov energie zahrnuté v konečnej cene na minimum. Strana chce deregulovať ceny konečných cien energií pre všetky kategórie spotrebiteľov okrem chudobných a zraniteľných odberateľov. Strana chce zvýšiť transparentnosť a predvídateľnosť regulačného prostredia, zmeniť vedenie ÚRSO. Strana sa chce sústrediť aj na prípravu prostredia prechodu na bezuhlíkovú ekonomiku, i keď v tomto bode by program bolo možné exaktnejšie definovať.

Zamedzenie plytvania vo verejných financiách, zefektívnenie čerpania eurofondov –

Strana je za dôkladný audit opodstatnenosti verejných výdavkov. Z programu je jednoznačné, že strana chce znížiť rozsah prerozdelenia vo verejnom sektore.

Dosiahnutie účelného využívania prostriedkov z fondov Európskej únie –

Strana sa chce sústrediť na tri základné oblasti využívania eurofondov: doprava (cesty, železnice, verejná osobná doprava), životné prostredie a energetika, výskum a inovácie. Strana presadzuje množstvo opatrení na nárokovateľnosť eurofondov a rovnoprávne čerpanie. Zaujme napríklad „výsledkovo orientovaný prístup“ s cieľom minimalizovať formálnu stránku výstupov žiadateľov. Program v oblasti eurofondov hodnotíme ako prepracovaný a dobrý.

Životné prostredie a odpadové hospodárstvo –

Strana je v tejto oblasti zástancom princípu subsidiarity, teda aby jednotlivé členské štáty mali v oblasti klímy väčšie slovo a nešlo o centrálnu riadenú problematiku. Strana chce zvýšiť zapojenie výrobcov do financovania triedenia odpadov. Strana sa chce tiež zamerať na zvýšenie miery ekologického zhodnocovania odpadov, nehovorí však, či v súčasných alebo nových kapacitách. Jasný program má strana aj v zlepšení odpadového hospodárstva. SaS jasne deklaruje, že: „Zabráňame, aby „slávici“ mohli vypaľovať stavebníkov, ide najmä o proces EIA. Nastavíme

pravidlá tak, aby nemohol ktokoľvek podávať odvolania a sťažnosti na ktorýkoľvek projekt a investičný zámer.“ Je to presne prvok, ktorý je pre zamestnávateľov nevyhnutný.

Posilnenie podpory aplikovaného výskumu a inovácií – Strana chce zvýšiť prostriedky na vedu a výskum na 1 % HDP. Strana presadzuje nárokovateľnú dotáciu za výstup aplikovaného výskumu. Chce tiež zjednotiť pravidlá ako i technickú platformu pre projekty APVV, VEGA a KEGA, pričom požiadavka je v súlade s požiadavkou zamestnávateľov na zvyšovanie účelových výdavkov na úkor inštitucionálnych pri podpore výskumu a vývoja. Negatívne musíme hodnotiť najmä nedostatočný akcent na spoluprácu súkromného sektora a vedeckých inštitúcií, či spolufinancovanie štátu pre projekty realizované súkromným sektorom. I keď tieto body sa vinú celým programom, chýbajú v ucelenej forme a je nutné čítať ich medzi riadkami.

SME RODINA

Zreformovanie daňového, odvodového systému – Strana deklaruje snahu bojovať proti daňovým únikom, najmä čo sa týka únikov na DPH. Konkrétne opatrenia však nešpecifikuje. Strana nielen, že nechce odstraňovať selektívne dane, ale prihovára sa za ďalšie dane pri regulovaných subjektoch. Ide o daň z dividend, a to až vo výške 33 %. Energetické monopoly navrhuje strana zdaňiť 50 %. Strana je tiež za zavedenie digitálnej dane a presadzuje tzv. flexibilnú daň v prípade výroby potravín. Strana hovorí o znížení sadzby DPH pre cestovný ruch na 10 %. Programu chýba vízia v daňovej oblasti.

Zavedenie systematického legislatívneho procesu – Strana sa nevenuje legislatívnemu procesu. Čiastočne chce strana znížiť byrokráciu a to napríklad elektronizáciou viacerých systémov, zavedením bezplatného daňového poradenstva zo strany štátu, pomocou pri začatí podnikania.

Zvýšenie vymožitelnosti práva – Strana hovorí o podpore rozhodcovských súdov a presune agendy obchodnoprávných sporov zo všeobecných súdov. Týmto presunom by podľa strany malo dôjsť k odbremeneniu agendy všeobecných súdov a zrýchleniu konaní, zároveň by sa

mala zvýšiť pravdepodobnosť vymožiteľnosti pohľadávok. Strana veľmi konkrétne hovorí o pravidlách a to vrátane pravidiel odmeňovania v prípade rozhodcovských súdov. Strana sa tiež chce zamerať na špecializáciu jednotlivých súdov a sudcov.

Prepojenie vzdelávacieho systému s potrebami trhu práce a podpora výskumu – Kým programy v iných častiach sa vyznačujú skôr svojou nekonkrétnosťou a nerealizovateľnosťou, program v časti školstva je nutné oceniť. Strana hovorí o potrebe znižovať počty (najmä základných) škôl, avšak z programu vyplýva, že by sa nebránila ani optimalizácii stredného školstva. Strana tiež v oblasti školstva kritizuje normatívny systém financovania, spôsob financovania informačných systémov, rozdrobenosť riadenia školstva (navrhuje centralizáciu pod MŠVVaŠ, pričom by sa ale nebránila ani iným úvahám) a kritizuje nízke čerpanie eurofondov v oblasti vzdelávania. Strana v prípade financovania školstva „oprašuje“ myšlienku tzv. vzdelávacích poukazov, aby postupne došlo k zániku škôl, o ktoré nie je záujem. V oblasti prepojenia vzdelávania a trhu práce chce najmä vytvárať zoznamy pracovných potrieb v praxi, pokračovať v systéme duálneho vzdelávania a ešte viac ho zjednodušiť, odmeňovať školy za dobrú uplatniteľnosť absolventov, maturitné skúšky realizovať prostredníctvom nezávislých testovacích agentúr, modernizovať priestory najmä technických škôl, neobmedzovať spodnou hranicou počty žiakov v triedach a skupinách v stredných odborných školách. Pri vysokých školách chce strana presadiť viac orientácie na bakalársky stupeň a jeho uplatnenie v praxi, či odmeňovať vysoké školy za uplatnenie absolventov v praxi. Jediné, čo programu školstva pri tejto strane chýba je väčší dôraz na systém celoživotného vzdelávania.

Zavedenie modernej pracovnej legislatívy a podpora tvorby nových pracovných miest –

V oblasti pracovnej legislatívy strana navrhuje množstvo riešení, ktoré by zamestnávateľom vytvorili nové bariéry v zamestnávaní najmä žien. Strana navrhuje, aby ženy – matky končili v piatok v práci už o 13tej hodine, či aby mali skrátený pracovný čas. Náklady chce zamestnávateľom čiastočne preplácať z rozpočtu MPSVaR. Strana sa v programe nevyjadruje k minimálnej mzde, z programu vyplýva akurát snaha na minimálnu mzdu naviazať viacero ukazovateľov (rodičovský príspevok, materská a pod.). Strana je tiež výrazne proti migrácii,

avšak na druhej strane, hovorí o podpore dobrých vzťahov s Ukrajinou vzhľadom na možnosti ekonomického rozvoja východného Slovenska. Je preto možné, že strana nebude výrazne proti pracovnej a riadenej migrácii, i keď to z programu explicitne nevyplýva.

Reforma regulačného rámca v energetike a zabezpečenie konkurenčných cien energií –

Strana sa v programe samostatne venuje aj energetike. Strana veľmi konkrétne hovorí o potrebe reagovať na európske stratégie pre podporu bezuhlíkovej ekonomiky do roku 2050. Strana sa zamýšľa nad potrebou výstavby malých jadrových elektrární IV. generácie. Strana hovorí o potrebe nového merania a platieb za distribúciu, zmene taríf distribučných spoločností a zjednotenie cenotvorby pre zraniteľných spotrebiteľov, zjednotení prístupu a cenotvorby pre priemysel, či zavedení nových služieb pre malé a stredné podniky. Z uvedených opatrení nie je zrejmé, či strana chce, alebo nechce presadzovať dereguláciu prostredia. Strana chce vytvoriť funkčný koncept na odstraňovanie energetickej chudoby (spoločne s ÚRSO, MH SR, MF SR, MV SR a energetickými spoločnosťami). Od tohto opatrenia sa dá očakávať určité zlepšenie regulačného rámca, i keď to nie je optimálne riešenie

Zamedzenie plytvania vo verejných financiách, zefektívnenie čerpania eurofondov –

Z programu strany je zrejmé, že pri jeho realizácii by došlo k významnému zvýšeniu verejných výdavkov. Strana sa zameriava na masívnu podporu mladých rodín, chce stavať nájomné byty a doslova násobne zvyšovať materské, rodičovské príspevky, či zavádzať nové príspevky (100 eur na každé dieťa čo začne chodiť do školy). Opatrenia sú tak masívneho charakteru, že by s vysokou pravdepodobnosťou ohrozili hospodárenie štátu. Strana sa v programe relatívne vyhýba auditu vládnych výdavkov a takmer nikde nehovorí o ich rušení.

Dosiahnutie účelného využívania prostriedkov z fondov Európskej únie –

Strana presadzuje investície do infraštruktúry, avšak narozdiel od sústredenia sa na budovanie rýchlostných ciest chce najmä investície do výrazného zmodernizovania ciest prvej a druhej triedy. Otvorene nehovorí o potrebe smerovania európskych zdrojov na tieto účely. Strana je za určité zvýhodňovanie malých a stredných firiem.

Životné prostredie a odpadové hospodárstvo – Strana hovorí o potrebe analýzy činnosti a opodstatnenosti a odbornosti nastavenia rezortu aj smerom k EIA. Strana hovorí o potrebe zmeniť tok prostriedkov do eurofondov, tiež chce podporiť väčší počet žiadateľov a vyššiu transparentnosť žiadateľov. Pre zamestnávateľov je veľmi pozitívna aj časť programu, v ktorej strana hovorí o „spaľovaní druhotných palív s predpísanými kvalitatívnymi parametrami, vyrobenými zhodnocovaním odpadov“. Strana má program na podporu obehového hospodárstva s viacerými konkrétnymi návrhmi, medzi najzaujímavejšie patrí napríklad: „uvoľniť zošnúrovaný priestor pre zlepšenie trhového prostredia pre oblasť nakladania s odpadmi, ktorý je v súčasnosti výhodný a umelo nastavený pre malý počet zvýhodnených subjektov“.

Posilnenie podpory aplikovaného výskumu a inovácií – Strana prináša určité opatrenia v oblasti prepájania výskumu a potrieb praxe. Strana chce pracovať najmä na budovaní univerzitných parkov, či sústrediť sa na financovanie takého výskumu, ktorý je uplatniteľný v praxi. Strana má v programe reformu a zjednodušenie grantového čerpania prostriedkov, nie je však zrejmé, či chce alebo nechce zlučovať agentúry na podporu výskumu.

SMER

Strana smer predstavila program, ktorý má iba tri body: Podpora 13. dôchodku, Podpora pre mladé rodiny a Povinnosť lekárov odpracovať určitý počet rokov na Slovensku. Nie je preto možné hodnotiť jednotlivé opatrenia a preto je hodnotenie 0 vo všetkých oblastiach.

SNS

Zreformovanie daňového, odvodového systému – V časti venovanej daniam na jednej strane dominuje znižovanie daňovo – odvodového zaťaženia (čo zahŕňa napríklad zníženie dane z príjmov PO na 15 %), avšak na druhej strane sa strana zameriava na komplikáciu a nie zjednodušovanie daňovo – odvodového systému. Tento stav by nastal po dosiahnutí cieľov zníženia DPH na vybrané služby, či zníženia DPH (na 10 %) len na potraviny. Strana sa chce zamerať aj na posilnenie výberu daní, nekonkretizuje však ako. V prípade špeciálnych

odvodov strana nehovorí o ich rušení, naopak, je za zavedenie dane pre technologické giganty (pričom ich opäť nešpecifikuje). V oblasti zvýšenia efektivity verejných výdavkov sa chce strana zamerať na rušenie duplicitných úradov, reformu územnej samosprávy (model 4 krajov + dve mestá so samostatným štatútom) a vytvorenie inštitútu strediskovej obce. V oblasti verejných výdavkov chce tiež strana ukončiť pridelovanie investičných stimulov pre zahraničné spoločnosti a zrovnoprávniť postavenie zahraničných a slovenských podnikateľov.

Zavedenie systematického legislatívneho procesu – Strana sa počas celého obdobia vyznačovala predkladaním opatrení formou poslaneckých návrhov bez riadneho legislatívneho procesu. Z tohto pohľadu vyčnieva najmä zavedenie rekreačných poukazov touto formou, či pozmeňujúce návrhy k dôchodkovému stropu. Pojem „byrokracia“ sa vo volebnom programe SNS nenachádza.

Zvýšenie vymožitelnosti práva – V oblasti vymožitelnosti práva poskytuje strana aspoň jedno konkrétne opatrenie a to rotáciu funkcionárov súdov a prokuratúry po dvoch po sebe nasledujúcich volebných obdobiach. Tiež chce zlepšiť mediačné konanie a zvýšiť materiálne – technické vybavenie na súdoch.

Prepojenie vzdelávacieho systému s potrebami trhu práce a podpora výskumu – Strana sa v tejto oblasti odvoláva na implementáciu cieľov Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania. Strana sa chce sústrediť na rozšírenie systému duálneho vzdelávania, opäť však nevymedzuje konkrétne kroky. Kroky vo financovaní sú zamerané skôr na zavedenie športových poukazov. Pozitívna je deklarácia strany vzhľadom na podporu celoživotného vzdelávania a zavedenie individuálnych vzdelávacích účtov.

Zavedenie modernej pracovnej legislatívy a podpora tvorby nových pracovných miest – Strana sa nevyjadruje k minimálnej mzde. Vzhľadom na postoje strany (obhajoba neschválenia Marakéšskeho protokolu) priamo v programe je zrejmé, že strana nepresadzuje ani zvýšenie migrácie. V oblasti odvodov strana presadzuje zníženie (zrušenie) platenia odvodov pre sezónne práce.

Reforma regulačného rámca v energetike a zabezpečenie konkurenčných cien energií –

V oblasti energetiky sa chce strana sústrediť hlavne na posilnenie vplyvu štátu a vytvorenie jedného energetického holdingu. Jediné pozitívne je hodnotenie, že strana chce podporovať budovanie energetického mixu do budúcnosti.

Zamedzenie plytvania vo verejných financiách, zefektívnenie čerpania eurofondov a eliminácia korupcie –

Strana nechce znižovať podiel štátu v ekonomike, naopak, z programu vyplýva zvyšovanie tohto podielu napríklad ustanovením nového ministerstva. V oblasti verejných financií chce strana požičiavať finančné prostriedky na dostavbu infraštruktúry. Zvýšenie verejných výdavkov by s vysokou pravdepodobnosťou predstavovali aj programy zamerané na výstavbu nájomných bytov a programy na dotáciu na nákup auta pre fyzické osoby. Pozitívne je, že strana v programe presadzuje audit úradov.

Dosiahnutie účelného využívania prostriedkov z fondov Európskej únie – Strana nehovorí priamo o podpore zdrojov z Európskej únie pre infraštruktúrne projekty ale v programe deklaruje rozvoj infraštruktúry (dobudovanie diaľnic a projekty na revitalizáciu železničných tratí).

Životné prostredie a odpadové hospodárstvo – Strana v programe síce presadzuje niektoré opatrenia (zameranie na separáciu odpadov, či budovanie kanalizácií v obciach), avšak na druhej strane, chýbajú opatrenia, ktoré požadujú zamestnávateľia. Výnimku tvorí len opatrenie „ Prehodnotíme všetky chránené územia podľa medzinárodných kritérií a stanovíme jasné pravidlá na ich ochranu a udržiavanie.“, čo môžeme považovať za prehodnotenie procesu EIA.

Posilnenie podpory aplikovaného výskumu a inovácií – Chce sa sústrediť na budovanie univerzitných parkov a systémovej podpory pre APVV, pričom ale nešpecifikuje konkrétne kroky na naplnenie týchto vízií.

VLAST'

Zreformovanie daňového, odvodového systému – Strana Vlast' nemá v programe kapitolu venujúcu sa daňovému a odvodovému systému. V zásade program nerieši podnikateľský sektor.

Zavedenie systematického legislatívneho procesu – Strana nemá pripravenú stratégiu, ako chce prijímať zákony. Program strany oblasť legislatívneho procesu rieši iba okrajovo a spomína, že je nutné do procesov zaviesť vyššiu transparentnosť. Nie je však zrejmé, ako sa strana stavia k legislatívnemu procesu, či tzv. prílepkom.

Zvýšenie vymožitelnosti práva – Strana formálne deklaruje zvýšenie vymožitelnosti práva, chýbajú však konkrétne riešenia.

Prepojenie vzdelávacieho systému s potrebami trhu práce a podpora výskumu – Strana vidí najzásadnejšie problémy slovenského vzdelávacieho systému v nízkych platoch učiteľov. Konkrétne opatrenie predstavuje len v reforme financovania vysokých škôl, kde chce dať i dôraz na „kvalitu“, avšak podrobná špecifikácia tohto pojmu chýba.

Zavedenie modernej pracovnej legislatívy a podpora tvorby nových pracovných miest – Strana sa k tejto problematike vo volebnom programe nevyjadruje.

Reforma regulačného rámca v energetike a zabezpečenie konkurenčných cien energií – Strana nemá program venovaný energetike.

Zamedzenie plytvania vo verejných financiách, zefektívnenie čerpania eurofondov – Jediná oblasť, za ktorú je možné stranu aspoň čiastočne oceniť je program auditu verejných financií. Strana sa zaviazala nadviazať na projekt Hodnoty za peniaze, deklaruje snahu o koncentráciu kompetencií rôznych ministerstiev.

Dosiahnutie účelného využívania prostriedkov z fondov Európskej únie – Strana deklaruje podporu výstavbe infraštruktúry, nie je však zrejmé, do akej miery chce využívať aj spolufinancovanie zo strany EÚ.

Životné prostredie a odpadové hospodárstvo – Strana sa venuje životnému prostrediu iba okrajovo a čisto deklaratórne: „spolupráci s odbornou verejnosťou podporíme vyvážené opatrenia štátu tak, aby potrebný rozvoj hospodárstva a želateľný rast populácie nepredstavoval neúnosnú záťaž pre prírodné a kultúrne bohatstvo Slovenskej republiky“

Posilnenie podpory aplikovaného výskumu a inovácií – Strana vo volebnom programe nerieši problematiku aplikovaného výskumu a inovácií.

ZA LUDÍ

Zreformovanie daňového, odvodového systému – Strana sa chce zamerať na znižovanie daňovo – odvodového zaťaženia a zaviesť jednotnú sadzbu dane z právnických osôb. V prípade zvyšovania daní chce ísť strana cestou zvyšovania majetkových, ekologických a vybraných spotrebných daní. Z dlhodobého hľadiska hovorí o potrebe rušenia špeciálnych odvodov. Taktiež sa zaväzuje bojovať proti daňovým únikom, chce znížiť daňovú medzeru na DPH a proti daňovým únikom postupovať prostredníctvom rozširovania bezhotovostných platieb. Strana tiež chce prehodnotiť oblasť daňových kontrol s cieľom menej šikanovať malých a stredných podnikateľov.

Zavedenie systematického legislatívneho procesu – Strana prináša konkrétne opatrenia pre oblasť legislatívneho procesu. Chce napríklad: „Zavedieme zákaz novely zákona do jedného roka od poslednej novely s osobitne vymedzenými výnimkami a test nevyhnutnosti zmeny právnej úpravy“. „Zabrániť tzv. „prílepkom“ chce strana tak, že „Po odbornej diskusii sme pripravení rozšíriť právomoc Ústavného súdu preskúmať pri súlade zákonov s ústavou aj legislatívny proces, osobitne tzv. prílepky k zákonom.“ Strana chce zverejňovať analýzy štátu s cieľom postupovať podľa pravidla „čo nie je tajné, je verejné“. Strana tiež (síce trochu komplikovane) hovorí o tom, že: „Navrhujeme mechanizmus na reálne vykonávanie

posudzovania vplyvov novej legislatívy, aby sa skutočne vopred analyzovali dopady nových zákonov.“. Strana chce zaviesť zákon o lobingu (cieľom je minimalizovať legislatívne zmeny na základe tzv. prílepkov na základe tlaku lobistov) a verejnosti chce predkladať tzv. „konsolidované znenie zákona“ už vo forme návrhu.

V oblasti debyrokratizácie strana predstavuje komplexný program, kedy chce odstrániť sto byrokratických požiadaviek na zamestnávateľov, chce zakázať od podnikateľov vyžadovať doklady, ktorými štát už disponuje, zaväzuje sa zjednodušiť proces zakladania firmy, zaviesť tzv. všeobecnú voľnú živnosť, prijímať zákony k podnikateľskému prostrediu s účinnosťou od prvého januára, a významne zjednodušiť požiadavky zamestnávateľov voči Sociálnej poisťovni, zdravotným poisťovniam a pod. Tiež chce zaviesť pravidlo, že nová regulačná záťaž zavedená pre podnikateľov musí byť kompenzovaná zrušením byrokratickej záťaže (1 za 1). V tejto oblasti patrí program k najkonkrétnejším volebným programom.

Zvýšenie vymožitelnosti práva – Strana predstavila množstvo opatrení na zvýšenie kredibility súdnictva. Chce napríklad vytvoriť Najvyšší správny súd, zvýšiť transparentnosť prokuratúry (zmena výberu generálneho prokurátúra), transparentnejšie výberové konania na prokurátorov, či pridelovanie spisov prokurátorom náhodným výberom. Strana chce tiež napríklad zaviesť zber dát na súdoch, či elektronizovať súdnictvo. Škoda, že sa strana nevenuje problematike Občianskeho zákonníka, či Zákona o tripartite.

Prepojenie vzdelávacieho systému s potrebami trhu práce a podpora výskumu – V prípade reformy školstva strana opatrne hovorí o optimalizácii stredných škôl, čo chce zabezpečiť možnosťou súbežného štúdia na gymnáziu a strednej odbornej škole. V oblasti rozpočtu už ale strana hovorí o potrebe racionalizácie školstva. Strana chce rušiť byrokráciu v systéme duálneho vzdelávania. Strana sa nevyjadruje k zmene financovania, z programu vyplýva skôr to, že je za zachovanie súčasného stavu. Strana naopak otvorene hovorí o potrebe optimalizácie siete vysokých škôl. Chce dosiahnuť vyššie prepojenie trhu práce a vysokých škôl, za týmto účelom chce strana napríklad prepojiť funkciu docenta a profesora s pozíciou na ktorej akademik pôsobí. Samostatná časť je venovaná potrebe podporovať systém

celoživotného vzdelávania. Strana konkrétne hovorí o podpore stredných odborných škôl aj v systéme celoživotného vzdelávania, podpore univerzít v oblasti celoživotného vzdelávania, poskytovaní skrátených cyklov celoživotného vzdelávania, ktoré reflektujú na potreby trhu práce. Nevenuje sa zdrojom financovania celoživotného vzdelávania.

Zavedenie modernej pracovnej legislatívy a podpora tvorby nových pracovných miest –

Strana predstavuje viacero opatrení na zjednodušenie pracovnej legislatívy, nebráni sa novelizácii Zákonníka práce, chce flexibilnejšie zamestnávanie prvého zamestnanca, či zdobrovoľnenie stravných lístkov. Strana ako jedna z mála hovorí aj o potrebe podpory riadenej migrácie, nespresňuje však, o podporu ktorých krajín by malo ísť. Strana však nič nehovorí o úprave minimálnej mzdy.

Reforma regulačného rámca v energetike a zabezpečenie konkurenčných cien energií –

V oblasti energetiky sa strana zaväzuje „odstrániť netransparentné krížové dotácie, investičné zámery chce financovať transparentne“. Viaceré opatrenia majú charakter deklaratórny, kedy chce strana upraviť regulované ceny tak aby sa štruktúrou a výškou približovali okolitým krajinám s cieľom pozitívnych dopadov na podnikateľské prostredie. Chce tiež zastaviť netransparentné dotácie. Takto formulované opatrenia sa dajú označiť za čiastočne deregulačné pre slovenský trh.

Zamedzenie plytvania vo verejných financiách, zefektívnenie čerpania eurofondov –

Strana sa zaväzuje prijať vyrovnaný štátny rozpočet. Avšak z viacerých opatrení je zrejmé, že strana počíta skôr so zvyšovaním veľkosti štátu ako s jeho znižovaním. Napríklad opatrenie: „Na základe podrobnej analýzy silných a slabých stránok hospodárstva, vedy a výskumu stanovíme oblasť, do ktorej investujeme 1 miliardu eur počas jedného volebného obdobia s cieľom stať sa v tejto oblasti svetovým lídrom.“ by si vyžiadalo významné zvýšenie vládnych výdavkov. Takýchto opatrení je v programe veľké množstvo. Pritom „šetriacich“ opatrení, teda návrhov na minimalizáciu štátu obsahuje program len minimum. Viaceré opatrenia sa dajú považovať za prínos vzhľadom k efektivite nákupov pre verejný sektor.

Dosiahnutie účelného využívania prostriedkov z fondov Európskej únie – Strana v programe hovorí o potrebe zníženia počtu cieľov politiky súdržnosti a prehľadnejšom riadení eurofondov. Prostriedky chce prioritne investovať do rozvoja „územnej, mestskej a miestnej infraštruktúry“. Tiež chce zaviesť katalógy typových projektov, s cieľom obmedziť byrokraciu v čerpaní eurofondov. Tiež hovorí o smerovaní eurofondov do oblastí: „kľúčové pre dlhodobý a udržateľný rozvoj Slovenska a Európy – riešenie problémov spojených s demografiou, vzdelávaním, znalostnou ekonomikou, ochranou životného prostredia, poľnohospodárstvom a dobudovaním infraštruktúry.“ Viaceré ciele sú však inak špecifikované v rôznych častiach programu a program je tak značne zmätočný.

Životné prostredie a odpadové hospodárstvo – V oblasti životného prostredia strana vyjadruje podporu „obehovému hospodárstvu“. Strana chce tiež pri infraštruktúrnych projektoch viac využívať prírode blízke riešenia. Otvorene sa však nehlási k reforme posudzovania vplyvov na životné prostredie, z programu však vyplýva, že by bola skôr za sprísnenie tohto procesu. Rovnako strana otvorene nehovorí o smerovaní eurofondov pre zamestnávateľov do oblasti ochrany životného prostredia, avšak viacero bodov (napríklad podpora elektromobility, budovania zelenej infraštruktúry, používanie zelených inovácií, či udržateľné zdroje energie) naznačujú, že takáto masívna podpora zo strany štátu bez využitia eurofondov nebude možná. Strana sa nezaväzuje podporovať energetické využitie druhotných palív v energetických kapacitách.

Posilnenie podpory aplikovaného výskumu a inovácií – Strana otvorene hovorí o potrebe zmeny financovania univerzít smerom k podpore výskumu. Strana chce vytvoriť podporný mechanizmus s pre sieťovanie vysokých škôl a zapájanie do európskych a medzinárodných projektov. V ďalšej časti programu dokonca strana explicitne hovorí o potrebe reformy agentúry APVV s cieľom zvýšiť jej transparentnosť a získania nezávislých hodnotiteľov zo zahraničia. V tejto časti je program veľmi konkrétny. Ďalej sa strana venuje zavedeniu motivačných programov napríklad podporou tzv. matching fund.